

TARTU ÜLIKOOL
SOTSIAALTEADUSTE VALDKOND
ÕIGUSTEADUSKOND TALLINNAS
Karistusõiguse osakond

Julia Stepanova

AHISTAVA JÄLITAMISE REGULATSIOONI RAKENDAMISE
PROBLEMAATIKAST KRIMINAALMENETLUSES

Magistritöö

Juhendaja
MA Anna Markina

Tallinn

2019

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Ahistava jälitamise kriminaliseerimise tagamaad ning selle mõiste sisu	8
1.1. Ahistava jälitamise kriminaliseerimise ajalugu	8
1.2. Ahistava jälitamise mõiste ja sisu	10
1.3. Ahistava jälitamise kohustuslikud elemendid	13
1.3.1. Ettekavatsetud käitumine	14
1.3.2. Soovimatus	17
1.3.3. Põhjendatud hirm	17
1.3.3.1. Otsesed ja kaudsed ohud	19
1.3.3.2. Ohtude kontekst.....	20
1.3.3.3. Hirm	21
2. Istanbuli konventsiooni tagamaad ning selle mõju Euroopa Liidu liikmesriikide seadusandlusele	24
2.1. Istanbuli konventsiooni vastuvõtmise ajalooline taust.....	24
2.2. Istanbuli konventsiooni artikli 34 sisu	26
2.3. Ahistava jälitamisevastased regulatsioonid Euroopa Liidu liikmesriikides	27
3. Ahistava jälitamise vastane regulatsioon Eestis	33
3.1. Ahistava jälitamise vastase regulatsiooni sisu ja arusaamine Eesti õigusruumi kontekstis .	33
3.1.1. Teisele isikule suunatud tegu	34
3.1.2. Korduv või järjepidev tegu.....	35
3.1.3. Teise isiku tahte vastane tegu	36
3.1.4. Teise isiku eraellu sekkumine	36
3.1.5. Eesmärk või tagajärg teist isikut hirmutada või alandada või muul viisil oluliselt häirida	38
3.1.6. Puudub KarS §-is 137 sätestatud süüteokoosseis.....	39
3.2. Eesti kuritegevuse statistika.....	40
4. Ahistava jälitamise regulatsiooni rakendamise raskused	42
4.1. Andmete kogumine.....	42

4.2.	Ekspertintervjuude analüüs.....	44
4.2.1.	Ahistava jälitamise koosseisutunnuste tõlgendamise problemaatika	44
4.2.1.1.	Regulatsiooni laius	44
4.2.1.2.	Korduv või järjepidev tegu.....	49
4.2.1.3.	Teise isiku eraellu sekkumine	52
4.2.1.3.1.	Kolmas isik.....	54
4.2.1.4.1.	Objektiivse kõrvalseisja isiku kriteerium	58
4.2.2.	Tõendamise problemaatika.....	60
4.2.2.1.	Kannatanule negatiivsete tagajärgede põhjustamine.....	60
4.2.2.1.1.	Kontekst	62
4.2.2.1.2.	Sõna-sõna vastu olukord	64
4.2.2.1.3.	Muud raskused.....	65
4.2.2.2.	Kahtlustatava tahtluse tõendamine	66
4.2.3.	Raskused muudest kuriteokoosseisudest piiritlemisel.....	69
4.2.4.	Ahistava jälitamise juhtumitest teatamata jätmise põhjused	70
4.2.4.1.	Umbusaldus politsei vastu.....	72
	Kokkuvõte	75
	О проблематике применения положения о преследовании с целью домогательства в уголовном процессе	80
	Kasutatud allikate loetelu	87
	Kasutatud kirjandus	87
	Kasutatud normatiivaktid	93
	Kasutatud kohtupraktika.....	94
	Muud allikad.....	94
	Lisa 1 – küsitlus uurijatele ja prokuröridele.....	96
	Lisa 2 – küsitlus tugikeskuste ja sotsiaalkindlustusameti töötajatele.....	99
	Lisa 3 – statistika andmed	100

SISSEJUHATUS

Lähisuhtevägivald on üks kõige tõsisemaid inimõiguste rikkumisi terve maailmas, sealhulgas Euroopas, kuid ainult viimaste aastate jooksul hakati teadvustama, et selline vägivalla vorm ei ole ainult konkreetsete inimeste isiklik asi, vaid tegemist on olulise kogu ühiskonda haarava probleemiga, mis suuremas või vähemas osas puudutab kõiki ühiskonna liikmeid.

01.08.2014. aastal Euroopas jõustus esimene piirkondlik õigusdokument, mis sätestab õiguslikult siduvad standardid naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamiseks, ohvrite kaitsmiseks ja vägivallatsejate karistamiseks - Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise konventsioon (edaspidi nimetatud Istanbuli konventsioon või konventsioon)¹.

Üheks lähisuhtevägivalla vormiks, mis on käsitletud Istanbuli konventsioonis - ahistav jälitamine. See on päris laialt levinud probleem tõsiste majanduslike, sotsiaalsete, meditsiiniliste ja psühhiaatriliste tagajärgedega, mis pöörab endale tähelepanu juba 1990-ndatest. Kui alguses seda nimetati kuulsate ja rikaste kuriteoks, siis praegu ahistava jälitamise ohvriks võib langeda igaüks sõltumata soost, vanusest, rassist, etnilisest kuuluvusest või sotsiaalmajanduslikust taustast.² Nii näiteks 2014. aastal Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti poolt läbi viidud uuringu³ tulemuste kohaselt 42 000-st uuringus osalevatest naistest kõikidest Euroopa Liidu riikidest viiendik (18 %) oli kogenud mingis vormis jälitamist. Eestis oli ahistava jälitamisega elu jooksul kokku puutunud 13% uuringus osalevatest naistest.

Istanbuli konventsiooni artikkel 34 paneb konventsiooniosalistele kohustuse võtta vajalikud seadusandlikud või muud meetmed tagamaks, et teise isiku vastu suunatud tahtlik tegu, mille puhul teist isikut korduvalt ähvardatakse ning mis paneb teise isiku oma turvalisuse pärast muret tundma, oleks kriminaliseeritud. Kuna Eesti riigisisene õigus ei vastanud täies ulatuses konventsioonis sätestatud nõuetele, sealhulgas ahistava jälitamise koosseis toleks hetkeks puudus karistusseadustikus, tuli selle vastavalt täiendada ning viia kooskõlla konventsiooni nõuetega, et oleks võimalik konventsiooni ratifitseerida. Selle eesmärgiga Riigikogu 14.06.2017.a vastu võetud karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadusega on lisanud karistusseadustikku (edaspidi KarS)⁴ uue eraldiseisva ahistava jälitamise koosseisu (KarS § 157³). Eelnimetatud paragrahv sätestab, et teise isikuga korduva või järjepideva kontakti otsimise, tema

---

¹ Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence. Arvutivõrgus: <http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/210> (27.04.2019)

² Rudrappa, D., M. P. Kumar, and T. N. Chandrashekar. "Stalking." (2014): 63-67.

³ FRA – Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet. Naistevastane vägivald: Euroopa Liitu hõlmav uuring. Tulemuste kokkuvõte. Luxembourg, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2014.

⁴Karistusseadustik - RT I 2001, 61, 364; RT I, 13.03.2019, 77.

jälgimise või muul viisil teise isiku tahte vastaselt tema eraellu sekkumise eest, kui selle eesmärk või tagajärg on teise isiku hirmutamine, alandamine või muul viisil oluliselt häirimine, kui puudub käesoleva seadustiku §-s 137 sätestatud süüteokoosseis, – karistatakse rahalise karistuse või kuni üheaastase vangistusega.

Enne uue koosseisu lisamist karistusseadustikusse, kui inimene pöördus politseisse, et lõpetada ahistava jälitamise ja selle negatiivsed tagajärjed, ei olnud politseil alust tegutseda kuni kurjategija paneb toime muu kuriteo, näiteks otsese ähvarduse või reaalse ründe, mis katavad teisi karistusseadustiku koosseisusid. Üks õigusvahend, mis enne ahistava jälitamise kriminaliseerimist Eestis, osaliselt leevendas vastava regulatsiooni puudumist, kuid aga paljudel juhtudel ei suutnud tagada kannatanule piisavalt varajases staadiumis efektiivset kaitset, on lähenemiskeelu instituut. Kannatanu sai pöörduda tsiviilkohtusse ning taotleda ahistaja jaoks lähenemiskeeldu, mille rikkumise korral järgnes juba kriminaalvastutus.

Seaduse muudatusega kannatanutel tekkis võimalus otseselt pöörduda politsei poole ning nõuda kriminaalmenetluse alustamist ja häiriva käitumise lõpetamist. Eeldatavasti tänu sellele olulisele seaduse täiendamisele peab abi saamine muutma lihtsamaks, kiiremaks ja tõhusamaks. Aga kas see on tõesti nii?

Kui vaadata teiste riikide kogemusi, kus ahistava jälitamise vastased regulatsioonid olid vastu võetud juba mõni aeg tagasi, siis saab seada kahtluse alla, kas vastav kriminaalõiguslik regulatsioon on üldse suuteline pakkuda ohvrile tõhusat kaitset ja seda ka piisavalt varajases staadiumis. Nii näiteks Ameerika Ühendriigid on koht, kus 1990-ndatel aastatel ahistava jälitamise vastane ülemaailmne liikumine oli sündinud ning seega seal kriminaalõiguslik kaitse peaks olema kõige arenenum. Kuid aga statistika näitab, et see ei ole päris nii: *Stalking Resource Center*⁵ poolt avaldatud andmed näitavad, et 76 % lähisuhetes tapetud ohvritest oli jälitatud neid tapnud intiimpartneri poolt ning 54 % naist oli politseile teatanud, et neid jälitatakse.

Ahistava jälitamise vastase regulatsiooni suutmatuse veel üks näitlik näide on Suurbritannia, kus ahistav jälitamine on kriminaliseeritud juba 1997. aastast. Seal ajavahemikus 2015-2017.aa. oli tapetud 55 naist endise intiimpartneri või muu jälitaja poolt vaatamata sellele, et nad teatasid tulevaste tapjate häirivast käitumisest politseile.⁶ Nii näiteks üks naine oli tapetud endise elukaaslase poolt, kuigi ta mitu korda helistas politseile ning kaebas mehe käitumisele, kes pidevalt

---

⁵ Stalking Fact Sheet. Stalking Resource Center. The Office on Violence Against Women of the U.S. Department of Justice. Available: http://victimsofcrime.org/docs/default-source/src/stalking-fact-sheet-2015_eng.pdf?status=Temp&sfvrsn=0.994206007104367 (27.04.2019)

⁶ Sirin Kale. „55 British Women Were Killed By Men They Previously Reported To Police.“ 23.06.2018. Broadly. Vice. Available: https://broadly.vice.com/en_us/article/9kmy3a/49-women-killed-stalkers-abusers-reported-police-uk (27.04.2019)

helistas, saatis sõnumeid ja kinkeid ning ootas naist tema kodu juures. Politsei töötajate sõnul ei saanud nad ette näha, kui ohtlik see mees on.⁷

Mõned riigid juba said teadvustada, et nende ahistava jälitamise vastased regulatsioonid ei tööta tarvilikul määral. Nii näiteks 2007. aastal Saksamaal vastu võetud ahistava jälitamise vastane regulatsioon paljudel juhtudel ei võimaldanud isegi alustada kriminaalmenetlust ilma elu ohustava vägivallata, aga juhtudel kui menetlus oli ikkagi algatatud, pani ohvrile liigse tõendamiskoormise, nt et ta oli sunnitud kolima või muuta töökoha jälitamise tõttu. Seoses sellega 2017. aastal regulatsioon oli muudetud, ning nüüd menetluse alustamiseks piisab ainult ohvrile negatiivse tagajärje tekitamise tõendamisest.⁸ Kuid aga praktika näitab, et see muudatus võib olla ikka ebapiisav: näiteks, 2018. aastal naine, kes kannatas oma endise elukaaslase jälitamisest ning sai kohtult ainult ajutised lähenemiskeelud, lõpetas oma elu enesetapuga.⁹

Leidub veel palju näiteid, kus ahistava jälitamise vastased regulatsioonid ei saanud hakkama oma ülesandega, kas näiteks liiga laia või liiga kitsa määratluse, või liiga suure tõendamiskoormuse tõttu, või mingil muul põhjusel. Kuid aga igal juhul see tähendab, et kannatanu jääb kas üldse ilma abita või abi tuleb liiga hilja.

Kuna ahistava jälitamise koosseis Eesti karistusseadustikku sisse viidud vähem kui kaks aastat tagasi, siis ei ole see eriti uuritud. Ainult praegune abiprokurör Kaidi Kahu oma 2015. aasta magistritöös „Ahistava jälitamise kriminaliseerimine Eestis – kuriteokoosseisu erakordsusest ja sellega seotud probleemistikast“ analüüsis, kas ahistava jälitamise säte on tõepoolest vajalik Eesti karistusseadustikus või see on ainult Istanbuli konventsioonist tulenev kohustus, samuti teoreetilise materjali pinnal käsitles võimalikud probleemid ahistava jälitamise kriminaliseerimisel ja sätte edasisel rakendamisel. Kuid aga eelnimetatud magistritöö pinnal ei saa teha järeldusi, kas praegusel hetkel Eesti ahistava jälitamise vastase regulatsiooni rakendamise praktikal esinevad sellised probleemid, mis võivad vähendada sätte efektiivsust ning takistada ohvrile reaalselt kaitset saada.

Käesoleva magistritöö eesmärk on ekspertintervjuude baasil analüüsida, millised probleemkohad ja raskused tulevad ette kriminaalmenetluses ahistava jälitamise regulatsiooni rakendamisel ning kuidas nemad mõjutavad regulatsiooni tõhusust, samuti välja selgitada, kas esinevad raskused

---

⁷Greg Wilford. „Man murdered ex-girlfriend days after she reported him to police for stalking“. The Independent. Available: <https://www.independent.co.uk/news/uk/crime/soldier-trimaan-harry-dhillon-murder-ex-girlfriend-alice-ruggles-report-police-stalking-gateshead-a7706266.html> (27.04.2019)

⁸„Germany wants better protection of stalking victims“, Deutsche Welle. 13.07.2016. Available: <http://www.dw.com/en/germany-wants-better-protection-of-stalking-victims/a-19397253> (27.04.2019)

⁹„Herne: Stalking-Opfer nimmt sich das Leben – Gelsenkirchener (50) in Untersuchungshaft“. Derwesten. 23.11.2018. Available: <https://www.derwesten.de/staedte/gelsenkirchen/stalking-stalker-opfer-suizid-selbstmord-id215860225.html> (27.04.2019)

võivad takistada kannatanul saada efektiivset ning õigeaegset kaitset. Magistritöö autori arvamusel ahistava regulatsiooni rakendamisel võivad esineda erineva iseloomuga raskused. Peamised nendest on: regulatsiooni tõlgendamisega seotud raskused, sh korduva või järgepideva teo määratlemine, teise isiku eraellu sekkumise kriteeriumi hindamine, hirmutamise, alandamise või olulise häirimise defineerimine; tõendamisega seotud raskused, sh kannatanule negatiivsete tagajärgede põhjustamise tõendamine ning kahtlustatava tahtluse tõendamine; raskused muudest kuriteokoosseisudest piiritlemisel. Eraldi analüüsitakse ahistava jälitamise juhtumitest teatamata jätmise põhjused, mis võivad viidata ka teatud kriminaalmenetluse probleemidele. Kuna teatud juhtudel esinevad raskused kas seaduse tõlgendamisega või otsese rakendamisega, võivad mõjutada sätte tõhusust ning sellega teha kannatanule liiga, siis tuleb pöörata nendele raskustele erilise tähelepanu.

Käesoleva magistritöö teoreetilise osa kirjutamisel olid peamiselt kasutatud erinevate välisautorite teoreetilised materjalid ning uurimised, samuti Istanbuli konventsiooni ning Karistusseadustiku ja välismaalaste seaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskirjad. Töö empiirilise osa kirjutamiseks olid läbi viidud intervjuud politsei- ja prokuratuuri ning tugikeskuste ja sotsiaalkindlustusameti töötajatega. Käesoleva magistritöö kirjutamisel autor kasutas kirjeldava meetodi, et anda ülevaadet ahistava jälitamise ajaloost ja selle nähtuse sisust, ning võrdleva ja kvalitatiivse meetodi, et anda vastused töös püstitatud küsimustele eesti ahistava jälitamise sätte efektiivsuse kohta.

Magistritöö seisneb neljast peatükist. Esimeses peatükis autor annab üldist ülevaadet ahistava jälitamise kriminaliseerimise ajaloost ning avab ahistava jälitamise mõistet, peamiselt läbi selle kohustuslike elementide. Teises peatükis autor annab ülevaadet Istanbuli konventsiooni ajaloost ning selle sisust, eeskätt konventsioonis sätestatud ahistava jälitamise artiklist. Samuti autor annab ülevaadet teiste Euroopa Liidu liikmesriikide regulatsioonidest, nende erinevustest ning regulatsioonide rakendamisel esile kerkinud probleemidest. Kolmandas peatükis autor toob välja Eesti ahistava jälitamise koosseisu ning selle kohustuslikud elemendid, samuti toob välja statistikat Eestis registreeritud ahistava jälitamise juhtumite kohta. Neljandas peatükis autor avaldab ekspertintervjuude abil saadud andmed ning analüüsib neid.

Märksõnad: ahistamine, jälitamine, kriminaalmenetlus

1. Ahistava jälitamise kriminaliseerimise tagamaad ning selle mõiste sisu

1.1. Ahistava jälitamise kriminaliseerimise ajalugu

Viimastel kümnenditel on ahistav jälitamine muutunud populaarseks teemaks, tulenevalt nii massimeedia huvist kui ka paljudest õigusaktidest, mis on sellise käitumise reguleerimiseks vastu võetud. Olgugi, et antud teema on viimastel aastatel aina enam päevakorda tõusnud, et ole ahistava jälitamise nähtus midagi uut. Maailma ajaloos oli palju juhtumeid, mida me praegu saame nimetada ahistavaks jälitamiseks. Samuti kirjanduses juba tuhandeid aastaid erinevad autorid, nt Hippokrates, Galenos, Plutarchos ja mitmed teised keskaja arstid, sellist inimkäitumise mudelit oma töödes kirjeldanud.¹⁰

Varasemalt oli terminoloogia teistsugune ja autorid püüdsid neid sümptomeid oma sõnadega kirjeldada. Termin „ahistav jälitamine“ võttis teaduslikult 1921. aastal kasutusse prantsuse psühhiaater, Dr Gaëtan Gatian de Clérambault, kes kirjeldas seda nähtust oma traktaadis „Armastuse psühhoos“.¹¹

Kriminaalse nähtusena ahistavat jälitamist hakati tunnistama alles 1990-ndatel.¹² Tol ajal muutus ahistav jälitamine väga laialdaseks. Näiteks raporteeris ahistava jälitamise ohvrite tugiorganisatsioon Survivors of Stalking, et nende poole pöördus iga kuu ligikaudu 30 000 ohvrit.¹³ Naistevastase vägivalla akti all iga-aastase Kongressile esitatava koduvägivalla, ahistava jälitamise ja ahistava jälitamise vastase seadusandluse raporti¹⁴ hinnangu kohaselt on USA-s 20 000 kuni 200 000 ahistava jälitamise ohvrit. On hinnatud ka, et umbes 10 miljonit ameeriklast on vähemalt korra elu jooksul olnud ahistava jälitamise ohvrid.^{15 16}

Lowney ja Best dokumenteerisid, et 1980-ndatel aastatel oli suurenenud naiste poolt kaebuste esitamine jälitamise osas, tavaliselt naiste endiste partnerite poolt. Sellist käitumist kirjeldati tol ajal mõistega naiste ahistamine (*ingl harassment*), obsessiivne jälitamine (*ingl obsessive*

---

¹⁰ Skoler, G. (1998). The archetypes and psychodynamics of stalking. In J. R. Meloy (Ed.), The psychology of stalking: Clinical and forensic perspectives (pp. 113-137). San Diego, CA: Academic Press.

¹¹ Сторублёнова, Е. Г. и Самуткин, В. Л. "Сталкинг: синдром навязчивого преследования." Пробелы в российском законодательстве. Юридический журнал 6 (2017).

¹² van der Aa, Suzan. "New trends in the criminalization of stalking in the EU member states." European Journal on Criminal Policy and Research 24.3 (2018): 315-333. Arvutivõrgus: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10610-017-9359-9> (27.04.2019)

¹³ Orion, D. (1997). I know you really love me: A psychiatrist's journal of erotomania, stalking, and obsessive love. New York: Macmillan.

¹⁴ Violence, Domestic. "Stalking, and Antistalking Legislation." Annual Report to Congress Under the Violence Against Women Act, Washington, DC: US Department of Justice, National Institute of Justice. Vol. 1. 1996.

¹⁵ Rowley, J. (1997, November 14). 1 in 12 women pursued by stalkers, survey shows. Times Picayune, p. A18.

¹⁶ U.S. Department of Justice Office on Violence Against Women. Report to congress on stalking and domestic violence, 2005 through 2006.

following) või psühholoogiline vägivald (*ingl psychological rape*). Hoolimata naisliikumise suurtest jõupingutustest pöörati sellisele ahistamisele vähe avalikku tähelepanu.¹⁷

1989. ja 1991. aastate vahel hakkas Ameerika meediat väga huvitama see, mida arvati algselt olevat täiesti eraldiseisev nähtus – pidev kuulsuste jälitamine. Selle kohta hakati kasutama mõistet staaride ahistamine (*ingl star stalking*).¹⁸ Avalikkuse tähelepanu ahistava jälitamise vallas pöörasid endale 20. sajandi 80ndatel aastatel USAs sporditähtede ja näitlejate jälitamise juhtumid. Tuntumad ohvrid oli näitlejad Rebecca Schaffer, Jodie Foster, Sharon Stone, Nicole Kidman, režissöör Steven Spielberg, lauljanna Madonna, tennisistid Monica Celis ja Martina Hingis.¹⁹

Oportunistlikult ja targalt hakati rakendama ahistava jälitamise mõistet USA koduvägivalla kuluaaripoliitikas, kirjeldamaks pikemat aega kestvat naiste jälitamist oma endiste partnerite poolt.²⁰ Näiteks esimeses epidemioloogilises uuringus (Australian Bureau of Statistics, 1996²¹) leiti, et ahistava jälitamise naissoost ohvrite hulgas oli 59% juhtudest jälitajaks praegune või endine seksuaalpartner. Selliste naiste puhul raporteeriti 80% juhtudest ka jälitajapoolsest kuritarvitamisest.²² Mõiste muutus tõi lõpuks kaasa ka antud teema esiletõstmise, mis oli seni kogu oma selgusetuses vaikselt naiste ahistamise rubriigis varjatud.²³

Meedia tekitatud avalik huvi ahistava jälitamise uue varjundi ümber tõi poliitikute jaoks kaasa täiendava surve, mis leidis väljenduse ahistava jälitamise vastastes seadustes. Esimene selline seadus võeti 1990. aastal vastu Californias.²⁴ See seadusandlik meede põhines osaliselt (a) ulatuslikult kajastatud kuulsuste ahistava jälitamise ja mõrvajuhtumitel, (b) juhtumitel, kus endine partner oli vaatamata olemasolevatele piirangutele pannud toime ahistavat jälitamist ja vägivalda, (c) ahistavate jälitajate ja nende ohtlikkuse arhetüüpsel ning korduval kujutamisel meedias ning (d) õiguskaitseorganite tunnustamisel, et kehtivas seadusandluses oli ahistavat jälitamist käsitlevate iseloomulike käitumismustrite osas lünk.²⁵ Esimene ahistava jälitamise vastane seadus oli suunatud eelkõige kuulsuste jälitajate tegevuse ohjeldamiseks. Hilisemad õigusaktid, eriti USA idaosariikides, võtsid sihikule peamiselt ahistamise kui koduvägivalla osa.²⁶

---

¹⁷ Mullen, Paul E., Michele Pathé, and Rosemary Purcell. "Stalking: New constructions of human behaviour." *Australian and New Zealand journal of psychiatry* 35.1 (2001): 9-16.

¹⁸ *Ibid.*

¹⁹ Сторублёнова, Е. Г. и Самуткин, В. Л. (2017).

²⁰ Mullen, Paul E., Michele Pathé, and Rosemary Purcell (2001), lk 9-16.

²¹ Australian Bureau of Statistics. Women's safety Australia. – 1996. Available: [http://www.ausstats.abs.gov.au/Ausstats/subscriber.nsf/0/F16680629C465E03CA256980007C4A81/\\$File/41280_1996.pdf](http://www.ausstats.abs.gov.au/Ausstats/subscriber.nsf/0/F16680629C465E03CA256980007C4A81/$File/41280_1996.pdf) (27.04.2019)

²² Pinals D. A. (ed.). *Stalking: psychiatric perspectives and practical approaches*. – Oxford University Press, 2007.

²³ Mullen, Paul E., Michele Pathé, and Rosemary Purcell (2001), lk 9-16.

²⁴ *Ibid*

²⁵ Spitzberg, Brian H., and Cupach, William R.. "The state of the art of stalking: Taking stock of the emerging literature." *Aggression and Violent Behavior* 12.1 (2007): 64-86.

²⁶ Mullen, Paul E., Michele Pathé, and Rosemary Purcell (2001), lk 9-16.

Teised USA osariigid toimisid peagi sarnaselt ja kolme aastaga olid kõikidel osariikidel ning Kolumbia ringkonnal vastu võetud spetsiaalsed ahistava jälitamise vastased seadused. Kalifornia seadused inspireerisid ka teiste riikide seadusandjaid sellist käitumist kriminaliseerima, sealhulgas sellistes riikides nagu Austraalia ja Kanada.²⁷ Euroopa kontekstis ei pärvinud ahistav jälitamine sotsiaalset ega õiguslikku tähelepanu enne 1990ndate aastate keskpaika (erandiks Taani, kus ahistavat jälitamist väljendav käitumine kriminaliseeriti 1933. aastal).²⁸

1.2. Ahistava jälitamise mõiste ja sisu

Lingvistilisest vaatenurgast tuleneb mõiste „ahistav jälitamine“ ingliskeelne vaste „*stalking*“ sõnast „*to stalk*“, mis tähendab inglise keeles vaikselt, erilisel moel liikumist. See viib meid tähenduseni „jahtima“. Etümoloogiliselt viitab see *stalking* seosele jahtimisega ja tähendab saaklooma jälitamist. Seega jõuame me *stalker*i teise kuvandini, milleks on küti poolt varjatult saaklooma jälitamine, kus jälitatava huve ei võeta arvesse ning mis viib hirmu ja ärevuse tekkimiseni.²⁹

Olgugi et ahistava jälitamise teemal tehtavate uuringute ning kirjutavate artiklike arv on viimaste aastate eest märgatavalt kasvanud, on selles osas veel ka palju, mis ei ole teada. Nii näiteks ahistavat jälitamist on keeruline defineerida ning uurijate, seadusandjate, praktikute ja avalikkuse hulgas puudub konsensus selles osas, mida ahistav jälitamine hõlmab. See on nii, kuna õiguslikud määratlused varieeruvad suurel määral nii riigiti kui ka vastava erialakirjanduse lõikes. Ka erinevate rühmade (kriminoloogid, psühholoogid, psühhiaatrid, õigusteadlased, praktikud ja poliitikud) erinev rõhuasetus on olnud põhjuseks, miks ahistava jälitamise definitsiooni puhul ühtne käsitlus puudub.³⁰

Ahistav jälitamine on üks hälbiva käitumise vorme. Kliinilisest perspektiivist on Meloy ja Gothard³¹ defineerinud ahistavat jälitamist kui ebanormaalset ja pikaajalist ohustavat või ahistavat käitumist, mis on suunatud konkreetsele indiviidile. Tjaden ja Thoennes³² käsitluse kohaselt tähendab ahistav jälitamine korduvaid ahistavaid või ohustavaid tegevusi, mis sisaldavad isiku

---

²⁷ van der Aa, Suzan (2018), lk 315-333.

²⁸ Ferreira, Céila, Marlene Matos, and Carla Antunes. "Pathways towards new criminalisation: The case of stalking in Portugal." *European Journal on Criminal Policy and Research* 24.3 (2018): 335-344. Arvutivõrgus: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10610-017-9346-1> (27.04.2019)

²⁹ Сторублёнкова, Е. Г. и Самуткин, В. Л. (2017).

³⁰ Owens, J. G. "Why definitions matter: Stalking victimization in the United States." *Journal of interpersonal violence* 31.12 (2016): 2196-2226. Arvutivõrgus: <https://doi.org/10.1177/0886260515573577> (27.04.2019)

³¹ Meloy, J. R. , & Gothard, S. (1995). Demographic and clinical comparison of obsessional followers and offenders with mental disorders. *American Journal of Psychiatry*, 152, 258-263

³² Tjaden P., Thoennes N. *Stalking in America: finding from the National Violence Against Women Survey*, U.S. department of justice, Washington D.C., 1998

jälitamist, jälitatava isiku kodu või töökoha lähedale ilmumist, kirjalike sõnumite või esemete jätmist, ahistamist telefoni teel ning kahju tekitamist ohvri varale.³³

Mullen ja tema kaasautorid defineerivad ahistavat jälitamist kui korduvate ja pikaajaliste tegevuste kogumit, mis on seotud isiku otsimisega, temaga suhtlemisega või katsetega luua kontakt isikuga, kes seda ei soovi, lähenedes ohvrile tema jälitamise käigus või teda pidevalt jälgides.³⁴

Westrup ja Fremouw³⁵, kes on märkinud, et olemasolevas erialakirjanduses puudub selge ja järjepidev ahistava jälitamise definitsioon, on pakkunud sellele nähtusele välja järgmise määratluse: „ühest või enamast käitumisest koosnev süsteem; (a) mis on korduvalt suunatud konkreetsele indiviidile (sihtmärk); (b) mida sihtmärk kogeb soovimatu ja pealetükkivana, ja (c) mis tekitab sihtmärgis hirmu või muret“.³⁶

Kuna ahistava jälitamise nähtusel on ebamäärane sisu, on raskendatud ka täpse õigusliku definitsiooni formuleerimine. Esimest korda pakuti ahistava jälitamise õiguslik definitsioon välja esimeses ahistava jälitamise vastases seaduses, mis võeti USAs vastu 1990. aastal: „teadlik, pahatahtliku kavatsusega toime pandud ja korduv teise isiku ahistamine ning häirimine“.³⁷ Tänapäeval ahistava jälitamise õiguslik definitsioon on riigiti erinev, kuna ahistava jälitamise vastased seadused on suhteliselt uued, neid muudetakse pidevalt ja need on sagedasti tuletatud iga riigi ahistamisvastastest seadustest.³⁸

Spitzberg³⁹ märgib, et enamik riike defineerib ahistavat jälitamist kui „tahtlikku ja korduvat või edasi kestvate käitumiste soovimatu tegutsemise vormis, mida mõistlik isik peaks hirmutavaks või ohustavaks“. Käitumise ilmingud, millele võib ühiselt viidata kui ahistavale jälitamisele, sisaldavad korduvat ühenduse võtmist, lähenemist või ahistamist, mis toimub pikema aja jooksul, ületab tavapäraseid sotsiaalse suhtlemise reegleid, on suunatud konkreetsele isikule, mõjutab teist poolt kas või osaliselt ja mida teine pool ei saa või saab vaid vähesel määral mõjutada. Toodud ahistava jälitamise eri vormid varieeruvad lühiajalisest ühekordsest tegevusest kuni juhtumiteni, mis kestavad üle mitme kuu või aasta. Ahistav jälitamine võib jääda aja jooksul intensiivsuse ja sageduse poolest samaks või muutuda aja jooksul kas kvantitatiivselt ja/või kvalitatiivselt. Teised ahistava jälitamise iseloomulikud tunnused hõlmavad vastava käitumise jätkamist, olgugi et

---

³³ Mullen, Paul E., Michele Pathé, and Rosemary Purcell (2001), lk 9-16.

³⁴ Mullen, P., M. Pathe, R. Purcell, and G. Stuart, "Study of Stalkers" (1999) 156 American Journal of Psychiatry

³⁵ Westrup, Darrah, and William J. Fremouw. "Stalking behavior: A literature review and suggested functional analytic assessment technology." *Aggression and Violent Behavior* 3.3 (1998): 255-274.

³⁶ Mullen, Paul E., Michele Pathé, and Rosemary Purcell (2001), lk 9-16.

³⁷ California Penal Code 646.9 (West, 1990; suppl. 1994).

³⁸ Owens, J. G. (2016), lk 2196-2226.

³⁹ Spitzberg BH (2002) The tactical topography of stalking victimization and management. *Trauma, Violence, and Abuse* 3: 261-288.

ahistatav on väljendanud sellise tegevuse suhtes oma soovimatust või nõudnud sellise käitumise lõpetamist ning ohvripoolset ohustatuse tunnet sellisest käitumisest tulenevalt.⁴⁰

Ahistava jälitamise käsitluse muudab keerulisemaks asjaolu, et see võib sisaldada ka muid seadusliku käitumise ilminguid. Paljud ahistavale jälitamisele iseloomulikud käitumise ilmingud, nagu näiteks telefonikõnede tegemine, sõnumite jätmine, kingituste saatmine ja etteteatamata kohale ilmumine on osades olukordades sotsiaalselt aktsepteeritavad. Sellise käitumise viisid ei ole teatud kontekstides, nagu intiimsuhete või sõpruse korral seadusevastased ega soovimatud.⁴¹

Euroopa Võrdsuse ja Mittediskrimineerimise Komitee defineerib oma raportis⁴² ahistavat jälitamist kui korduvaid tegevusi tungida teise isiku eraellu, mille intensiivsus ajas kasvab. Selliseks teise isiku ellu tungimiseks on palju võimalusi. Mõiste „ahistav jälitamine“ hõlmab tegelikult käitumismustrite kogumit, mis liigituvad viide kategooriasse:

- a. suhtlemine: ohvriga telefoni teel, kirjalikult või elektroonilisel viisil, sealhulgas tekstisõnumitena, e-kirjadena ja interneti vahendusel;
- b. füüsiline sekkumine teise isiku ellu: järgi käimine, jälitustegevus, lähedal viibimine, otsene lähenemine, koju sissemurdmine, töökohale ilmumine või teise isiku sõpradele või sugulastele lähenemine;
- c. teise isikuna esinemine: tegevused, mida kurjategija teeb ohvri nime all, näiteks teenuste lõpetamine, kaupade tellimine, ametikohast loobumine või pahatahtlike kirjade või e-kirjade saatmine teistele;
- d. vahendajate kasutamine: teiste värbamine selleks, et ohvrit ahistada, näiteks läbi valekaebuste tegemise politseile, ametiasutustele või võltsitud kohtuasjade kaudu, teisi isikuid asendajatena ahistavasse jälitustegevusse värvates;
- e. mustamine/laimamine: valede ja pahatahtlike süüdistuste või kuulujuttude levitamine, millel on õel või piinlik sisu (nt seksuaalse sisuga fotod).

Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet (edaspidi nimetatud FRA) läbi viidud uuringu⁴³ tulemuste järgi El liikmesriikides enam levinud on korduv samalt isikult solvavate või ähvardavate sõnumite või telefonikõnede, sh vaikivate, saamine (11%), pidev järgnemine või viibimine kannatanu kodu või

---

⁴⁰ Hellmann, D. F., & Kliem, S. (2015). The prevalence of stalking: Current data from a German victim survey. *European Journal of Criminology*, 12(6), 700–718. <https://doi.org/10.1177/1477370815587769> (27.04.2019)

⁴¹ Owens, J. G. (2016), lk 2196-2226.

⁴² Rapporteur : Ms Gisela WURM, Austria, SOC. Doc. 12861, Reference 3854 of 23 April 2012. 2013 - November Standing Committee', available <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=20036&lang=en> (27.04.2019)

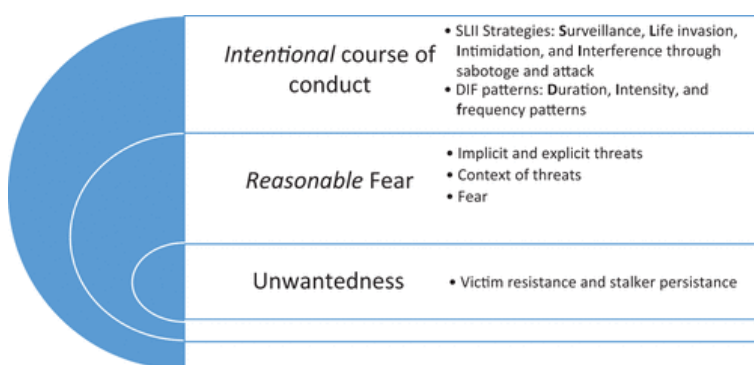
⁴³ FRA – Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet. Naistevastane vägivald: Euroopa Liitu hõlmav uuring. Tulemuste kokkuvõte. Luxembourg, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2014.

töökoha lähedal (6%), e-mailide või sõnumite saatmine (5%), sama isiku poolt korduv kannatanu vara kahjustamine (3%), internetis kommentaaride jätmine (1%).

Kuigi paljud ahistava jälitamise käitumisviisid on juba iseenesest kuriteod, on just muul juhul ohutu käitumise pikaajaline iseloom ja nende käitumisviiside kombinatsioon on see, mis iseloomustab ahistava jälitamise laastavat mõju. Ahistavat jälitamist on seetõttu mõnikord kirjeldatud kui „psühholoogilist vägistamist“ või „psühholoogilist terrorit“. Soovimatute telefonikõnede tegemine või kirjade kirjutamine on teatud määranormaalse käitumise osa, näiteks suhte lõppemisel. Küll aga, kui sellised tegevused muutuvad püsivaks ja pealetükkivaks, omandavad need teistsuguse tähenduse.⁴⁴

1.3. Ahistava jälitamise kohustuslikud elemendid

Arvestades ülalpool öeldu, ei ole kuni käesoleva ajani üldiselt heaks kiidetud ahistava jälitamise definitsiooni. Üks viis, selle määratlustega seotud raskustest üle saada on vältida kõiki püüdeid antud mõistet konkreetsetele ahistava käitumise juhtumitele tuginedes defineerida ja keskenduda selle asemel palju üldisematele tunnustele, mis ahistavat jälitamist iseloomustavad. Ahistava jälitamise juhtumite analüüsist nähtub, et eksisteerivad teatud iseloomulikud komponendid, mis on ahistava jälitamise puhul olemas, hoolimata konkreetse juhtumi liigist. Käesolevas peatükis käsitleme ahistava jälitamise mitmedimensioonilist raamistikku, mille arendasid välja Logan, T. K. ja Walker R. ning mis põhineb erinevatel uuringutel ja teaduskirjandusel.⁴⁵ Antud mitmedimensiooniline raamistik põhineb kolmel võtmekomponendil: (1) tahtlik/ettekavatsetud käitumine, (2) mis põhjustab põhjendatud hirmu, muret turvalisuse pärast või muud emotsionaalset stressi ja (3) mida ohver ei soovi (Joonis 1).⁴⁶

Joonis 1⁴⁷

⁴⁴ *Ibid.*

⁴⁵ Finch, Emily. "Stalking the perfect stalking law: an evaluation of the efficacy of the Protection from Harassment Act 1997." *Criminal Law Review* (2002): 703-718.

⁴⁶ Logan, T. K., and Walker, R. "Stalking: a multidimensional framework for assessment and safety planning." *Trauma, Violence, & Abuse* 18.2 (2017): 200-222.

⁴⁷ *Ibid.*

1.3.1. Ettekavatsetud käitumine

Ahistavad jälitajad on üldiselt loovad ja kasutavad paljusid erinevaid taktikaid. Seetõttu on võimatu koostada kõikidest võimalikest taktikatest ammendavat loetelu. Lisaks saaks selline võimalike taktikate loetelu olla väga pikk. Mitmed uurimisrühmad kasutavad selle asemel üldisi kategooriaid, et ahistava jälitamise käsitlemist lihtsustada.⁴⁸

- 1) Jälgimine on sageli kõige tüüpilisem ohvrite poolt välja toodud strateegia ja see sisaldab otsest järgi käimist, ohvri järele luuramist, tema vaatamist, etteteatamata ilmumist kohtadesse, kus ohver viibib ja ootamist nendes kohtades, kuhu ohver tõenäoliselt tuleb. Antud dimensioonis sisaldub ka elektrooniline jälgimine või jälitamine. Lisaks võib jälgimisega olla mindud veelgi kaugemale, kaasates sellesse ka teisi inimesi, et sihtmärgiks valitud ohvrit paremini jälitada.⁴⁹
- 2) Isiklikku ellu tungimine on üks ahistava jälitamise iseloomulik tunnus ja väljendab tegevusi, mis on suunatud näost-näkku või muul viisil vahetule suhtlusele. See sisaldab käitumisviise, mis on suunatud otsesele kontaktile, nagu näiteks avalikes kohtades ohvri kõrval istumine, füüsilised lähenemiskatsed, mitmesugustesse kohtadesse ilmumine, teistega peetavatele vestlustele vahele segamine, isiklikku ruumi tungimine, püüde teha ühiseid tegevusi ja viibida samas kohas, nagu ka tegevused, mis on suunatud kaudsele kontaktile kolmandate osapoolte vahendusel.⁵⁰ Sellele on viidatud kui isiklikku ellu tungimisele, kuna see tähendab otsest või elektrooniliste vahendite kaudu ohvrite privaatsfääri sisenemist – olgugi et see võib esineda avalikes kohtades. See kategooria sisaldab ka ohvri valdustesse tungimist, kuulujuttude levitamist ja avalikku alandamist. Sissetungimine laieneb tihti ka ohvri kodust, telefonist või arvutist teistesse kohtadesse nagu töökoht, kaubanduskeskused ja vabal ajal viibimise kohad.⁵¹

Sissetungimine isiklikku ellu võib hõlmata ka sõprade ja pereliikmete ahistamist. Näiteks Dressing et al.⁵² on leidnud, et neljast ohvrast kolm teadsid enda ahistajat, kolmandikul juhtudest oli ahistajaks endine kaaslane. Spitzberg⁵³ on teinud kindlaks, et ligikaudu pooltel juhtudest on ohvritel olnud ahistajaga intiimsuhe. Rootsi uuringu puhul jälitas ohvrit 25%

---

⁴⁸ *Ibid.*

⁴⁹ Logan, T. K., and Walker, R. (2017), lk 200-222.

⁵⁰ Spitzberg, Brian H., and Cupach, William R. (2007), lk 64-86

⁵¹ Logan, T. K., and Walker, R. (2017), lk 200-222.

⁵² Dressing H, Kuehner C, Gass P (2005) Lifetime prevalence and impact of stalking in a European population: Epidemiological data from a middle-sized German city. *British Journal of Psychiatry* 187: 168–172.

⁵³ Spitzberg BH (2002), lk 261–288.

juhtudest praegune või endine partner.⁵⁴ Šoti kuritegude ja seaduslikkuse uuringu andmetel tuvastas 42% Šotimaa ahistava jälitamise ohvritest ahistajana oma (endise) partneri.⁵⁵

- 3) Hirmutamine on ahistava jälitamise vorm, mis sisaldab otseseid ja kaudseid ohte teha ohvrile haiget, varanduslikku kahju, pealesunnitult vastamisi sattumist (peale rünnaku), hirmutamist või tegelikku kahju tekitamist, samuti ähvardamist teha viga sõpradele ja pereliikmetele.⁵⁶ Ohustamist ja varakahju on seostatud ahistava jälitaja vägivaldsusega. Otsesed ohud on märgiks järgnevast vägivallast.
- 4) Häirimine sabotaaži või ründamise kaudu. See kategooria sisaldab taktikaid, millel on ohvritele otsesed tagajärjed, sealhulgas rahaline või tööalane sabotaaž, röövimine või sihilik tegutsemine, et ohver ei saaks kusagilt lahkuda või kuhugi minna, sõprade ja pereliikmete ründamine ning ohvri füüsiline (sh liiklushuligaansus) või seksuaalne ründamine. Samuti sisaldab see dimensioon neid taktikaid, mida kasutatakse selleks, et rikkuda ohvri mainet, nagu näiteks ähvardamine või piinlike piltide postitamine ja kahjulike kuulujuttude levitamine sotsiaalmeedias ning muudel veebilehtedel.⁵⁷ Mohandie, Meloy, McGowan ja Williams⁵⁸ on leidnud, et 41% ahistava jälitamise sihtmärkidest on kogenud märkimisväärset ametialast või inimestevahelist sabotaaži, sealhulgas töösse sekkumine, tungimist eraviisilistesse inimestevahelistesse suhetesse, isikliku informatsiooni hankimist, maine kahjustamist või muul viisil teise isiku elu häirimist, samuti ohvri elu saboteerimist.

Spitzberg, Brian H., ja William R. Cupach⁵⁹ rõhutavad veel kolme ahistava jälitamise taktikat.

- 5) Hüperintiimne käitumine kaldub peegeldama tüüpilisi kurameerimisega seotud tegevusi, millega on aga liiale mindud.
- 6) Vahendatud kontaktid on kõik püüded suhelda, mis on teostatud tehnoloogia, sealhulgas e-kirjade, kiirsõnumite, interneti, pihuarvutite, mobiiltelefonide, fakside, piiparite vms kaudu. Oma sellistes vormides on ohtlikumale vahendatud ahistavale jälitamisele viidatud kui küberahistamisele (ingl *cyber-stalking*).
- 7) Füüsiline agressioon ja vägivald. See kategooria hõlmab vandalismi, relvade kasutamist, ründamist, vigastuste tekitamist, enesetapukatseid ja enesetappu, ettekavatsetud vägistamist ja vägistamist ning ettekavatsetud tapmist ja tapmist.

---

⁵⁴ Dovelius AM, Öberg J, Holmberg S (2006) Stalking in Sweden – Prevalence and Prevention. Stockholm: Editia Norstedts.

⁵⁵ Scottish Government (2014) Scottish Crime and Justice Survey 2012/13: Sexual Victimisation and Stalking. Arvutivõrgus: <http://www.scotland.gov.uk/Resource/0045/00454149.pdf> (27.04.2019)

⁵⁶ Logan, T. K., and Walker, R. (2017), lk 200-222.

⁵⁷ Logan, T. K., and Walker, R. (2017), lk 200-222.

⁵⁸ Mohandie, K., Meloy, J., McGowan, M., & Williams, J. (2006). The RECON typology of stalking: Reliability and validity based upon a large sample of North American stalkers. *Journal of Forensic Sciences*, 51, 147–155.

⁵⁹ Spitzberg, Brian H., and Cupach, William R. (2007), lk 64-86.

Ahistav jälitamine on dünaamiline käitumine, mis muutub aja jooksul. See võib nii eskaleeruda kui väheneda, lõppeda, uuesti alata ja muutuda lähenemise taktika, ulatuse ja iseloomu poolest. Eksisteerib kolm komponenti, mis aitavad seda dünaamilist iseloomu kirjeldada.⁶⁰

- 1) Ahistava jälitamise kestus on oluline sellise käitumise suurema pildi kirjeldamisel. Kestus on siin defineeritud vahemikuna ahistava jälitamise alguse ja selle aja vahel, kui kaua see kestis. Üldiselt võib ahistav jälitamine kesta mõni päev, mõni nädal või isegi aastaid. Esimeses epidemioloogilises uuringus (Australian Bureau of Statistics, 1996⁶¹) leiti, et 30% juhtudest kestis ahistav jälitamine vähem kui üks kuu, ligikaudu 25% juhtudest kestis see kuus kuud kuni kaks aastat ja 15% puhul kestis ahistav jälitamine kauem kui kaks aastat.⁶² FRA uuringus kõigist jälitatud naistest viiendik (21%) märkis, et nad on kogenud jälitamist, mis kestis kauem kui kaks aastat. Sealjuures kolmveerandit jälitamisjuhtumitest (74%) jäi politseile teatamata, isegi siis, kui juhtum oli raskeim, mida vastaja küsitluses märkis.⁶³

Kui ahistav jälitamine jätkub, ei ole selle tegelik kestus teada. Lisaks võib ahistava jälitamise olemust arvestades see, mis paistab loobumisenähtuseks, olla tegelikult vaid paus ahistavas jälitamises.⁶⁴ Kestus mängis rolli ka selles, kas ahistavat tüüpi käitumist tajuti ahistava jälitamisena.⁶⁵

- 2) Intensiivsus on antud juhul defineeritud kui erinevate taktikate ja asukohtade arv, mida ahistav jälitaja kasutab. Iseloomuliku tunnuseks ahistatakse ahistava jälitamise ohvreid sageli kodus viibides, kuid harva esineb seda, et ahistav jälitamine esineb ainult ühes asukohas. Töökoht on teine koht, kus ahistavad jälitajad tihti ohvreid ahistavad ja nendega kontakti astuvad. Mitmed uuringud on leidnud, et mida suurem on erinevate ohvri poolt kogetud ahistava jälitamisega sarnanevate taktikate arv, seda tõenäolisemalt liigitati selline käitumine ohvrite poolt ahistavaks jälitamiseks.^{66 67}
- 3) Sagedus hõlmab seda, kui tihti annavad ahistavad jälitajad oma kohalolekust teada ja seda, kui tihti nad ühendust võtavad või oma kohalolekust ohvrile teada annavad, nagu ka

---

⁶⁰ Logan, T. K., and Walker, R. (2017), lk 200-222.

⁶¹ Australian Bureau of Statistics. Women's safety Australia. – 1996. Available: [http://www.ausstats.abs.gov.au/Ausstats/subscriber.nsf/0/F16680629C465E03CA256980007C4A81/\\$File/41280_1996.pdf](http://www.ausstats.abs.gov.au/Ausstats/subscriber.nsf/0/F16680629C465E03CA256980007C4A81/$File/41280_1996.pdf) (27.04.2019)

⁶² Pinals D. A. (ed.), 2007.

⁶³ FRA – Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet. Naistevastane vägivald: Euroopa Liitu hõlmav uuring. Tulemuste kokkuvõtte. Luxembourg, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2014.

⁶⁴ Logan, T. K., and Walker, R. (2017), lk 200-222.

⁶⁵ Dennison S., Thomson D. (2002). Identifying stalking: The relevance of intent in commonsense reasoning. Law and Human Behavior, 26, 543–561.

⁶⁶ Amar A. (2007). Behaviors that college women label as stalking or harassment. Journal of the American Psychiatric Nurses Association, 13, 210–220.

⁶⁷ Phillips L., Quirk R., Rosenfeld B., O'Connor M. (2004). Is it stalking? Perceptions of stalking among college undergraduates. Criminal Justice and Behavior, 31, 73–96.

lähenedamiskatsete, vastakuti sattumise ja ohvri ellu sekkumise sagedust. Suuremat ahistava jälitamise sarnaneva käitumise sagedust on seostatud suurema ohtlikkuse ja vägivalda riskiga ning ka ahistava jälitaja enda väljendatud kavatsusega oma ohvreid hirmutada, ähvardada või neile haiget teha.⁶⁸ Ohvritele lähenedamise sagedust on seostatud suurema tõsisema vägivalda tõenäosusega.⁶⁹ Jälitajad, kes teavad oma ohvreid hästi, lähenevad neile sagedamini otse – seda ilmselt tänu oma suuremale mugavuse tasemele, aga ka nende teadmistele ohvri eluviisidest ja asukohtadest.⁷⁰

1.3.2. Soovimatus

See raamistiku komponent keskendub sellele, milliseid tegevusi on sihtmärk teinud, et teha selgeks, et ahistav jälitamine on tema jaoks soovimatu ja kuidas on ahistav jälitaja omakorda sellele reageerinud.⁷¹ Mõned strateegiad, mida ohvrid kasutavad, on tagasihoidlikumad ja teised otsesemad. Erinevate uurijate ja ohtude hindamise eksperdid on soovitanud, et otsene, lühike ning üheselt mõistetav teada andmine, et selline käitumine on soovimatu, on ahistava jälitamise puhul tähtis samm turvalisuse tagamisel.⁷²

Otsene tegevus võib sisaldada ahistava jälitaja teavitamist suuliselt või kirjalikult sellest, et ohver soovib sellise käitumise lõpetamist, lähenedamiskeelu taotlemist, politseisse helistamist või muul viisil ametlikku sekkumist. Uuringutes on leitud, et kui ahistava jälitamise majanduslikud kulud on suuremad, kui ahistavad jälitajad kasutavad rohkem hirmutamistaktikaid ning mida kõrgem on ahistavast jälitamisest tulenev hirm, seda tõenäolisemalt teavitavad ohvrid sellest politseile. Samal ajal pakuvad korduva ahistava jälitamise uuringud välja, et eksisteerib ahistavate jälitajate alamgrupp, keda ei peata isegi kohtulik sekkumine. Näiteks leiti ühes kohtueksperimenti kliinikusse saadetud ahistavate jälitajate uuringus, et 66% neist, kellele oli määratud lähenedamiskeeld, eirasid seda keeldu.⁷³

1.3.3. Põhjendatud hirm

Ahistav jälitamine põhjustab selle ohvritele erinevate negatiivsete tagajärgede tekkimist, sealhulgas vaimse tervise probleeme. Emotsionaalsed tervisehäired sisaldavad selliseid vaimseid seisundeid nagu viha, ärevus, depressioon, hirm, armukadedus, paranoia ja teised tunded ning

---

⁶⁸ Thompson C., Dennison S. (2008). Defining relational stalking in research: Understanding sample composition in relation to repetition and duration of harassment. *Psychiatry, Psychology and Law*, 15, 482–499.

⁶⁹ Sheridan L., Roberts K. (2011). Key questions to consider in stalking cases. *Behavioral Sciences and the Law*, 29, 255–270.

⁷⁰ Logan, T. K., and Walker, R. (2017), lk 200-222..

⁷¹ *Ibid.*

⁷² *Ibid.*

⁷³ Harmon R., Rosner R., Owens H. (1998). Sex and violence in a forensic population of obsessional harassers. *Psychology, Public Policy, and Law*, 4, 236–249.

kognitiivsed tervisemõjud – segadus, usaldamatus, kahtlustamine, enesehinnang, enesetapumõtted jms.⁷⁴ Brewster⁷⁵ on leidnud, et paljud ahistava jälitamise ohvrid märkisid, et nad on muutunud väga usaldamatuks või kahtlustavaks (44%), kartlikuks (42%), närviliseks (31%), vihaseks (27%), paranoiliseks (36%) ja kogenud depressiooni (21%). Paljud ohvrid on toonud ka välja, et nad on muutunud üliettevaatlikuks (73%), kergemini ehmuks (48%), paranoilisemaks (39%), vähem vastutulelikuks (37%) ja agressiivsemaks (10%).⁷⁶ FRA uuringu⁷⁷ tulemuste kohaselt kõige raskema ahistamisjuhtumi puhul tundis 57% naistest viha, 50% ärritust, 45% hirmu. Vaid 3% naistest märkis, et see ei mõjutanud neid mingil moel. 57% naistest märkis, et ahistamine põhjustas neile vähemalt ühe pikaajalise psühholoogilise tagajärje.

Mõnedes riikides, kus ahistava jälitamise vastane seadus on juba vastu võetud, võib märgata tendentsi lisada kuriteokoosseisu kohustuslike elementide hulka negatiivsete tagajärgede tekitamist.⁷⁸ Nii nagu mõnede riikide seadusandjad, Logan, T. K. ja Walker R. on välja arendatud ahistava jälitamise multidimensioonilises raamistikus kõige olulisemaks ahistava jälitamise tagajärjeks hirm. Seetõttu keskendub suur osa definitsioonide-alasest arutelust sellele, kas ohvri hirmu reaktsioon on käitumise ahistavaks jälitamiseks liigitamise vajalik tunnus.⁷⁹ Sellel argumendil on kaks poolt.

Ühed leiavad, et hirm on ahistava käitumise oluline osa. Ilma hirmu tunnusetähtsusest võib häiriv käitumine olla kvalifitseeritud ainult kui ahistamine.⁸⁰ Tjaden P. väidab, et „ilma hirmuta ei ole ahistavas jälitamises kuritegu“.⁸¹ Kui ahistava jälitamise kuriteo koosseisust välja jätta hirmu kui kohustusliku elemendi, siis toob see kaasa n-ö „ülekriminaliseerimist“, rikkudes sellega *ultimo ratio* printsiipi.⁸² Hirm on see, mis muudab muidu legitiimse käitumise kriminaalseks.⁸³

Hirmu elemendi vastased aga väidavad, et ohvritelt hirmu tundmise nõudmine tarbetult piirab koosseisu ja see on kuriteo esinemise seisukohalt ebavajalik komponent.⁸⁴ Hirmu tundmise nõue

---

⁷⁴ Spitzberg, Brian H., and Cupach, William R. (2007), lk 64-86.

⁷⁵ Brewster, M. P. (1997). An exploration of the experiences and needs of former intimate stalking victims: Final report submitted to the National Institute of Justice. West Chester, PA: West Chester University

⁷⁶ Blaauw, Eric, et al. "The toll of stalking: The relationship between features of stalking and psychopathology of victims." *Journal of Interpersonal Violence* 17.1 (2002): 50-63.

⁷⁷ FRA – Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet. Naistevastane vägivald: Euroopa Liitu hõlmav uuring. Tulemuste kokkuvõte. Luxembourg, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2014.

⁷⁸ van der Aa, Suzan (2018), lk 315-333.

⁷⁹ Melton H. C. (2007). Closing in: Stalking in the context of intimate partner abuse. *Sociology Compass*, 1, 520-535.

⁸⁰ van der Aa, Suzan (2018), lk 315-333.

⁸¹ Tjaden P. (2009). Stalking policies and research in the United States: A twenty year retrospective. *European Journal of Criminal Policy Research*, 15, 261-278.

⁸² van der Aa, Suzan (2018), lk 315-333.

⁸³ National Criminal Justice Association. (1993). Project to develop a model anti-stalking code for states. Washington, DC: U.S. Department of Justice, National Institute of Justice.

⁸⁴ Dietz N. A., Martin P. Y. (2007). Women who are stalked: Questioning the fear standard. *Violence Against Women*, 13, 750-776.

võib tahtmatult ohvreid eemale tõugata või jätta neid ilma kaitseta, eriti siis, kui jälitamine ei ole veel piisavalt intensiivne, et politsei saaks juba sekkuda.⁸⁵ Nii üks uuring näitas, et 60 % ohvrite juhtumitest ei vastanud ahistava jälitamise seadusandlikele määratlusele, kuna ohvrid ei tundnud hirmu.⁸⁶ Lisaks tuleb märkida, et ei ole teisi kuritegusid, mis nõuavad, et ohvrid tajuks lisaks mingitele käitumisviisidele subjektiivset hirmu, enne kui nende ohvriks langemist saaks käsitleda seadusvastasena.⁸⁷ Samuti uuringud näitavad, et hirmu tunnetamist ei peeta ahistava jälitamise kohustuslikuks elemendiks (nt Dennison ja Thomson⁸⁸). Seega kõrge hirmu taseme nõudmine võib takistada ohvrite juurdepääsu õiguskaitsele, mida ahistava jälitamise seadused võimaldavad, enne kui tegevused eskaleeruvad tõsisemateks kehavigastusteks või surmaks.⁸⁹

Lisaks sellele, kas hirm kui oluline element peab sisalduma ahistava jälitamise definitsioonis, on käimas ka arutelu selle üle, kuidas hirmu käsitleda. Õigusnormides on riigid defineerinud hirmu kahel erineval viisil: subjektiivne ja objektiivne või põhjendatud hirm. Subjektiivne hirm viitab ohvrite emotsionaalsele seisundile: ohvrid peavad avalikustama, et nad olid ahistaja tegevuse tõttu hirmunud, kartlikud, ärahirmutatud, kohkunud jne. Põhjendatud hirmu element on sisustatud „mõistliku inimese“ kriteeriumi kaudu: see viitab ahistava jälitaja käitumisele, mida ohver koges ja mis oleks võinud mõistlikus inimeses põhjustada subjektiivse hirmu tekkimist. See hirmu mõõde on objektiivne, kuna ei nõua ohvrit seda, et too oleks päriselt hirmu tundnud, vaid ainult seda, et mõistlik inimene oleks pidanud ahistava jälitaja tegevuste või käitumise tulemusena hirmu tundma.⁹⁰

Logan T. K. ja Walker R. raamistik sisaldab põhjendatud hirmu. Hirmu põhjendatuse mõistmine hõlmab järgmiste asjaolude hindamist: (1) spetsiifilised otsesed või kaudsed ohud, (2) nende ohtude kontekst ja (3) ohvri hirm või mure turvalisuse pärast. Need kolm alamkomponenti lihtsustavad arusaamist sellest, miks on hirm aja jooksul kumuleeruv ja aitab pakkuda ohtudele ning hirmule konteksti.⁹¹

1.3.3.1. Otsesed ja kaudsed ohud

Väga üldiselt eksisteerib kahte liiki ohte – otsesed ja kaudsed. Otsest ohtu võib Oxfordi inglise sõnastiku kohaselt defineerida kui „ /.../ vaenulike kavatsuste avaldamist või kaotuse, valu, karistuse või kahju tekitamist vastuseks mingile käitumisele või mingite tingimuste esinemisel

---

⁸⁵van der Aa, Suzan (2018), lk 315-333.

⁸⁶Owens, J. G. (2016), lk 2196-2226.

⁸⁷ Dietz N. A., Martin P. Y. (2007), lk 13, 750-776.

⁸⁸ Dennison S., Thomson D. (2002), lk 26, 543-561.

⁸⁹ National Center for Victims of Crime. (2007). Model stalking code revisited: Responding to the new realities of stalking. Washington, DC: Stalking Resource Center.

⁹⁰Owens, J. G. (2016), lk 2196-2226.

⁹¹Logan, T. K., and Walker, R. (2017), lk 200-222.

/.../.⁹² Otsesed ohud on osa ahistava jälitamise käitumisest 30-60% kõikidest ahistava käitumise juhtudest. Otsesed ohud võivad kahju tekitada pigem olukordades, kus ahistajad ja kannatanud on omavahel. Üldiselt on otsesed ohud ahistava jälitamise kontekstis seotud kõrgendatud vägivalla riskiga, eelkõige koos teiste riskiteguritega, nagu näiteks uimastavate ainete kasutamisega, vaimse tervise probleemidega ning eelneva vägivalla ajalooga. Samuti on otsesed ohud seotud suurema hirmuga. Ühes uuringus⁹³ leiti, et ahistava jälitamise ohvritel, keda otseselt ohustati, oli kõrgem hirmu tase kui neil, keda jälitati ahistavalt ilma otsest ohtu avaldamata. Lisaks on otsesed ohud seotud ahistava jälitamise ohvrite kõrgema psühholoogilise stressiga, hoolimata sellest, kas tegelikku vägivalda on esinenud.^{94 95}

Kaudset ohtu võidakse kujutada läbi erinevate žestide, nagu näiteks ohvri kodus esemete valedesse kohtadesse paigutamine, nende valedel eesmärkidel kasutamine või lõhkumine. Seda võib tuletada ka sõnade või väljendite või ka spetsiifilise väljanägemise kaudu. Selliseid žeste või mitmetähenduslikke sõnu/väljendeid võib seostada eelneva tegevusega ohvrit kahjustada või otsest ohtu kujutada, eelkõige (endiste) partnerite juhtumite puhul.⁹⁶ Baum, Catalano, Rand ja Rose⁹⁷ leidsid, et 56,8% ahistava jälitamise ohvritest ei kogenud otseseid ohte, kuid olid hirmul või oma turvalisuse pärast mures.

1.3.3.2. Ohtude kontekst

Üldiselt tõlgendatakse ohte selles psühholoogilises, kultuurilises ja sotsiaalses raamistikus, milles need ohud avaldatud on.⁹⁸ Isegi sellist fraasi nagu „Ma teen sulle haiget“ võib võtta nii ohuna, lubadusena kui naljana, sõltuvalt kontekstist, milles see öeldi ja kuidas seda tõlgendatakse.^{99 100} Lisaks pakub kontekst infot kannatanule omase haavatavuse kohta, mille mõistmine omakorda mõjutab ohvrite tegevust või reaktsiooni, mida nad vastuseks ohustamisele võivad avaldada.¹⁰¹

⁹² Simpson J., Weiner E. (Eds). (1989). The Oxford english dictionary. Oxford, England: Clarendon Press.

⁹³ Bjerregaard B. (2000). An empirical study of stalking victimization. Violence and Victims, 15, 389–406.

⁹⁴ Mullen P., Pathé M. (1997). The impact of stalking on their victims. British Journal of Psychiatry, 170, 12–17.

⁹⁵ Mullen P., Pathé M., Purcell R., (2004b). When do repeated intrusions become stalking? The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology, 15, 571–583.

⁹⁶ Logan T., Walker R. (2009). Partner stalking: Psychological dominance or business as usual? Trauma, Violence, and Abuse, 10, 247–270.

⁹⁷ Baum K., Catalano S., Rand M., Rose C. (2009). Stalking victimization in the United States (NCJ 224527). Bureau of Justice Statistics Special Report. Washington, DC: U.S. Department of Justice.

⁹⁸ O’Hair H., Bernard D., Roper R. (2011). Communication-based research related to threats and ensuing behavior. In Chauvin C. (Ed.), Threatening communications and behavior: Perspectives on the pursuit of public figures (pp. 33–73). Washington, DC: The National Academies Press.

⁹⁹ Miller N. (2001b). Stalking laws and implementation practices: A national review for policymakers and practitioners (Grant No. 97-WT-VX-0007, pp. 1–273). Washington, DC: U.S. Department of Justice, Institute for Law and Justice.

¹⁰⁰ Rugala E. (2001). Workplace violence: Issues in response. Quantico, VA: National Center for the Analysis of Violent Crime. US Department of Justice. Retrieved from www.fbi.gov/stats-services/publications/workplace-violence

¹⁰¹ Logan, T. K., and Walker, R. (2017), lk 200-222.

Suhete ajalugu annab mõningast konteksti, mis on vajalik näiliselt süütute žestide või sõnade ohustavatena tajumiseks. Näiteks partner, kes enda endist tüdruksõpra jälitab ja tema suunas oma rusikat vibutab, võib tugevalt meenutada füüsilist vägivalda, mida ta naisele nende suhte ajal põhjustas, mistõttu võib naine tõlgendada rusikavibutust väga reaalse ja otsese tulevase kallaletungi ohuna.¹⁰² Teised aga võivad selle meesterahva käitumist näha ja tõlgendada kui „veidrat“ või „hullu“, kuid mitte ohustavana. Lisaks ei võta teised tõenäoliselt sellist ohtu nii tõsisena kui meesterahva endine partner. Selline hirmu põhjustav ahistavale jälitamisele omane käitumine sisaldab sageli tegevusi, mis on tehtud isoleeritult, on seaduslikud või mis on pisikuriteod, mis muudavad antud olukorra näiliselt vähem ohtlikuks kui see tegelikult on.¹⁰³

Samuti võivad spetsiifilised omadused vägivalda või ahistavat jälitamist lihtsustada või takistada. Võrrandi ühel pool on ahistaja keskkond. Näiteks kui ahistav jälitaja on oma tegude tulemusena kogenud vaid piiratud või olematuid tagajärgi, eelkõige kui ta ei järgi kohtulikke korraldusi või rikub seadusi, võib see ahistavat jälitajat julgustada või vähemalt teda mitte takistada. Lisaks, kui ahistavatel jälitajatel on oma tegevuses toetajaid, näiteks teisi ahistavaid jälitajaid või ka osavõtlikke pereliikmeid, võib see ahistavat jälitamist ja vägivalda tagant tõugata.^{104 105}

Võrrandi teisel pool on ohvri haavatavus.¹⁰⁶ See sisaldab ohvri isoleerimist ja ebaturvalisi elamistingimusi, piiratud ligipääsu ressurssidele, piiratud võimalusi või soovi võtta tarvitusele asjakohased turvameetmed ning seda, kas ja kui haavatavad kolmandad osapoolsed ahistava jälitaja suhtes on.¹⁰⁷ Veel üks haavatavuse tegur on kõik see, mis sunnib kontakti jätkumisele ahistava jälitajaga, nagu näiteks lapsed või jagatud omand.¹⁰⁸ Lisaks, kui ahistavaks jälitajaks on kaastöötaja, klassikaaslane, ülemus, naaber või lapse teine vanem, võivad riskid olla veelgi suuremad.^{109 110}

1.3.3.3. Hirm

Nagu ülal kirjeldatud, kasvab ahistava jälitamisega sarnaneva käitumisega kaasnev hirm selle kestuse, intensiivsuse ja sageduse suurenedes, juhul kui ahistav jälitaja oma sihtmärki jälgib või

---

¹⁰² Logan T., Walker R. (2009), lk 10, 247–270.

¹⁰³ Logan, T. K., and Walker, R. (2017), lk 200-222.

¹⁰⁴ Logan T., Cole J., Shannon L., Walker R. (2006). Partner stalking: How women respond, cope, and survive. New York, NY: Springer..

¹⁰⁵ Logan T., Walker R. (2009), lk 10, 247–270.

¹⁰⁶ Mullen P., MacKenzie R., Ogloff J., Pathe M., McEwan T., Purcell R. (2006). Assessing and managing the risks in the stalking situation. *Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law*, 34, 439–450.

¹⁰⁷ Logan, T. K., and Walker, R. (2017), lk 200-222.

¹⁰⁸ Mullen, P. E., Mackenzie, R., Ogloff, J. R., Pathé, M., McEwan, T., & Purcell, R. (2006). Assessing and managing the risks in the stalking situation. *Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law Online*, 34(4), 439-450.

¹⁰⁹ Logan T., Shannon L., Cole J., Swanberg J. (2007b). Partner stalking and implications for women's employment. *Journal of Interpersonal Violence*, 22, 268–291.

¹¹⁰ Mustaine E., Tewksbury R. (1999). A routine activity theory explanation for women's stalking victimizations. *Violence Against Women*, 5, 43–62.

jälitab ja ka siis, kui ta avaldab otsest ohtu.^{111 112} Reaalset kahju, nagu näiteks varakahju, sekkumist lähedaste eludesse ja töösse või lastesse on samuti seostatud suurema hirmuga. Kui partneripoolne ahistav jälitamine esineb praeguse või endise suhte kontekstis, mis on olnud vägivaldne, suureneb ohvri hirm ja stress seejuures märkimisväärselt.¹¹³

Asjaolu, et ohvrid peavad paljude reeglite kohaselt defineerima oma kogemust kui emotsionaalset stressi põhjustavat või hirmu tekitavat, on vastuoluline, kuna ohvritel on mõnikord raske hirmu tunnistada või ei tunne ega hinda nad ahistava jälitamise tõttu oma hirmu õigesti. Ohvriabi ja kriminaalõiguse süsteemi eksperdid usuvad, et ohvrid ei tunne sageli ahistavat jälitamist ära.¹¹⁴ On oluline meeles pidada, et ohvrid ei pea kõrvalseisjale oma hirmu sõnaliselt väljendama, selleks et saada teada, kas ohver kardab. Teiste sõnadega võib hirmu tuvastada või kinnitada, vaadates käitumist sihtmärgi suhtes, nt ärahirmutatud ohver võib muuta oma igapäevaseid tegevusi, jääda sõprade või pereliikmete juurde, muuta oma liikumisteid, osta pipragaasi või muid liiki relvi, muuta oma e-maili aadressi, kustutada oma kontod sotsiaalmeedia lehtedelt, teha muid muudatusi veebis ning vältida suhtlemist.¹¹⁵ Nii näiteks FRA uuringus viiendik küsitletud naistest (23%) märkis, et nad pidid kõige raskema jälitamisjuhtumi tõttu muutma oma e-posti aadressi või telefoninumbrit.¹¹⁶

Analüüsides ahistavat jälitamist selle mitmesuguste tunnuste mõttes, saab selgeks, et ahistava käitumise „ebaõige olemus“ ei peitu mitte käitumises eneses, vaid selle kasutamises eesmärgiga suruda teisele peale midagi, mida nad sooviksid vältida. Seetõttu püüab seadus võidelda tekitatava kahjuga ohvrile, kes on soovimatu tähelepanu ja järeleandmatu tegusemise objektiks. Seetõttu on asjakohane, et mis tahes õiguslik ahistava jälitamise definitsioon peaks olema sõnastatud neid omadusi silmas pidades, säilitades seega rõhuasetuse ahistava jälitamise kesksel ebaõigusel, mitte konkreetsetel näidetel ahistava jälitamise käitumisest. Lisaks sisaldavad kõik katsed formuleerida ahistava jälitamise õiguslikku definitsiooni, viidates antud käitumisele, vältimatult takistusi, kuna

---

¹¹¹ Dennison S. (2007). Interpersonal relationships and stalking: Identifying when to intervene. *Law and Human Behavior*, 31, 353–367.

¹¹² Logan T. (2010). Research on partner stalking: Putting the pieces together. Lexington, KY: University of Kentucky, Department of Behavioral Science & Center on Drug and Alcohol Research. Arvutivõrgus: www.cdar.uky.edu/vaw

¹¹³ Logan, T. K., and Walker, R. (2017), lk 200-222.

¹¹⁴ Logan T., Walker R., Stewart C., Allen J., (2006). Victim service and justice system representative responses about partner stalking: What do professionals recommend. *Violence and Victims*, 21, 49–66.

¹¹⁵ Logan, T. K., and Walker, R. (2017), lk 200-222.

¹¹⁶ FRA – Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet. Naistevastane vägivald: Euroopa Liitu hõlmav uuring. Tulemuste kokkuvõte. Luxembourg, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2014.

suur osa sageli esinevatest ahistava jälitamise käitumisviisidest on tavalised õiguspärase sotsiaalses suhtluses esinevad käitumisviisid.¹¹⁷

---

¹¹⁷ Finch, Emily (2002), lk 703-718.

2. Istanbuli konventsiooni tagamaad ning selle mõju Euroopa Liidu liikmesriikide seadusandlusele

2.1. Istanbuli konventsiooni vastuvõtmise ajalooline taust

Naistevastane vägivald, sealhulgas ka perevägivald, on väga tõsine inimõiguste rikkumine, mis esineb kogu maailmas, sealhulgas ka Euroopas. Nii Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti läbi viidud uuringu¹¹⁸, mis käsitles naiste vägivallakogemusi, tulemused näitasid, et uuringus osalevatest naistest (kokku 42 000) viiendik (18 %) oli kogenud mingis vormis jälitamist alates 15. eluaastast ja 5 % nendest oli seda kogenud uuringule eelnenud 12 kuu jooksul; Eestis oli ahistava jälitamisega elu jooksul kokku puutunud 13% ja viimase 12 kuu jooksul 1% uuringus osalevatest naistest (osalesid 1500 naist).

Naistevastane vägivald seab naistele takistusi inimõigustest osasaamiseks või nullib need. Eriti märgatav see on põhiõiguste puhul: õigus elule, vabadusele, turvalisusele, inimväärikusele ning füüsilisele ja emotsionaalsele terviklikkusele. Just seetõttu ei saa seda probleemi ignoreerida. Seda enam, et vägivald mõjub pärssivalt mitte ainult naistele, vaid ühiskonnale tervikuna, mistõttu vajab kiiremat sekkumist.

Euroopa Nõukogu, mis peab enda üheks kõige olulisemaks kohustuseks just inimõiguste ja nende kaitse tagamist, tegeleb selle terava probleemiga juba 1990. aastatest. Nii näiteks Euroopa Nõukogu juures tegutsev meeste ja naiste võrdõiguslikkuse juhtkomitee (CDEG) juba 1990. aastal välja tulnud rea algatustega naistevastase vägivallaga võistlemiseks.¹¹⁹ Olulisemaks verstapostiks oli 2002. aastal välja töötatud Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee soovitus Rec (2002) 5 liikmesriikidele naiste kaitsmiseks vägivalla eest¹²⁰, mis pakkus esmakordselt Euroopas välja põhjaliku strateegia naistevastase vägivalla ennetamiseks ja ohvrite kaitsmiseks kõigis Euroopa Nõukogu liikmesriikides.¹²¹ Oma soovituse 1582 (2002) naistevastasest kodusest vägivallast¹²² samal aastal avaldas ka Euroopa Nõukogu parlamentaarne assamblee. Mõlemad soovitused

---

¹¹⁸ FRA – Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet. Naistevastane vägivald: Euroopa Liitu hõlmav uuring. Tulemuste kokkuvõte. Luxembourg, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2014.

¹¹⁹ Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence. Explanatory Report. Strasbourg 2011, pp 1-4. Seletuskiri inglise keeles: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016800d383a> Mitteametlik eestikeelne tõlge: <http://www.enu.ee/naistevastane-vagivald/index.php?keel=1&id=618> (27.04.2019)

¹²⁰ Council of Europe Committee of Ministers. Recommendation Rec (2002)5 of the Committee of Ministers to member states on the protection of women against violence– Available: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=280915> (27.04.2019)

¹²¹ Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (2011)

¹²² Parliamentary Assembly. Recommendation 1582 (2002). Domestic violence against Women. – Kättesaadav: <http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta02/EREC1582.htm> (27.04.2019)

käsitlesid naistevastase vägivalla ennetamisega ja ohvrite kaitsmisega seotud aspekte. Kuid need mõlemad soovitused ei olnud liikmesriikidele siduvad, seega ei toonud ka selgemaid tulemusi naistevastase vägivalla võistluses.

2009. aastal naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise komitee (CAHVIO) alustas naistevastase vägivalla ennetamist ja tõkestamist puudutava konventsiooni väljatöötamist. Selle tulemusel 01. augustil 2014. aastal jõustus esimene Euroopas piirkondlik õigusdokument, mis sätestab õiguslikult siduvad standardid naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamiseks, ohvrite kaitsmiseks ja vägivallatsejate karistamiseks - Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise konventsioon (edaspidi nimetatud Istanbuli konventsioon või konventsioon)¹²³. Samuti Istanbuli konventsioon tugineb Euroopa Inimõiguste Kohtu pretsedendiõigusele ning hõlmab ÜRO naiste diskrimineerimise kaotamise komitee (CEDAW komitee) poolt kõikide naiste diskrimineerimise vormide kaotamise konventsiooniga (CEDAW¹²⁴) välja töötatud soovitusi.¹²⁵

Istanbuli konventsiooni üldiseks baaseesmärgiks, mis on sätestatud preambulis - naistevastasest vägivallast ja perevägivallast vaba Euroopa loomine. Konventsiooni artikkel 1 täpsustab need eesmärgid, sealhulgas lõige 1 (a) sätestab konventsiooni konkreetse eesmärgina naiste kaitsmise vägivalla kõigi vormide eest, naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ning toime pandud tegude eest vastutusele võtmise ja vägivalla kaotamise. Samuti konventsioon eesmärgiks on rahvusvahelise koostöö edendamine ning organisatsioonide ja õiguskaitseasutuste vahel nimetatud eesmärkide saavutamine.

Konventsioonis sisalduvad mitmesugused meetmed, nagu näiteks andmete kogumine, teadlikkuse suurendamine, kuriteoohvritele kaitse ja tugiteenuste osutamine ning naistevastase vägivalla eri vormide kriminaliseerimine. Konventsioonis käsitletakse ka soolise vägivalla seoses varjupaiga ja rändega. Konventsiooniga kehtestatakse konkreetne järelevalvesüsteem, tagamaks, et konventsiooniosalised rakendavad konventsiooni sätteid tõhusalt.¹²⁶

---

¹²³ Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence.

Arvutivõrgus: <http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/210> (27.04.2019)

¹²⁴ General Assembly Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women. Arvutivõrgus: <https://www.ohchr.org/documents/professionalinterest/cedaw.pdf> (27.04.2019)

¹²⁵ Grans, Lisa. "The Istanbul Convention and the Positive Obligation to Prevent Violence." *Human Rights Law Review* 18.1 (2018): 133-155, Arvutivõrgus: <https://academic.oup.com/hrlr/article/18/1/133/4857380?searchresult=1> (27.04.2019)

¹²⁶ Karistusseadustiku ja välismaalaste seaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri. - Riigikogu veebileht. Arvutivõrgus: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/f9a7291c-8c46-4ad8-a740-4e1c55c83964/Karistusseadustiku%20ja%20v%C3%A4lismaalaste%20seaduse%20muutmise%20seadus> (27.04.2019)

2.2. Istanbuli konventsiooni artikli 34 sisu

Üheks koosseisuks, mis on käsitletud Istanbuli konventsioonis on ahistav jälitamine. Konventsiooni väljatöötamise käigus esines tugev vastuseis ahistava jälitamise kriminaliseerimisele, kuna valdava arvamuse järgi see on väheoluline tegu ning seda tuleb reguleerida ainult tsiviilõiguslike meetmetega. Kuid aga ahistava jälitamise juhtumite kõrge tase, mis oli kajastatud FRA uuringus, veendus konventsiooni väljatöötajad panema konventsiooniosalistele kohustuse võtta vajalikke seadusandlikke või muid meetmeid tagamaks, et ahistava jälitamine oleks kriminaliseeritud.¹²⁷

Istanbuli konventsiooni artikkel 34 defineerib ahistavat jälitamist kui teise isiku vastu suunatud tahtlikku tegu, mille puhul teist isikut korduvalt ähvardatakse ning mis paneb teise isiku oma turvalisuse pärast muret tundma. Istanbuli konventsiooni seletuskirjas täpsustatakse, et selle sätte alla kuulub igasugune konkreetsele isikule suunatud korduv ähvardava iseloomuga käitumine, mis tekitab antud isikus hirmu. Ähvardav käitumine võib seisneda teise inimese korduvas jälitamises, temaga soovimatus kontakteerumises või talle teadaandmises, et ta on jälgimise all. Siia alla kuulub nii füüsiline ohvrile järelkäimine, tema töökohta, spordi- või haridusasutusse ilmumine, kuid ka virtuaalne (vestlusruumides, sotsiaalmeedias jms) ohvri jälitamine. Soovimatu kontakteerumine võib väljenduda ohvriga igasuguse aktiivse kontakti otsimises, kasutades kõikvõimalikke kommunikatsioonivahendeid, sealhulgas moodsaid meedia- ja infotehnoloogiaseadmeid. Lisaks loetletule võib ähvardav käitumine sisaldada selliseid käitumisviise nagu näiteks isiku vara, sealhulgas lemmiklooma, kahjustamine või hävitamine, isiku isiklikel esemetel jälgede jätmine enda kohaloleku kohta, valeidentiteedi kasutamine või ebatõese info levitamine internetis.¹²⁸

Konventsiooni seletuskirjas rõhutatakse, et ähvardav käitumine peab olema tahtlik ning ahistajal peab olema soov tekitada ohvris hirmutunnet. Ahistava jälitamise oluliseks koosseisutunnuseks on asjakohaste intsidentide korduvus, see tähendab, et mahtuda selle sätte reguleerimisalasse, tuleb tuvastada ähvardava käitumise pikkajaline iseloom. Eespool loetletud nõuded on seotud sellega, et reeglina eraldivõetuna nii nimetatud ähvardava käitumise aktid ei pruugi anda kriminaalse

---

¹²⁷ Gormley, L. "The Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence: a consolidation of existing international law, or a significant progression?". *European Human Rights Law Review*. Legislative Comment. (2014): 606-617.

¹²⁸ Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (2011)

käitumise mõõtu, vaid see on tavaline inimlik käitumine, nagu näiteks meelepärasele naisele lillede või kirjade saatmine.¹²⁹

Üldjuhul mõeldakse otseselt ohvrile suunatud käitumist, kuid kuna paljud jälitajad ei piirdu oma ähvardava käitumise aktid ainult konkreetse ohvriga, vaid võivad suunata oma tegevuse ka ohvri lähedastele isikutele suurendades selliselt ohvri hirmutunnet, lubab Istanbuli konventsioon laiendada selle definitsiooni käitumisele, mis on suunatud ka teisele ohvri sotsiaalsesse keskkonda kuuluvale isikule, sealhulgas perekonnaliikmetele, sõpradele ja kolleegidele.

Vaatamata sellele, et Istanbuli konventsiooni loojate eesmärgiks oli tuua konventsiooni sisse ahistava jälitamise kriminaliseerimise põhimõte, siiski võimaldab artikkel 78 lõige 3 kasutada reservatsiooni, jättes endale õiguse kriminaalkaristuste asemel näha ette mittekriminaalseid karistusi, tingimusel et need on proportsionaalsed, efektiivsed ja hoiatavad ning tagavad konventsiooni põhieesmärgi.

2.3. Ahistava jälitamisvastased regulatsioonid Euroopa Liidu liikmesriikides

Vaatamata sellele, et ahistav jälitamine juba 1990-ndatest tekitab küsimusi ja tõstab arutelusid, paljud Euroopa Liidu liikmesriigid pikka aega jäid ilma ahistava jälitamise kriminaliseerimiseta ning seda enam - mõnedes riikides kriminaliseerimise idee oli osutatud tugev vastupanu, sh mõjukate juristide ja õigusfilosoofide poolt (nt Ashworth jt¹³⁰, Guelke ja Sorel¹³¹). Mõnedes riikides üldse puudus avalik arutelu, kuna nemad ei pidanud vajalikuks ahistavat jälitamist kriminaliseerima sotsiaalse probleemi puudumise tõttu. Teised riigid olid veendunud, et riikliku karistusõiguse juba eksisteerivad regulatsioonid on võimelised kaitsta ahistava jälitamise eest.¹³²

Veel 2009. aastal ainult kümnes riigis (Austria, Belgia, Taani, Saksamaa, Iirimaa, Itaalia, Malta, Holland, Suurbritannia, Luksemburg) ahistav jälitamine oli kriminaliseeritud.¹³³ 2015. aastaks see arv märkimisväärselt kasvas, kuna liitusid Horvaatia, Tšehhi, Soome, Prantsusmaa, Ungari, Poola, Portugal, Rumeenia, Slovakkia, Sloveenia, Hispaania. Käesoleva töö kirjutamise hetkel ainult neljas EL liikmesriigis ahistava jälitamise ohvrid jäävad ilma karistusõigusliku kaitseta –

---

¹²⁹ *Ibid*

¹³⁰ Ashworth, A., Zedner, L., & Tomlin, P. (2013). Prevention and the limits of the criminal law. Oxford: Oxford University Press.

¹³¹ Guelke, J. & Sorel, T. (2016). Violations of privacy and law: The case of stalking. Law, Ethics and Philosophy. (4), 32-60.

¹³² van der Aa, Suzan (2018), lk 315-333.

¹³³ De Fazio, Laura. "The legal situation on stalking among the European member states." European Journal on Criminal Policy and Research 15.3 (2009): 229-242. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10610-009-9101-3> (27.04.2019)

Bulgaarias, Kreekas, Leedus ja Küproses. Sealjuures Küprose justiits- ja avaliku korra ministeerium oma pressiteates märkas, et nad juba vastava seaduseelnõu kallal töötavad.¹³⁴

Kõik need riigid erineval moel liikusid ahistava jälitamise kriminaliseerimise otsuseni. Mõnedes riikides ilmnis päris tugev akadeemiline-teaduslik kontekst (nt Itaalias); mõnedes riikides arutusel aktiivselt osalesid erinevad spetsialistid, sh kohtunikud, seadusandjad ja naiste ühendused (nt Austrias); teistes riikides proovisid ahistava jälitamise juhtumid lahendada lepituse kaudu.¹³⁵ Kuid aga ilmselt kõige olulisemaks ja mõjuvaks katalüsaatoriks oli Istanbuli konventsioon, mis paneb konventsiooni liikmesriikidele kohustuse ahistava jälitamise kriminaliseerida. Just pärast selle jõustumist 2013. aastal ahistava jälitamise kriminaliseerimisega liitunud riikide arv oli oluliselt kasvanud. Sealhulgas ka Eesti, kus ahistava jälitamise reguleerimisest hakati rääkima alles pärast 02.12.2014.a. Istanbuli konventsiooni heakskiitmise ja allkirjastamise.

Need riigid, mis kriminaliseerisid ahistava jälitamise, tegid seda erineval moel: mõned on lisanud uue kuriteokoosseisu karistusseadustikku; mõned ainult täiendasid juba eksisteerivad regulatsioonid; mõned läksid kaugemale ning on loonud eriseaduse ainult ahistamise või lähisuhte vägivallaga võitlemiseks. Riikides, kus ahistav jälitamine on siiaani kriminaliseerimata, kannatanu võib riigi ametlikule abile loota ainult juhul, kui jälitaja oma tegudega täidab mõne muu kehtiva kuriteokoosseisu, mille alusel saab teda kriminaalvastutusele võtta.¹³⁶

Nagu esimeses peatükis oli juba rõhutatud, ahistava jälitamise määratlemine ja ühetaoline defineerimine kui ei ole võimalik, siis lihtsalt on väga komplitseeritud. Sellest tulenevalt ahistava jälitamise kriminaliseeritud EL liikmesriikide koosseisude definitsioonid märkimisväärselt üksteisest erinevad, vaatamata sellele, et koos Istanbuli konventsiooniga olid avaldatud konventsiooni seletuskirjad. Järgnevalt käsitleme kõige olulisemad erinevused ning proovime analüüsida nende erinevuste mõju ahistava jälitamise regulatsiooni efektiivsusele.

1) Lai vs kitsas definitsioon

Euroopa Liidu riikide ahistava jälitamise ametlikud definitsioonid erinevad selle poolest, et iga riik ise otsustab, kas kasutada kitsast määratlust, lisades võimalike jälitamise taktikate loetelud või kasutada laia määratlust mitte piirates jälitaja võimalike tegevusi. Ühest poolest ahistava käitumise nimekirja lisamine võib olla kasulik seaduse rakendajate jaoks, andes neile juhiseid ebamäärase ahistava jälitamise definitsiooni tõlgendamiseks. Teisest küljest aga ei tohi selline loetelu olla

---

¹³⁴ van der Aa, Suzan (2018), lk 315-333.

¹³⁵ Ferreira, Céila, Marlene Matos, and Carla Antunes (2018), lk 335-344.

¹³⁶ De Fazio, Laura (2009), lk 229-242.

lõplik ja täiesti suletud, kuna jälitajad on n-ö loomingulised kurjategijad, kes suudavad välja mõelda uued jälitamise vormid, et seadusesse lisatud keeldudest mööda minna.¹³⁷

Samuti võimalike taktikate suletud loetelu võib piirata võimalust aegsasti reageerida erinevatele arengutele, sh tehnika arengule, mis soodustavad uute ahistava käitumise vormide leiutamist (nt GPS jälgimisseadmed või sotsiaalvõrgustikes ahistamine).¹³⁸

Arvestades kitsa definitsiooni puuduseid enamus EL riike on valinud ahistava jälitamise määratluse ilma kindla käitumise lisamiseta. Eesti seadusandja näiteks ühelt poolt kasutab säte konstruktsioonis konkreetset näited näitlikustamiseks, teiselt poolt aga laiendab regulatsiooni sõnadega „ja muul viisil“.

Vaatamata ilmselgetele kitsa regulatsiooni puudustele, ikkagi eksisteerivad mõned riigid, kus *lex certa* printsiip ja soov luua üheselt mõistetava regulatsiooni on niivõrd suur, et see prevaleerib paindlikkuse üle ehk siis nemad lisasid käitumiste piiratud nimekirja. Need on Austria¹³⁹, Tšehhi Vabariik¹⁴⁰, Rumeenia¹⁴¹, Hispaania¹⁴², Rootsi¹⁴³, Sloveenia¹⁴⁴ ja Malta¹⁴⁵.

Mõnedel eespool nimetatud riikidest on nii kitsas ahistava jälitamise määratlus, et see ei hõlma kõike Istanbuli konventsiooni seletuskirjades loetletud ahistava käitumise vorme. Nii näiteks Rumeenia regulatsiooni kohaselt on keelatud isiku jälitamine; alalisele asukohale, töökohale ja muule kohale, kus kannatanu viibib, ilmumine; soovimatu kannatanuga suhtlemine, sh telefoni teel. Istanbuli konventsiooni seletuskirjades mainitud muud ahistava käitumise vormid, nagu nt kannatanu vara kahjustamine ja ebaõige teabe levitamine, jäävad Rumeenia regulatsiooni kohaldamisalast välja.¹⁴⁶

Teine liikmesriik, mis väärib mainimast, on Rootsi, mille ahistava jälitamise säte koosneb ainult teiste juba kriminaliseeritud tegude (rännak, ebaseaduslik kinnipidamine, oht, ebaseaduslik sisenemine, alandav fotograafia, identiteedivargus, ahistamine ja seksuaalne ahistamine, vara

¹³⁷ van der Aa, Suzan (2018), lk 315-333.

¹³⁸ *Ibid*

¹³⁹ Austria vabariigi kriminaalkodeks. § 107a „Beharrliche Verfolgung“. Arvutivõrgus: <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (27.04.2019)

¹⁴⁰ Tšehhi Vabariigi kriminaalkodeks, § 354 „Nebezpečné pronásledování“. Arvutivõrgus: <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (27.04.2019)

¹⁴¹ Rumeenia kriminaalkodeks. § 208 „Hartuirea“. Arvutivõrgus: <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (27.04.2019)

¹⁴² Hispaania Kuningriigi kriminaalkodeks. § 172ter „Stalking“. Arvutivõrgus: <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (27.04.2019)

¹⁴³ Rootsi Kuningriigi kriminaalkodeks. § 4b „Olaga förföljelse or stalkning“. Arvutivõrgus: <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (27.04.2019)

¹⁴⁴ Sloveenia kriminaalkodeks. § 134a „Zalezovanje“. Arvutivõrgus: <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (27.04.2019)

¹⁴⁵ Malta Vabariigi kriminaalkodeks. § 251AA „Stalking“. Arvutivõrgus: <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (27.04.2019)

¹⁴⁶ van der Aa, Suzan (2018), lk 315-333.

kahjustamine) loetelust. Sellest järeldub, et Rootsi regulatsioon ei võimalda rakendamist n-ö *soft*-käitumise puhul. Näiteks korduvad telefonikõned või soovimatud kingitused ei ole ahistava jälitamisenähtetena käsitletud, kuigi erinevad uuringud on näidanud, et jälitajad kasutavad neid vorme väga tihti ning nende korduv laad ja eriline kontekst teevad neid palju rängemaks, kui see oleks väljaspool jälitamise konteksti. Selline regulatsioon ei ole konventsiooni mõttega kooskõlas ning ei taga ohvrile tõhusat kaitset.¹⁴⁷

2) Kannatanule negatiivsete tagajärgede põhjustamine

Veel väga oluline liikmesriikide regulatsioonide erinevus seisneb selles, et ühed riigid näevad ahistava jälitamise kohustuslikku elemendina ette tagajärje kannatanule ning teised jätavad seda elemendi üldse välja.¹⁴⁸ Nii näiteks Austria ja Saksamaa¹⁴⁹ ahistava jälitamise regulatsiooni järgi jälitaja vastutusele võtmiseks piisab teost ehk siis oluliseks elemendiks on isiku privaatsfääri sissetung, kusjuures tegelik tagajärg kannatanule ei ole oluline. Samas Eesti seadusandja otsustas regulatsiooni kohustuslike elementide nimekirjast välja jätta hirmu tekkimist kannatanus, jättes alternatiivina kas jälitaja eesmärk esile kutsuma negatiivse tagajärje või siis tegelikult esile tulnud negatiivne tagajärg.

Suur enamus EL liikmesriikidest näeb oma määratlustest ette lihtsalt ohvrile hirmu põhjustamine. Luksemburgi¹⁵⁰, Itaalia¹⁵¹ ja Belgia¹⁵² seadused näevad kõrgema hirmu standardi ette, mis tähendab, et jälitaja tegevus peab põhjustama tõsise hirmu või tema tegu peab ohvri oluliselt mõjutada. Malta, Suurbritannia¹⁵³ ja Ungari¹⁵⁴ olid loodud kaks koosseisu kahes erinevas raskusastmes. Esimene aste ei eelda tagajärgede põhjustamist, vaid peab esinema ahistava jälitamisega assotsieeritud käitumine. Teise raskusastme kohustuslikuks elemendiks on hirmu põhjustamine vägivallateo ees, tõsine kartus või kannatused, millised märkimisväärselt negatiivselt ohvrile mõjutavad.¹⁵⁵

---

¹⁴⁷ *Ibid.*

¹⁴⁸ van der Aa, Suzan (2018), lk 315-333.

¹⁴⁹ Saksamaa Liitvabariigi kriminaalkodeks. § 238 „Nachstellung“. Arvutivõrgus: http://www.gesetzeim-internet.de/stgb/_238.html (27.04.2019)

¹⁵⁰ Luksemburgi Suurhertsogiriigi kriminaalkodeks. Art. 442-2. „Du harcèlement obsessionnel“. Arvutivõrgus: <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (27.04.2019)

¹⁵¹ Itaalia Vabariigi kriminaalkodeks. Art. 612-bis.(1) „Atti persecutori“. Arvutivõrgus: <http://www.altalex.com/documents/news/2014/10/28/dei-delitti-contro-la-persona> (27.04.2019)

¹⁵² Belgia kuningriigi kriminaalkodeks. Art. 442Bis. Arvutivõrgus: <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (27.04.2019)

¹⁵³ Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi ahistamise kaitse seadus. 2A „Offence of stalking“, 4A „Stalking involving fear of violence or serious alarm or distress,“. Arvutivõrgus: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1997/40/timeline=true> (27.04.2019)

¹⁵⁴ Ungari kriminaalkodeks. § 222 „Zaklatás“. Arvutivõrgus: <https://www.refworld.org/pdfid/4c358dd2.pdf> (27.04.2019)

¹⁵⁵ Parliamentary Assembly. Committee on Equality and Non-Discrimination. Stalking. Report. Doc. 12861, Reference 3854 of 23 April 2012.

Nagu eespool oli juba räägitud, ahistava jälitamise ohvrile tagajärje, sh hirmu, põhjustamine on eriti subjektiivne kriteerium, mida on raske objektiivselt tõendada, mis omakorda võib takistada kurjategija vastutusele võtmist. Seega kui liikmesriigid tahavad pakkuda ohvrile tõhusat ja varajast kaitset, siis eelnimetatud element peaks koosseisudest välja jätma. Kuid aga praegu toimub vastupidine protsess - mõned riigid (nt Hispaania ja Rumeenia), kus ahistav jälitamine oli juba enne Istanbuli konventsiooni jõustumist kriminaliseeritud, nüüd täiendasid oma regulatsioone, lisades negatiivse tagajärje põhjustamise kriteeriumi. Tõenäoliselt see on seotud asjaoluga, et Istanbuli konventsiooni artikkel 34 nõuab negatiivse tagajärje tekkimist („paneab teise isiku oma turvalisuse pärast muret tundma“).

3) Raskendavad asjaolud

Mõnede liikmesriikide kuriteokoosseisudes on ette nähtud raskendavad asjaolud, mis mõjutavad karistuse määra võrreldes põhikoosseisuga. Need raskendavad asjaolud on riigiti ka erinevad. Kõige levinumateks raskendavateks asjaoludeks on kuriteo toimepanemine abikaasa, sugulase või muu lähedase isiku vastu, samuti alaealise, abitu inimese või raseda naise vastu, kasutades jõudu või relva, põhjustades kannatanule või tema lähedastele kas kehavigastusi või surma.

Nii näiteks Itaalia seadus näeb ette mitu raskendavat asjaolu: lähisuhtes (abikaasa, sh endine, emotsionaalselt seotud isikud); arvuti või muu elektrooniliste vahendite abil; alaealise, raseda naise või puuetega isiku suhtes toimepanemine; relva kasutamine. Austrias ja Poolas on ette nähtud suurem karistus juhul kui, süüteo tagajärjeks on kannatanu enesetapp või selle katse. Belgias põhikoosseisu eest ette nähtud karistus suurendatakse, kui ahistav käitumine on suunatud isikule, kelle haavatus on tingitud tema vanusest, rasedusest, haigusest (füüsiline või vaimne puue) ning need asjaolud on ilmsed või toimepanija oli nendest teadlik. Saksamaal raskendavaks asjaoluks on ohvrile või ohvri lähedasele isikule oluliste tervisekahjustuste või surma põhjustamine.

Tuleb mainida, et Eesti seadusandja otsustas regulatsiooni mitte lisada ei raskendavaid ega kergendavaid asjaolusid.

4) Teotoimepanija tahtluse tõendamise nõue

Mõned liikmesriigid lisasid enda regulatsioonidesse kohustuslikku elemendina ka tahtliku teo toimepanemise jälitaja poolt. Näiteks Hollandis¹⁵⁶ on karistatav tegu, mis on toime pandud ebaseaduslikult, süstemaatiliselt ja tahtlusega. Mitmed riigid olid ette nähtud ahistava jälitamise koosseisudes, et toimepanija „teadis või pidi teadma“, et tema käitumine toob kannatanule

---

¹⁵⁶ Hollandi Kuningriigi kriminaalkodeks. § 285b “Belaging”. Arvutivõrgus: <http://www.wetboek-online.nl/wet/Wetboek%20van%20Strafrecht/285b.html> (27.04.2019)

negatiivsed tagajärjed (nt Malta, Luksemburg, Belgia). Eesti regulatsioon nõuab, et ähvardava käitumise aktid oleksid toime pandud tahtlikult ning sooviga tekitada ohvris hirmu.¹⁵⁷

Tahtlus võib olla kas üldine või spetsiifiline. Üldise tahtluse puhul piisab tõendada tahtlust teo toimepanemise suhtes, mitte teoga põhjustatud tagajärgede suhtes. Spetsiifiline tahtlus, vastupidi, eeldab tahtluse tõendamist just tegudega põhjustatud tagajärgede suhtes, st peab tõendama, et jälitajal oli tahtlus põhjustama kannatanule negatiivseid tagajärgi. On ilmselge, et üldise tahtluse tõendamine ja jälita vastutusele võtmine on märkimisväärselt lihtsam, kuna üldjuhul on keeruline tõendada, et jälitajal oli tahtlus või kavatsus ohvris hirmu põhjustada. Ahistava jälitamise regulatsiooni efektiivseks rakendamiseks on aga optimaalsem see, kui ei nõuda tahtluse tõendamist ei teo toimepanemise ega tagajärje suhtes.

Võimalikke EL liikmesriikide regulatsioonide erinevusi on veel olemas, kuid me ei hakka nendest rääkima, kuna nemad on vähem tähtsad ning harvem esinevad. Sõltumata kõikidest regulatsioonide sarnasustest ja erinevustest, ahistava jälitamine kriminaliseerimine ja regulatsioonide rakendamine liikmesriikides ei ole valdavalt eriti edukas. Nii näiteks Saksamaal 2007. aastal vastu võetud ahistava jälitamise vastane regulatsioon oli justiitsministri ettepanekul muudetud 2017. aastal, kuna tollal kehtiv regulatsioon paljudel juhtudel ei võimaldanud isegi alustada kriminaalmenetlust, aga juhtudel kui menetlus oli ikkagi algatatud, pani ohvrile liigse tõendamiskoormise.¹⁵⁸ Ahistava jälitamise vastaste regulatsioonide suutmatuse näitlik näide on Suurbritannias, kus ahistav jälitamine on kriminaliseeritud juba 1997. aastast, kuulsal lauljal Lily Allen`ga juhtunu<sup>159</sup>: ta oli sunnitud mitu aastat taluda tundmatu mehe jälitamist, kuni ta ei ole sisse tunginud laulja magamistuppa, kavatsusega Allen`it noaga rünnata.

Seega sõltumata sellest, kas liikmesriikide ahistava jälitamise vastased regulatsioonid on laiad või kitsad, nõuavad ohvrile põhjustatud negatiivset tagajärge või mitte, sätestavad kohustuslikku elemendina toimepanija tahtlust või mitte, enamikel juhtudel ei suuda nad pakkuda ohvrile efektiivset kaitset piisavalt varajases staadiumis, siamaani praktikas nõudes konkreetse isikuvastase ründe või ähvarduse toimumist.

---

¹⁵⁷ Karistusseadustiku ja välismaalaste seaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri.

¹⁵⁸ „Germany wants better protection of stalking victims“, Deutsche Welle. Available: <http://www.dw.com/en/germany-wants-better-protection-of-stalking-victims/a-19397253> (27.04.2019)

¹⁵⁹ „Lily Allen on being stalked: 'I was asleep. He steamed into the bedroom and started screaming'“, The Guardian. Available: <https://www.theguardian.com/music/2016/apr/16/lily-allen-stalked-singer-police> (27.04.2019)

3. Ahistava jälitamise vastane regulatsioon Eestis

3.1. Ahistava jälitamise vastase regulatsiooni sisu ja arusaamine Eesti õigusruumi kontekstis

Eesti mõni aeg tagasi oli juba ette võtnud erinevaid ennetavaid samme naistevastase vägivalla ja perevägivallaga võitlemiseks. Kuid aga vägivalla klassikalise definitsiooni alla ei kuulu suhteliselt noor mõiste „ahistav jälitamine“, mis on iseenesest tegelikult vana nähtus. Vaatamata sellele, et teise isiku jälitamine Eestis on reaalne ja aktuaalne probleem, viimase ajani puudus Eesti õigussüsteemis efektiivne regulatsioon, kuidas riigiasutuste tasandil reageerida ahistava jälitamise juhtumite korral. Tõsiselt rääkida ahistava jälitamise reguleerimisest, sh kriminaliseerimisest, hakati alles pärast 02.12.2014.a. Istanbuli konventsiooni heakskiitmise ja allkirjastamise. Nagu eelnevalt oli juba mainitud – konventsiooni artikkel 34 paneb konventsiooniosalistele kohustuse võtta vajalikud seadusandlikud või muud meetmed tagamaks, et tahtlik tegevus, millega korduvalt põhjustatakse ohtu teise inimese turvatundele, oleks kriminaliseeritud.

Kuna Eesti riigisisene õigus ei vastanud täies ulatuses konventsioonis sätestatud nõuetele, sealhulgas ahistava jälitamise koosseis tolleks hetkeks puudus karistusseadustikus, tuli selle vastavalt täiendada ning viia kooskõlla konventsiooni nõuetega, et oleks võimalik konventsiooni ratifitseerida. Selle eesmärgiga 06.02.2017.a. Vabariigi Valitsus algatas karistusseadustiku ja välismaalaste seaduse muutmise seaduse eelnõu¹⁶⁰, mille § 1 punktiga 6 täiendati karistusseadustiku 10. peatüki 2. jagu §-ga 157³ – ahistav jälitamine.

Karistusseadustiku ja välismaalaste seaduse muutmise seaduse eelnõus on märgatud, et kuigi ahistav jälitamine võib olla osaliselt hõlmatud ähvardamise koosseisuga ja osaliselt eraviisilise jälitustegevuse koosseisuga, ei suuda need kuriteokoosseisud piisavalt tagada varajast ja sobivat kaitset ahistava jälitamise ohvritele. Seepärast 14.06.2017.a Riigikogu vastu võetud karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadusega oli loodud uus eraldiseisev ahistava jälitamise koosseis järgmise sõnastusega:

„§ 157³. Ahistav jälitamine

Teise isikuga korduva või järjepideva kontakti otsimise, tema jälgimise või muul viisil teise isiku tahte vastaselt tema eraellu sekkumise eest, kui selle eesmärk või tagajärg on teist isikut hirmutada või alandada või muul viisil oluliselt häirida, kui puudub käesoleva

---

¹⁶⁰ Karistusseadustiku ja välismaalaste seaduse muutmise seaduse eelnõu.

seadustiku §-s 137 sätestatud süüteo koosseis, – karistatakse rahalise karistuse või kuni üheaastase vangistusega.“

Eesti karistusseadustikus aset leidnud regulatsioon ei katu täpselt Istanbuli konventsiooni sõnastusega, kuna konventsiooni artikkel 34 hõlmab nii jälitamist kui ähvardamist, mis on KarS-is eraldi koosseisudena kriminaliseeritud ning nende sõnade kasutamine ahistava jälitamise säte juures tooks esile raskusi erinevate tegude kvalifitseerimisel.

Võttes arvesse, et ahistav jälitamine on mitmetahuline ja keeruline vägivallakuriteo koosseis, ühelt poolt teo pikaajalise iseloomu tõttu, ning teiselt poolt paratamatult subjektiivse olemuse tõttu, väärrib ahistava jälitamise koosseis põhjalikku käsitlust selle koosseisu sisu, mõtte ja eesmärgi poolest, et kindlaks teha sätte tegelik rakendusala. Järgmiselt analüüsime KarS-i § 157³ koosseisu kuuluvate elementide kaudu.

3.1.1. Teisele isikule suunatud tegu

Esimene element ei peaks palju küsimusi tekitada, kuna on selge, et ahistava jälitamise koosseisuga mõeldakse otseselt ohvrile suunatud korduvad või järjepidevad häirivad teod, mis oluliselt sekkuvad isiku eraellu. Kuid aga nagu eespool oli juba mainitud: ahistava jälitamisega kokku puutunud inimeste kogemused on näidanud, et paljud jälitajad ei piirdu konkreetse ohvriga, vaid võivad suunata oma tegevuse ka ohvri lähedastele isikutele, mille tulemusel suureneb ohvri hirm ja tunne, et temal ei ole olukorra üle kontrolli.¹⁶¹ Seoses sellega Istanbuli konventsioon lubab osapooltele laiendada ahistava jälitamise definitsiooni käitumisele, mis on suunatud ka teisele ohvri sotsiaalsesse keskkonda kuuluvale isikule, sealhulgas perekonnaliikmetele, sõpradele ja kolleegidele.

Eesti Naisteühenduste Ümarlaud ja Eesti Naiste Varjupaikade Liit seaduse eelnõu ettepanekute esitamise etapis, esitasid küsimuse: kas ahistava jälitamise koosseis katab olukorda, kus ohvri hirmutamiseks ja isoleerimiseks jälitatakse tema sõpru, töökaaslasi või teisi lähedasi.¹⁶² Seadusandja vastuseks oli see, et eelnõuga loodav süüteo koosseis katab ka sellised tegevused, kus jälitaja ei jälgi ega otsi kontakti otse ohvriga, vaid teiste isikute kaudu. Selle eesmärgiga tegude loetellu oli lisatud sõnastus „muul viisil teise isiku eraellu sekkumine“. Tuleb märkida, et ohvriks kriminaalmenetluse mõttes sel juhul jääb ikkagi see isik, keda lõpptulemusel soovitakse oluliselt häirida või hirmutada. Seega sõltumata sellest, kas isikut, keda taheti hirmutada, üldse reaalselt

---

¹⁶¹ Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (2011).

¹⁶² Lisa 2. Märkustega arvestamise tabel. Karistusseadustiku ja välismaalaste seaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskirja juurde. - Riigikogu veebileht. Arvutivõrgus: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/f9a7291c-8c46-4ad8-a740-4e1c55c83964/Karistusseadustiku%20ja%20v%C3%A4lismaalaste%20seaduse%20muutmise%20seadus> (27.04.2019)

jälitati, on ahistava jälitamise koosseis täidetud ka juhul, kui ta tundis hirmu. Eelnõu seletuskirjas näitena on toodud olukord, kus endine elukaaslane saatis ohvri tööandjale ohvrit laimavad ja halvas valguses näitavad kirjad (nt et ohvril on konto täiskasvanute seksuaalteenuseid vahendavas portaalis jne).¹⁶³

3.1.2. Korduv või järjepidev tegu

Nagu ka Istanbuli konventsiooni artikkel 34 viitab KarS-i ahistava jälitamise koosseis korduva või järjepideva tegevusele, mis peab koosnema korduvatest asjakohastest intsidentidest. Istanbuli konventsiooni seletuskirjades täpsustatakse, et „sellega üritatakse osutada sellise käitumismustri kriminaalsele iseloomule, mis üksikute elementidena vaadelduna ei anna alati välja kriminaalse käitumise mõõtu“¹⁶⁴. On ilmselge, et Eesti seadusandja juhindus samast eesmärgist. Kuid aga ei Istanbuli konventsiooni seletuskirjad ega Karistusseadustiku ja välismaalaste seaduse muutmise seaduse eelnõu ei anna vastuseid küsimustele: kui palju, millise olemusega või intensiivsusega tegusid on piisav, et kõnealuse sätte alusel saaks isikut kriminaalvastutusele võtta. Samuti küsitavaks on, kuidas defineerida ning sisuga täita terminit järjepidev.¹⁶⁵

Tavakohaselt peetakse Eesti karistusõiguse praktikas korduvaks ehk retsidiivseks tegu, mis on toime pandud vähemalt teist korda. Kuid aga selline lähenemine ahistava jälitamise koosseisu kontekstis ei ole asjakohane, kuna Istanbuli konventsioonist võib välja lugeda, et iseenesest tegude toimepanemise arv ei ole üldsegi nii oluline. Ei ole küll välistatud olukorrad, kus ühe- või kahekordselt toime pandud eriti intensiivne ja soovimatu tegu võib nii oluliselt ohvrit mõjutada, et seda kohe saaks subsumeerida ahistava jälitamise sätte alla. Kuid aga igal juhul eespool tõstetud küsimuste hindamisel tuleb tähelepanu pöörata teo ja tagajärje vahekorrale. Seaduse eelnõus tuuakse näitena, et kui ohvri postkastile kahel ööl järjest kirjutatakse sõnumeid ja pärast enam mitte, siis vaatamata korduvusele selle tavapärase tähenduses, ei kvalifitseeru selline käitumine ahistava jälitamise sätte alla. Samas, kui kahel järjestikul ööl tuuakse isiku korteri ukse taha kass läbilõigatud kõriga, ilmselgelt tegemist on tähelepanuväärsemaga hirmutamise, mida saab ka ahistava jälitamise koosseisu alla kvalifitseerida.¹⁶⁶

---

¹⁶³ Karistusseadustiku ja välismaalaste seaduse muutmise seaduse eelnõu.

¹⁶⁴ Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (2011).

¹⁶⁵ Kahu, K.. Ahistava jälitamise kriminaliseerimine Eestis – kuriteokoosseisu erakordsusest ja sellega seotud probleemistikast. Justiitsministeerium. 2/2018 – Õiguskeele 100. number. Kättesaadav: https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/kaidi_kahu_ahistava_jalitamise_kriminaliseerimine_eestis_-_kuriteokoosseisu_erakordsusest_ja_sellega_seotud_probleematikast.pdf (27.04.2019)

¹⁶⁶ Karistusseadustiku ja välismaalaste seaduse muutmise seaduse eelnõu.

3.1.3. Teise isiku tahte vastane tegu

Selleks et väidetav jälitaja isiku korduva või järjepideva soovimatu kontakti otsimise eest saaks vastutusele võtta, tuleb tõendada, et need jälitaja käitumine on tahtvastane ja ohvrile vastumeelne. Kui nt väidetav ohver on ise nõus, et tema endine elukaaslane või uus tuttav pimedatel õhtutel teda koju saadab, siis ei ole tegemist ahistava jälitamisega.¹⁶⁷ Ahistava jälitamise koosseisu tõendamisel olulisel kohal on kannatanu enda selgitused ja tõendid. Seega kannatanu jaoks on väga tähtis koguda ja mitte hävitada kõikvõimalikke tõendeid, et pärast saaks neid politseile esitada. Eestis kehtivad seadused ei kehtesta tõenditele ranged vorminõuded. Nii näiteks lisaks ohvri ja tunnistajate ütlustele abiks võivad olla kirjad ja sõnumid kas paberkandjal või arvutil, mobiili tekstisõnumid, helisalvestised jm tõendid, mis otseselt saavad näidata, et kannatanu on palunud lõpetada soovimatute kontaktide otsimine ja eraellu sekkumine. Tõendiks võib olla ka see, kui kannatanu vahetab telefoninumbrit, elukohta või kuidagi veel märkimisväärselt muudab oma elu, et ahistava jälitamise juhtumite kordumise vältida.¹⁶⁸

Samuti tuleb rõhutada, et alaealise lapse tegevuste ja käikude aktiivne jälitamine vanemate poolt ei ole ahistava jälitamisenähtena vaadeldav, vaatamata sellele, et sellised tegevused võivad olla vastumeelsed ning laps võib tunda ennast oluliselt häirituna. See on seotud perekonnaseadusest¹⁶⁹ tulenevate vanemate õiguse ja kohustusega hoolitseda oma alaealise lapse eest.¹⁷⁰

3.1.4. Teise isiku eraellu sekkumine

Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni¹⁷¹ artikli 8 esimene lõige sätestab - igal inimesel on õigus sellele, et austataks tema era- ja perekonnaelu ja kodu ning sõnumite saladust. Selle säte eeskujul Eesti Vabariigi põhiseaduses aset leidis § 26 lause 1, mille kohaselt igal inimesel on õigus perekonna- ja eraelu puutumatusele.

Mõiste „eraelu“ on väga lai ning selle ammendatav defineerimine ei ole võimalik, seda enam, et ajaga mõiste sisu võib muutuda. 19. sajandi lõpul määratleti eraelu või ka privaatsus kui „õigus olla üksi“. Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee resolutsioonides määratletakse eraelu kui õigust elada omaenda elu minimaalse sekkumisega, sh õigus kontrollida enda kohta käivat informatsiooni. Üks tähtsamatest eraelu definitsioonide näidetest on Euroopa Inimõiguste Kohus, mis ei pea võimalikuks ega vajalikuks anda eraelu mõiste täielikku ja ammendavat

¹⁶⁷ Karistusseadustiku ja välismaalaste seaduse muutmise seaduse eelnõu.

¹⁶⁸ Kahu. K. (2018)

¹⁶⁹ Perekonnaseadus (edaspidi nimetatud PKS). RT I 2009, 60, 395; RT I, 09.05.2017, 29. § 116 lg 2. Arvutivõrgus: <https://www.riigiteataja.ee/akt/109052017029> (27.04.2019)

¹⁷⁰ Karistusseadustiku ja välismaalaste seaduse muutmise seaduse eelnõu.

¹⁷¹ Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon. RT II 2010, 14, 54. Arvutivõrgus: <https://www.riigiteataja.ee/akt/13320295> (27.04.2019)

määratlust. EIK pidevalt oma kohtupraktika abil muudab ja täiendab seda mõistet. Kui üldistada, siis EIK praktika kohaselt eraelu definitsioon endas hõlmab personaalautonoomiat, identiteedi kaitset, isikupuutumatumust, privaatsust, isiku arengut, isiku identifitseerimist ja isiksuse muude kvaliteetide kaitset.¹⁷²

Põhiseaduse § 26 sätestab nii negatiivset õigust, mis kohustab riiki perekonna- ja eraellu sekkumisest hoiduma, kui ka positiivset õigust, mis kohustab riiki kaitsma üksikisiku perekonna- ja eraelu kolmandate isikute rünnete eest. Nii KarS-i § 157³ loob meetmeid, et kaitsta isikut soovimatu eraellu sekkumise eest. Selles sättes proovitakse näitlikustada eraellu sekkumise definitsiooni tegudega „teise isikuga kontakti otsimine“ ning „teise isiku jälgimine“, kuid jäetakse kõikvõimalikud teguviisid avatuks, kasutades konstruktsiooni „muul viisil teise isiku eraellu sekkumine“. Ehk siis see tähendab, et selle sätte alla kvalifitseerimiseks piisab tõendada tegu, mis on teise isiku tahtevastane, korduvalt või järjepidevalt eraellu sekkuv ilma mingisuguste lisakriteeriumita, ning eesmärki või tagajärgi, mis seisneb teise isiku olulises häirimises.

Riigikohus seaduse eelnõu ettepanekute esitamise etapis tegi ettepaneku ahistava jälitamise koosseisu sõnastuse osas - kaaluda normiloojal sõna „oluline“ või „tõsine“ kasutamist eraellu sekkumise määra väljendamiseks (ehk siis: „...või muul viisil teise isiku tahte vastaselt tema eraellu olulise sekkumise eest“). Riigikohtu ettepanek jäi arvestamata, selgitusega, et loodava kuriteokoosseisu sanktsioon on küllaltki väike ja võimaldab rakendada oportunitaati või kokkuleppel lahendamist. Samas ei ole välistatud, et isegi väikese intensiivsusega eraellu sekkumine võib endas hõlmata palju tegevusi, sellepärast ei saa piirata sätte rakendust vaid olulise eraellu sekkumisega.¹⁷³

Nii nagu ei ole võimalik ammendavalt defineerida mõistet „eraelu“, niisamuti on raske ette kujutada ning ette näha kõikvõimalikud teguviisid, mida võib välja mõelda sageli märkimisväärse kujutlusvõimega jälitaja, et sekkuda teise isiku eraellu. Seda enam, et nagu oli juba eespool räägitud, enamik tegudest kõrvaltvaataja seisukohast on süütud ja ohutud, eraldi võetuna on täiesti tavalised ja seaduslikud ning sotsiaalselt aktsepteerivad teod, mis aga kogumis, teatud kontekstis ja teatud isiku jaoks võivad olla oluliselt häirivad ning tuua negatiivsed mõjud. Seega seadusandja

---

¹⁷²Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2017, § 26, Arvutivõrgus: <http://www.pohiseadus.ee/index.php?sid=1&ptid=31&p=26> (27.04.2019)

¹⁷³ Lisa 2. Märkustega arvestamise tabel. Karistusseadustiku ja välismaalaste seaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskirja juurde. - Riigikogu veebileht. Arvutivõrgus: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/f9a7291c-8c46-4ad8-a740-4e1c55c83964/Karistusseadustiku%20ja%20v%C3%A4lismaalaste%20seaduse%20muutmise%20seadus> (27.04.2019)

otsus eraellu sekkumise mõistet mitte piiritleda on väga mõistlik ning peab praktikas oma vilju tooma.

3.1.5. Eesmärk või tagajärg teist isikut hirmutada või alandada või muul viisil oluliselt häirida

Istanbuli konventsioonis ahistava jälitamise tulemuse sõnastatakse järgmiselt: „mis paneb teise isiku oma turvalisuse pärast muret tundma“. Kuna turvalisuse tunne on väga individuaalne, otsustas Eesti seadusandja loobuda sellest väljendist ning formuleeris KarS-is tulemuse järgmiselt: „eesmärk või tagajärg on teist isikut hirmutada või alandada või muul viisil oluliselt häirida“.¹⁷⁴

Nii nagu eelmise kohustusliku elemendi puhul, samuti ka olulise häirimise puhul seadusandja näitlikustab definitsiooni sõnadega „hirmutada“ ja „alandada“, kuid jälle jätab nimekirja avatuks, kasutades konstruktsiooni „muul viisil oluliselt häirida“. Vastupidiselt paljudele teistele riikidele, kus eksisteerib ahistava jälitamise regulatsioon, Eesti seadusandja otsustas kohustuslike elementide nimekirjast välja jätta hirmu tekkimist kannatanus.¹⁷⁵ Kuna eespool mainitud tegudel ei pruugi olla sama eesmärk ja tulemus, jättis seadusandja omavahel alternatiivsena valikuna nii eesmärgi kui tagajärje. Praktikas võib juhtuda situatsioon, kus jälitaja eesmärk on ohvrit hirmutada, kuid ohvril see ei tekita hirmutunnet või tekitab vaid väga väikest. Samas vastupidisel juhul võib teo toimepanija eesmärk olla nalja teha, kuigi kannatanul tekitab see hoopis hirmu. Eespool öeldust võib järeldada, et ohvrile tagajärje tekkimine ei ole kuriteokoosseisu kohustuslik element, ning piisab, kui jälitaja eesmärgiks oli teise isiku oluline häirimine.¹⁷⁶ Tuleb täpsustada, see ei tähenda, et need alternatiivsed valikud ei võiks koos esineda, kuid see tähendab, et koosseisu inkrimineerimiseks piisab ära tõendada vähemalt ühe olemasolu.

Miks seadusandja otsus mitte lisada kohustuslike elementide nimekirja ohvri hirmu tekkimist on nii tähtis otsustus? Nagu eespool oli juba mainitud – hirm on väga subjektiivne nähtus ning selle tekkimine või mittetekkimine on individuaalne. See, mis ühel inimesel tekitab paanilist hirmu, võib olla teise isiku jaoks kas üldse mitte hirmutavaks või häirida teda muul olulisel viisil, kas näiteks stressi tekitades, inimväärikuse alandades või üldse viha ajades. Seega oleks ebaõiglane siduda teo toimepanija tegevust ja tema süü isiku hirmutundega, mis ühel isikul võib ilmned ja teisel mitte. Samuti selle elementi väljajätmine on oluline selle poolest, et subjektiivset hirmutunnet on keeruline tõendada, mis võib praktikas raskendada regulatsiooni rakendamist.¹⁷⁷

---

¹⁷⁴ *Ibid.*

¹⁷⁵ Kahu. K. (2018)

¹⁷⁶ Karistusseadustiku ja välismaalaste seaduse muutmise seaduse eelnõu.

¹⁷⁷ Kahu. K. (2018)

Nagu märkas Riigikogu õiguskomisjoni istungil justiitsminister Urmas Reinsalu, ahistava jälitamise säte eesmärgiks ei ole isikute massiline vangi panemine, vaid mõte seisneb selles, et praegusel hetkel õigusasutustel ei ole alust kriminaalmenetlust alustada ja ohvrile abi osutada, kuid kõnesoleva sättega tekib politseil õigus menetlust alustada ja nõuda sellise käitumise lõpetamist.¹⁷⁸ Seega selleks, et inimeste nõ tavaline käitumine, nagu näiteks meelepärasele naisele armastuskirjade kirjutamine ja lillede saatmine, kvalifitseeruks vastava sätte alla, peavad esinema erakordne olukord ja teatud kontekst. Kuna ahistava regulatsiooni juures on väga tugev subjektiivne element, siis peab väidetav ohver ise oskama seletada, miks selline esmapilgul tavaline käitumine põhjustab talle ebamugavusi, ning tuua veenvaid tõendeid ja argumente, miks selline käitumine peaks karistusõigusliku kaitse saama. Sealjuures tuleks rakendada analoogiat ähvarduse koosseisuga (KarS § 120), et lähtuda tuleb objektiivse kõrvalseisja isiku kriteeriumist. See tähendab, et jälitaja tegu peab põhjustama hirmutunnet või muud ebamugavust lisaks kannatanule ka keskmisele mõistlikule inimesele. Siiski võib eripäraste kannatanute puhul (nt laps või vaimse tervisehäirega inimene) keskmise kõrvalseisja reegli kõrvale jätta ning lähtuda ainult kannatanu arusaamast.¹⁷⁹ Kokkuvõttes tähendab see seda, et ahistava jälitamise koosseisu subsumeerimisel tuleb hinnata, kas väidetava jälitaja tegu tekitaks keskmiselt mõistlikul isikul oluliselt häiriva mõju, samal ajal arvestades ohvri subjektiivse kriteeriumiga.

3.1.6. Puudub KarS §-is 137 sätestatud süüteokoosseis

Ahistava jälitamise puhul on oluline tingimus, et seda kohaldatakse vaid juhul, kui puudub eraviisilise jälitustegevuse (KarS §137) koosseis, millega keelatakse seadusliku õigusega isiku poolt teise isiku jälgimist tema kohta andmete kogumise eesmärgil. Sealjuures KarS §-ga 137 kaitsakse kõiki, sh elulisi ja tööalaseid andmeid, sõltumata nende andmete kvaliteedist.¹⁸⁰

Igaaastastes kriminaalpoliitika uuringutes on mitu korda mainitud, et eraviisilise jälitustegevuse kuritegu on sisult sarnane ahistava jälitamisega. 2017.a. uuringutes ahistava jälitamise koosseisu analüüsi juures kirjutati - „varasematel aastatel on siin kirjeldatud rikkumisi registreeritud sageli eraviisilise jälitustegevuse kuriteokoosseisu all (KarS-I § 137)¹⁸¹“. Perioodil 2011–2017 Eestis registreeriti eraviisilist jälitustegevust 125 korral. Neist ligi 40% juhtudel olid jälitaja ja jälitatav kas praegused või endised elukaaslased/abikaasad või töökaaslased. Jälitustegevuseks kasutati kaameraid (paigaldati riietusruumi või vannituppa), arvutit (siseneti ebaseaduslikult jälitatava e-

¹⁷⁸ Riigikogu õiguskomisjoni istungi protokoll nr 108, 07.03.2017.

¹⁷⁹ J. Sootak, P. Pikamäe. KarS § 120/3.4. - Karistusseadustik. Komm. vlj. 4. vlj, Tallinn; Juura 2015.

¹⁸⁰ J. Sootak, P. Pikamäe. KarS § 137/1 ja 4. - Karistusseadustik. Komm. vlj. 4. vlj, Tallinn; Juura 2015

¹⁸¹ Kuritegevus Eestis 2017. Kriminaalpoliitika uuringud. Tallinn, 2018. Arvutivõrgus: http://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/krimipoliitika/files/elfinder/dokumendid/kuritegevuseestis_2017_veebi01.pdf (27.04.2019)

postkasti, Facebooki ja Skype'i kontole ning loeti kirju ja vestluste ajalugusid), GPS jälitusseadet (peideti seade auto külge jälitatava asukoha positsioneerimiseks). Samuti kuulati pealt kannatanu telefonikõnesid.¹⁸²

KarS-is aset leidnud ahistava jälitamise säte analüüsist tuleneb, et see on päris lai regulatsioon. See ei ammenda ei soovimatu teo toimepanemise viisid ega selle eesmärgid või tagajärjed, ei nõua ohvri hirmu ega kannatuste tekkimise tõendamist, ei nõua teo toimepanija kavatsuse ega tahtluse tõendamist ei teo toimepanemise ega selle tagajärgede suhtes. Konstruksioonis kasutatakse nii konkreetsete näidetega näitlikustamine, kuid ka selline avar konstruksioon „ja muul viisil“. Ühelt poolt selline lai regulatsioon erinevate valikute ja kombinatsioonidega ning madaldunud tõendamiskoormusega peab andma eeldust selle efektiivseks rakendamiseks, vältides mitmesuguseid vigu, mida on teinud muud Istanbuli konventsiooniga liitunud riigid.

3.2. Eesti kuritegevuse statistika

Ahistava jälitamise koosseis oli lisatud karistusseadustikku 6. juulil 2017.a. ning esimese poole aastaga oli registreeritud 89 ahistava jälitamise kuritegu, see tähendab, et ühes kuus keskmiselt 16 juhtumit.¹⁸³ 2018. aasta kriminaalpoliitika uuringus tuuakse välja, et eelmise aasta jooksul on märgatavalt suurenes poliitiliste ja kodanikuõiguste vastaste kuritegude arv (+113; +50%), mis tulenes ahistava jälitamise juhtumite arvu enam kui kahekordsest kasvust. Kuid aga need on petlikud arvud, mis võivad valet muljet jätta, et ahistava jälitamise kuritegude arv nii kiiresti ja tohutult kasvab. Tegelikult 2018. täisaasta, mitte juba poolaasta, jooksul registreeriti 200 ahistava jälitamise juhtumit, mis on põhimõtteliselt keskmiselt samad 16 juhtumit kuu eest.¹⁸⁴

Töö autor oli teinud ka järelepärimise Justiitsministeeriumisse (vt lisa 3), et saada andmed kohtusse saadetud asjade kohta ning lõpetatud kriminaalasjade kohta. Justiitsministeeriumi avaldatud andmete kohaselt 2017. aastal kohtusse oli saadetud 13 kriminaalasja, sealjuures need olid seotud kuue erineva süüdistavaga, ning 2018. aastal kohtusse oli saadetud 40 kriminaalasja ja nemad olid seotud 27 erineva süüdistavaga. See näitab, et üks ja sama inimene võib korduvalt toime panna mitu kuritegu, mis omakorda mõjutab üldist statistikat. Ehk siis kui vaadata puhtad

---

¹⁸²Kuritegevus Eestis 2016. Kriminaalpoliitika uuringud. Tallinn, 2017. Arvutivõrgus: http://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/krimipoliitika/files/elfinder/dokumendid/kuritegevus_eestis_est_web_0.pdf (27.04.2019)

¹⁸³Kuritegevus Eestis 2017. Kriminaalpoliitika uuringud. Tallinn, 2018. Arvutivõrgus: http://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/krimipoliitika/files/elfinder/dokumendid/kuritegevuseestis_2017_veebi01.pdf (27.04.2019)

¹⁸⁴Kuritegevus Eestis 2018. Kriminaalpoliitika uuringud. Tallinn, 2019. Arvutivõrgus: https://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/krimipoliitika/files/elfinder/dokumendid/kuritegevus_eestis_2018_viidet_ega_lisadele_0.pdf (27.04.2019)

numbrid, teadmata, mis seal taga seisab, siis on oht teha valed järeldused. Justiitsministeeriumi avaldatud andmete kohaselt 2017. a. lõpetatud oli 9 kriminaalmenetlust (4 kahtlustatavat) ning 2018.a. oli lõpetatud 42 kriminaalmenetlust (31 kahtlustatavat). Kriminaalmenetluste lõpetamise põhialusteks on: avaliku menetlushuvi puudumine ja kui süü ei ole suur (KrMS¹⁸⁵ § 202 lg 7), lõpetamine leppimise tõttu (KrMS § 203¹ lg 6), lõpetamine kriminaalmenetlust välistava asjaolu ilmnemisel (KrMS § 200) ning kui puudub kriminaalmenetluse alus (KrMS § 199 lg 1 p 1).

Naiste tugikeskused ning sotsiaalkindlustusamet ei pea ametlikku statistikat nende poole pöörduvate ahistava jälitamisega seoses naiste kohta. Töö autori läbi viidud intervjuudes osalevate tugikeskuste ja sotsiaalkindlustusameti töötajate poolt avaldatud arvud varieeruvad. Nii näiteks Narva sotsiaalkindlustusameti töötaja hinnangul pöördub nende poole umbes 10 inimest kuus, aga Viljandi, Järva ja Lääne-Virumaal naiste tugikeskustesse pöördutakse ainult 1-2 korda kuus. Kuna pöördujate arv suurel määral võib sõltuda piirkonna suuruselt, siis ei ole võimalik teha mingeid põhjanevaid järeldusi. Kuid aga tuleb märkida, et pärast ahistava jälitamise regulatsiooni jõustumist pöördujate arv hakkas aeglaselt tõusma (Allikas: Tallinna Naiste Tugikeskuse juhataja).

Ahistava jälitamise käitumisviiside ja tegude lõpliku loetelu ei ole võimalik tuua, kuna jälitajad on päris loovad ja leidlikud. Tihtipeale üks ja sama jälitaja kasutab sama ohvri suhtes erinevaid ahistamisviise. Kuid ikkagi kõige levinumateks ahistava jälitamise viisideks on ohvriga soovimatu kontakti otsimine kommunikatsioonivahendite kaudu (61 % juhtumites), füüsiline jälitamine ja ohvri elu- või töökohta ilmumine (59 % juhtumites), virtuaalne jälgimine või internetis ohvri nime all tema kohta sihilikult väära või soovimatu teabe levitamine (14 % juhtumites).¹⁸⁶

Valdavatel juhtudel ohver on tuttav oma jälitajaga. Enamik ahistava jälitamise juhtumeid pannakse toime lähisuhtes: 2017. aastal 65 % juhtudel ning 2018. aastal 75 %¹⁸⁷ juhtudel teotoimepanijaks oli ohvri endine elukaaslane või abikaasa. Harvem sekkub ohvri eraellu ohvri tuttav või muu ohvrile teadaolev isik, näiteks naaber, elukaaslase endine partner, klient. Umbes 21 % juhtudel jälitajaks on täiesti võõras inimene.¹⁸⁸

---

¹⁸⁵ Kriminaalmenetluse seadustik (edaspidi nimetatud KrMS), RT I 2003, 27, 166; RT I, 13.03.2019, 7

¹⁸⁶ Kuritegevus Eestis 2017 .

¹⁸⁷ Kuritegevus Eestis 2018.

¹⁸⁸ Kuritegevus Eestis 2017.

4. Ahistava jälitamise regulatsiooni rakendamise raskused

4.1. Andmete kogumine

Lähtudes käesoleva magistritöö eesmärkidest ning uurimisküsimustest, oli valitud kvalitatiivne uurimismeetod – intervjuude läbiviimine. Intervjuude vastuste sisuanalüüs on teostatud induktiivse meetodi abil.

Uurimise käigus olid läbi viidud ekspertintervjuud spetsialistidega, kes lähtudes oma töökogemustest saavad avaldada arvamust eesti kehtiva ahistava jälitamise regulatsiooni kohta. Intervjueeritavate esimesse gruppi kuuluvad uurijad, prokurörid ja abiprokurörid, kes on meie õiguskaitseüsteemi osa, kellele lasub kohustus kuritegude menetlemisel seadust tõlgendada ja rakendada. Need inimesed saavad edastada info selle kohta, kuidas praegu meil vastuvõetud ahistava jälitamise regulatsioon toimib ning millised probleemid esinevad kas seaduse tõlgendamisel või rakendamisel kriminaalmenetluses. Intervjueeritavate teisse rühma kuuluvad inimesed, kes ei ole otseselt seotud kriminaalmenetlusega, kuid kes oma töö käigus puutuvad kokku ahistava jälitamise ohvritega - naiste tugikeskuste ja sotsiaalkindlustusameti töötajad. Nemad saavad jagada sellise info, mis võib olla jääb ametliku kriminaalmenetluse taga, samuti saavad nad rääkida ka nendest juhtumitest, mis üldse ei sattu politseisse.

Esimese grupi intervjueeritavate otsimisel kasutasin erinevaid meetodeid. Esiteks olid laiali saadetud elektroonilised kirjad erinevate politseijaoskondade ning ringkonnaprokuratuuride üldmeilide peale palvega suunata nende töötajate juurde, kes praegu tegelevad või olid kunagi ahistava jälitamise teemaga kokku puutunud, kuid ükski asutus ei ole kirjale vastanud. Järgmisena autor kasutas juhendaja abi: tema sai Justiitsministeeriumilt kätte uurijate, abiprokuröride ning prokuröride nimed, kes õiguskaitse valdkonna statistikakeskkonna (ÕSA) andmetel on seni puutunud kokku enam kui viie ahistava jälitamise kuriteo menetlemisega. Kuna algne nimekiri ei olnud päris suur ning mõned inimestest loobusid intervjuu andmisest või üldse ei vastanud kirjadele, siis tekkis vajadus otsida intervjueerivaid juurde. Selleks oli kasutatud Riigi Teataja¹⁸⁹ kohtulahendite otsing, kust autor sai ahistava jälitamise seotud lahendid ning nendega töötanud abiprokuröride ja prokuröride nimed. Teise grupi intervjueeritavate otsimiseks olid laiali saadetud tugikeskuste ja sotsiaalkindlustusametite üldmeilide peale kirjad; samuti mõned juba vastanud inimesed suunasid autorit konkreetsete töötajate juurde.

Mõlema grupi potentsiaalsete intervjueeritavatele olid saadetud kirjad, milles autor tutvustas ennast ja oma magistritöö eesmärgi ning palus aidata magistritöö uurimises ning võimalusel kas

---

¹⁸⁹ Riigi Teataja, kättesaadav: https://www.riigiteataja.ee/kohtulahendid/koik_menetlused.html (27.04.2019)

kohtuda suulise intervjuu andmiseks või kirjalikult vastata manusesse lisatud küsimustele. Mõned inimesed või asutused üldse ei vastanud kirjadele, mõned keeldusin intervjuud andmast kas ajanappuse tõttu või seepärast, et nende menetluses on olnud liiga vähe ahistava jälitamise asju, et mingeid üldistusi teha. Kirjadele vastanud inimestest üksteist saatsid küsimustele kirjalikud vastused ning kaheksa olid valmis suulist intervjuud andma.

Nr	Amet	Piirkond
1.	Prokurör	Märkimata
2.	Prokurör	Põhja Ringkonnaprokuratuur
3.	Abiprokurör	Märkimata
4.	Abiprokurör	Põhja Ringkonnaprokuratuur
5.	Abiprokurör	Lõuna Ringkonnaprokuratuur
6.	Abiprokurör	Lõuna Ringkonnaprokuratuur
7.	Abiprokurör	Põhja Ringkonnaprokuratuur
8.	Uurija	Märkimata
9.	Uurija	Märkimata
10.	Uurija	Märkimata
11.	Naiste tugikeskuste jurist	Viljandi, Järva ja Lääne-Virumaal naiste tugikeskused
12.	Naiste tugikeskuse juhataja	Tallinna Naiste Tugikeskus
13.	Tugitelefoni 1492 koordinaator	Üleriigiline
14.	Tugikeskuse töötaja	Järvamaa Naiste Tugikeskus
15.	Tugikeskuse juhataja	Märkimata
16.	Sotsiaalkindlustusameti töötaja	Põlva sotsiaalkindlustusamet
17.	Sotsiaalkindlustusameti ohvriabi- ja ennetusteenuste osakonna peaspetsialist	Kuressaare sotsiaalkindlustusamet
18.	Sotsiaalkindlustusameti töötaja	Märkimata
19.	Sotsiaalkindlustusameti töötaja	Narva sotsiaalkindlustusamet

Tabel 1: uuringu valim

Uuringus osalenud uurijad, abiprokurörid, prokurörid, tugikeskuste ja sotsiaalkindlustusameti töötajad on Eesti erinevatest piirkondadest: Harjumaast, Tartumaast, Ida-Virumaast, Jõgevamaast, Põlvamaast, Viljandimaast, Järvamaast, Lääne-Virumaast ning Saaremaast. Põhimõtteliselt rohkem kui pool Eesti maakondadest on käesolevas töös esindatud, mis ilmtingimata tõstab töö väärtust, kuna töö käigus saadud info näitab, kuidas erinevates Eesti piirkondades, mitte ainult Tallinnas, toimib ahistava jälitamise säte.

Intervjueeritavatele esitatavate küsimuste koostamisel oli kasutatud Eesti ning välismaine kirjandus, et leida ahistava jälitamise regulatsiooni võimalikud nõrkused ning rakendamisel ja tõlgendamisel tekkida võivad raskused. Kirjalike intervjuude korral kõikidele intervjueeritavatele esitatud küsimused olid ühesugused (vt lisa 1 ja lisa 2). Mõnede kirjalike vastuste läbitöötamisel tekkis selline probleem, et kohati vastused olid liiga lakoonilised, nt ühe sõnaga vastamine, või siis üldse puudusid. Sellele võivad erinevad põhjused: kas siis nt vastaja aja näpus, mis ei võimalda

lahtiselt vastata, või autori halvasti sõnastatud küsimus, millest vastaja ei saanud aru. Kui kõik intervjuud oleksid suulises vormis, siis oleks võimalik vältida vähemalt arusaamatuse probleemi. Suuliste intervjuude puhul esitavate küsimuste arv ja sisu võis varieeruda vastavalt vestluse arengule. Suulised intervjuud autor viis läbi intervjuueeritavate töökohtadel ning nende poolt valitud aegadel. Intervjuud olid arvuti helisalvestava programmi abil ning hiljem transkribeeritud. Mõned intervjuueeritavatest loobusid lindistamisest, seega nende vastused autor trükkis kirjaliku tekstina arvutisse.

Kõikidelt intervjuueeritavatelt oli küsinud, kuidas võib nende poolt antud vastused kasutada käesolevas magistritöös. Ükski intervjuueeritavatest ei lubanud avalikustada vastused enda nime all, mõned lubasid avalikustada vastused nende ametinimetuste all. Enamus soovis jääda anonüümseks. Edaspidi töö analüüsis kasutan „Intervjuueeritav nr X“ vastavalt eespool esitatud tabelile.

4.2. Ekspertintervjuude analüüs

Allpool töö autor analüüsib kõik tema poolt läbi viidud intervjuud ning Lääne Ringkonnaprokuratuuri abiprokuröri Eliisa Sommeri, kellega ei saanud töö autor intervjuud teha, eelmisel aastal avaldatud artikli¹⁹⁰, mis suuremas osas ka vastab intervjuudes käsitletud küsimustele. Analüüsitekstis autor esitab nii tema poolt tehtud üldistused, kui ka intervjuueeritavate arvamused, mis tekstis on kajastatud tsitaatidena.

Olulisemad kategooriad analüüsimiseks olid tekkinud juba intervjuude ettevalmistamise etapil, seega autor lähtub nendest ka kirjaliku analüüsiteksti koostamisel. Need on:

- 1) Tõlgendamise problemaatika;
- 2) Tõendamise problemaatika;
- 3) Raskused muudest kuriteokoosseisudest piiritlemisel;
- 4) Ahistava jälitamise juhtumitest teatamata jätmise põhjused.

4.2.1. Ahistava jälitamise koosseisutunnuste tõlgendamise problemaatika

4.2.1.1. Regulatsiooni laius

Nagu eespool oli juba märgitud, ahistava jälitamise ametlikud definitsioonid ning seadusse viidud vastavad sätted võivad riigiti erineda. Eelkõige see puudutab ahistava jälitamise määratluse laiust. Euroopa Liidu liikmesriikides loodud regulatsioonid ei pea sõna-sõnalt korduma Istanbuli konventsiooni sätet. Eestis loodud regulatsioon ei järgi täpselt konventsiooni sõnastust ja kohati konventsiooni regulatsiooni laiem. Esmapilgul võib tunduda, et karistusseadustikku sisse viidud

---

¹⁹⁰ Sommer, E. Kuidas tõlgendada karistusseadustiku §-i 157³? Juridica 8/2018

koosseis on tõlgendamisvõimaluste poolest tohutult lai ning rakendamisel praktikas võib tekitada probleeme. Kas see on tõesti nii ning kas see tähendab näiteks, et kõnealuse koosseisu alla on võimalik subsumeerida ka juhtumeid, mis keskmise mõistliku kõrvalseisja vaatenurgast karistusõiguslikku sekkumist ei vääriks?¹⁹¹

Intervjueeritavate valdav enamus on seisukohal, et karistusseadustikus sisalduv ahistava jälitamise regulatsioon ei ole liiga lai ning seda on võimalik edukalt praktikas rakendada, sealjuures mitte liiale minnes. Vaatama sellele, et politsei tähelepanelikult suhtub kõikidesse avaldajatesse, ülekriminaliseerimise oht on välistatud, kuna ikkagi politsei kergekäeliselt ei alusta kriminaalasju seal, kus koosseisu tunnused on ilmselgelt puuduvad.

„Need asjad, mis siiamanni meil olnud, saime selle sätte alla ilusti kohaldada“. (Intervjueeritav nr 5)

„See paragrahv, mis on kirja pandud, minu enda töös näidanud, et sellega on võimalik töötada erinevad viisid või meetodid on õnnestunud selle regulatsiooni alla panna. Minu arvamusel ei ole see regulatsioon niivõrd lai, et nüüd saaks igaüks süüdi mõistma, kes tegelikult ei ole sellist tegu toime pandud“. (Intervjueeritav nr 6)

„Praegu see toimib nii. Politsei ju kergekäeliselt ei alusta neid kriminaalasju. Ikkagi kas kannatanu korduvalt pöördunud või see on kuidagi väga tõsine. Veel ka tavaliselt ähvardamise paragrahv ka juures. Kui ähvardab tappa, lüüa, tervise kahjustusega; käib järgi, käib aknal ja niimoodi järjepidevalt.“ (Intervjueeritav nr 7)

Allpool käsitleme põhjalikumalt, miks intervjueeritavad on tulnud eeltoodud arvamusele.

Istanbuli konventsiooni ahistava jälitamise regulatsioon sisaldab endas nii jälitamist, kui ka ähvardamist, mis meil on eraldi koosseisudena kriminaliseeritud. Nii näiteks otseselt termini „ähvardav käitumine“ ülevõtmine võiks tekitada raskusi ja segadusi erinevate tegude kvalifitseerimisel. Ähvardamise või ähvardava käitumise asemel kasutatakse terminit „oluliselt häiriv“. ^{192,193} Samal arvamusel on ka Lääne Ringkonnaprokuratuuri abiprokurör Eliisa Sommer, kes leiab, et Eesti seadusandja tahe ei olnud sisustada KarS § 157³ koosseisu laiemalt, kui see Istanbuli konventsioonis on, vaid konventsiooni ja karistusseadustiku erinev sõnastus on tingitud eespool kirjeldatud asjaolust. *„Eeltoodust saab järeldada, et KarS § 157³ tõlgendamisel tuleks lähtuda konventsiooni mõttest. Seejuures on meie seadusandja tahe olnud tõmmata paralleel Istanbuli konventsioonis rõhutatud ähvardava ja hirmu tekitava käitumise vahel ning KarS § 157³*

---

¹⁹¹ Sommer, E. (2018)

¹⁹² Karistusseadustiku ja välismaalaste seaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri.

¹⁹³ Sommer, E. (2018)

dispositsioonis märgitud olulise häirimise vahel“.¹⁹⁴ Käesoleva töö autor arvamusel, et vaatamata regulatsioonide näilikule suurele erinevusele, kui lugeda nii Istanbuli konventsiooni, kui ka Karistusseadustiku muutmise seaduse seletuskirjad, siis saab selgeks, et mõlemad regulatsioonid järgivad sama eesmärki ning karistatud peavad olema sisuliselt samad teod: teise isiku korduv jälitamine, soovimatu kontakti otsimine, sh meediakanalite kaudu, füüsiline järelkäimine ja erinevatesse kannatanuga seotud kohtadesse ilmumine jmt.

Kuna igatihe jaoks on väga individuaalne arusaam turvalisest, Eesti seadusandja on otsustanud mitte kasutada ahistava jälitamise regulatsiooni sõnastuses tegevuse tulemuse väljendamiseks Istanbuli konventsiooni lauseosa „mis paneb teise isiku oma turvalisuse pärast muret tundma“. Samuti kehtivas KarS-is tavapäraselt ei kasutata sellist väljendit. Kasutuses on sõnad „hirmutada“, „alandada“ ja „häirida“, mis olidki aset leidnud ahistava jälitamise regulatsioonis.¹⁹⁵ Seega selles osas Eesti regulatsioon on märkimisväärselt laiem kui konventsiooni oma. Käesoleva töö autori arvamusel, et see on õigustatud, kuna jälitamine täiesti erinevatel põhjustel ei pruugi ilmingimata tekitada hirmutunet, vaid ka muid ebameeldivaid ning muret tekitavaid tundeid, ning kui me tahame pakkuda abi võimalikult suuremale hulka inimesele, siis tuleb sellega arvestada. Samuti seadusandja on arvestanud, et jälitaja tegude puhul ei pruugi olla eesmärk ja tulemus samasuunalised, ning täpsustas konventsiooni regulatsiooni jättes sätte teksti valikuna nii eesmärk kui tagajärg. Teisest poolest vaadates tuleb tõdeda, et selles osas regulatsioon ei ole liiga lai, kuna ta ikkagi piirab tekkida võivad tunded ainult kõige tõsisemaga. Sama märkas ka Eliisa Sommer: „*Pidades silmas, et karistamine peab järgnema kõige raskemate rikkumiste korral, siis tuleks välistada kriminaalõiguslik sekkumine olukordades, kus n-ö kannatanus tekitatakse hirmu või alanduse asemel mõni muu seisund või emotsioon.*“¹⁹⁶

Eesti seadusandja on arvestanud sellega, et ahistajad on n-ö väga loomingulised isikud, kelle käitumine võib olla eriti äraarvamat, seega lõplik ja suletud regulatsioon ilma tõlgendamise võimaluseta aitaks kaasa hea fantaasiaga jälitajale vastutusest päästa, kuna „*mis pole keelatud, on lubatud*“. (Intervjueeritav nr 10)

„*Mina isiklikult olen arvamisel, et seadusandja ei saa minna oma regulatsiooniga liialt detailseks, kuna sellisel juhul võib normi rakendamine muutuda problemaatiliseks. See tähendab, et norm peab säilitama teatud abstraktsuse taseme. Igapäeva elu on niivõrd kirju, et võimatu on ette näha kõiki neid olukordi, mis see meile toodab ning sätestada see otsesõnu seaduses. Seetõttu olen*

---

¹⁹⁴ *Ibid.*

¹⁹⁵ Karistusseadustiku ja välismaalaste seaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri.

¹⁹⁶ Sommer, E. (2018)

seisukohal, et kui see oleks suletud loetelu, siis paljud elulised juhtumid jääksid normi kaitsealast välja.“ (Intervjueeritav nr 1)

„Sellise kuriteo puhul on väga raske panna – punkt üks, punkt kaks jne. Nende inimeste fantaasia, kes teist inimesi rahule ei jätta, on mõõtmata. Kui peaksime mingeid näiteid panema, siis meil raudselt oleks see nimekiri väiksem, kui nende inimeste fantaasia võimaldab. See fantaasia võib siin minna nii kaugemale, et sätte eesmärk kaob ära.“ (Intervjueeritav nr 5)

Samuti on arvestatud sellega, et elu väga kiiresti muutub, seega definitsiooni liigne kitsendamine võib piirata võimalust kas üldse reageerida või vähemalt aegsasti reageerida vastavale käitumisele.

„Meie ühiskond on niivõrd kiires muutumises, siis need vormid muutuvad niivõrd kiiresti ka. Need on samad suhtlusevormid, näiteks praegu need on sotsiaalmeedia kaudu. IT- maailm muutub selliselt, et näiteks täna meil on Facebook ja WhatsApp, mida me seadusesse ka võime panna – aga homme meil tuleb midagi muu, mis saab suure populaarsuse, mida me ei ole ka seadusesse pandud.“ (Intervjueeritav nr 5)

Seadusandja on küll lisanud regulatsiooni näitliku tegude loetelu, mis pärineb konventsiooni artikli selgitustest ning vastavast kirjandusest ja teiste riikide kogemustest¹⁹⁷, kuid loetelu ei ole suletud, millele viitab kaks korda kasutatud konstruktsioon „ja muul viisil“, mis tegelikult võib olla käsitletud nagu regulatsiooni äärmuslik laiendamine. Nii kaks intervjuuerijat on jäänud eriarvamusele ning väljendanud arvamust, et just konstruktsioon „muul viisil“ teeb seda regulatsiooni liiga laiaks. Kuid tuleb märkida, et ükski intervjuueritavate praktikas ei tulnud ette selline juhtum, kus peaks kaaluma „muu“ alla paigutamist ning kõik juhtumid, mida nad pidid menetlema, olid tõesti hirmutavad ja häirivad, ehk ei tekitanud probleeme subsumeerimisega.

„Liiga lai on kindlalt. See „muu“ alla paigutamine, meil puudub kohtupraktika, kommentaarid, sinna alla saab liiga palju asju panna.“ (Intervjueeritav nr 8)

„Muul viisil – on kõige raskem regulatsiooni osa. See on loominguline protsess, mis mõnedel juhtudel võib olla liiga lai. Ilmtingimata siin on ruumi vaidlusteks.“ (Intervjueeritav nr 2)

Kõik muud intervjuuerijad on seisukohal, et isegi kui regulatsioon on lai, siis ta sellisena peabki olema, kuna „elu suudab luua äärmiselt värvikirevaid kaasuseid“¹⁹⁸, mida peabki kuidagi selle regulatsiooni alla paigutama, et kannatanu õigel ajal ei jääks ilma kaitseta. Nagu tabavalt märkas Intervjueeritav nr 5: *„See on selline kuritegu, kus me ei saa üheselt ära märkida, et see konkreetne tegevus läheb sinna alla ja see mitte. See ei ole vargus – võõra asja võtmine, kus kõik saavad aru,*

---

¹⁹⁷ Karistusseadustiku ja välismaalaste seaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri.

¹⁹⁸ Sommer, E. (2018)

mis see tähendab. Vägivallast saavad kõik aru. Aga ahistav jälitamine tahab sisustamist, konkreetsete tegudega“. Aga kuidas saab normi sisustada? Ainult kohtupraktika kaudu, mis peabki panema sellele regulatsioonile piirid.

„Ei arva, et peaks olema mingi loetelu. See on selline asi, mis kohtupraktikas peab paika loksuma. Aga mingit loetelu pole vaja.“ (Intervjueeritav nr 3)

„See on hea, et ta on lai, saab siis seda sisustada kohtupraktikaga ning saame ise ka mõelda, kas kuulub või ei kuulu. Aga täiesti on miinus, et mõnikord on keeruline määratleda, kas see ületab normaalse suhtlemise piiri või kas tuli paigutada muu alla?“ (Intervjueeritav nr 9)

„Peab olema lai, selliselt võivad olla kaitstud erinevad situatsioonid. Aga süüdimõistmine – kui süüdistaval oli võimalus aru saada, et selline käitumine ei sobi. Peab olema välistatud see moment, et jälitaja ei tea, et ta kahju teeb.“ (Intervjueeritav nr 13)

„Muul viisil võiks siin olla tõlgendatud nagu mingi väga lai asi, aga et kuhugi panna selline käitumine, mis ei ole kontakti otsimine või jälgimine – sinna alla panna oleks võimalik.“ (Intervjueeritav nr 6)

Samuti, nagu õigesti rõhutanud mõned intervjueeritavad, meie uurijad on piisavalt analüüsivõimelised ning pädevad, et ära tajuda, kus ahistava jälitamise koosseisu on ja peab menetlust alustama ning kus koosseisu tunnused puuduvad ja tuleb menetlust jätta alustamata. Samuti prokurör on n-ö selline kontrollorgan, kes peab õigel ajal märkama ning juhtima uurija tähelepanu sellele, et ta näiteks alustas menetluse alusetult ja seda peaks lõpetama. Seega saab järeldada, et kahtlustatav on kaitstud uurija omavolist ning liiga kergekäelise menetluse alustamisest.

„Uurijad on piisavalt pädevad, et mitte alustada menetlust siin, kus koosseisu ei ole. Ning kui ta on ikkagi alustanud, siis ta on piisavalt pädev, et aru saada hiljem, et ikkagi koosseisu ei ole. Kui on juba isegi kahtlustus esitatud – siis prokurör peab ütlema.“ (Intervjueeritav nr 8)

„Muu – ei ole lai. Ametnikud on piisavalt analüüsivõimelised, et ära tajuda, kas on see vajalik. Kus seda juhtumit ei ole, kas on vaja vastutusele võtta või mitte. Kui ei ole piisavalt intensiivne – saab muud toimingud teha ka, nt kahtlustavaga rääkida. Ei kasuta liiga laialt.“ (Intervjueeritav nr 4)

Selleks, et vältida kannatanute võimalike kuritarvitusi, tuleb alati silmas pidada - vaatamata sellele, et enamus ahistava jälitamise juhtumitest toimub lähisuhtes, muud suhtes esinevad tavalised olmetülisid või kemplemised ei oma ahistava jälitamise kuriteokoosseisuga pistmist. Probleemidega inimestevahelistes suhtes ei pea tegelema politsei, vaid inimesed ise ning olukord,

kui keegi ei suuda näiteks intiimsuhete lõppemisega hakkama saada ja kättemaksuks pöördub politseisse, ei ole aktsepteeritav ning tähelepanuväärne.

„Ega kõik tegevused ei ole kohe ka ahistav jälitamine. Pigem hakatakse seda kannatanute poolt ära kasutama. Kui lastest lahus elav isa saadab laste emale sõnumeid ja küsib laste kohta, siis on tulnud ette, et naised pöörduvad politseisse, et endine mees ahistab.“ (Intervjueeritav nr 10)

„Praktikas on pöördunud politsei poole naised, kes kurdavad, et endine elukaaslane ja lapse isa helistab ning saadab päevas mitu SMS-sõnumit, mis on muutunud ahistavaks. Lühikese ajavahemiku jooksul võib SMS-ide arv ulatuda sadadeni. Kuid kui vaadata kontakteerumise põhjuseid, siis selgub, et tihedate sõnumite sisuks on vaidlus näiteks lapse kasvatamise, suhtluskorra seadmise või vara jagamise üle. Seejuures kontakteerumine ei ole ühepoolne ja politseist otsitakse abi pigem kättemaksuks. Ühtlasi võib sõnumite sisu muutuda labaseks või solvavaks. Solvangute saatmine võib ühe poole jaoks olla ka alandav, kuid kui kemplemine on mõlemapoolne, siis leian, et selline olmetulist kulmineeruv labasus ei mahu KarS § 157³ koosseisu alla. Sellised kemplemised tekitavad pooltes küll viha üksteise vastu, kuid ei kahjusta turvatunnet.“¹⁹⁹

Seega vaatamata sellele, et kohati eesti ahistava jälitamise regulatsioon on laiem kui Istanbuli konventsiooni oma, hüpotees, et kõnealune regulatsioon on äärmiselt lai ning selle koosseisu alla on võimalik subsumeerida ka juhtumeid, mis keskmise mõistliku kõrvalseisja vaatenurgast karistusõiguslikku sekkumist ei vääriks, ei leidnud kinnitust. Eesti regulatsiooni mõnevõrra laiendamine on õigustatud elu kiire arenguga ning toimepanija piiramatute kujutlusvõimega, nii et definitsiooni liigne kitsendamine ilma tõlgendamise õigusega võiks piirata võimalust kas üldse reageerida või vähemalt aegsasti reageerida vastavale käitumisele, mis jätaaks kannatanut ilma õigeaegse kaitseta.

4.2.1.2. Korduv või järjepidev tegu

Ahistava jälitamise koosseisu alla subsumeerimisel kohustuslikuks kriteeriumiks on ahistava käitumise korduvus või järjepidevus, kuid ei Istanbuli konventsiooni seletuskirjad ega Karistusseadustiku ja välismaalaste seaduse muutmise seaduse eelnõu ei anna vastuseid küsimustele kui palju, millise olemusega või intensiivsusega tegusid on piisav, et kõnealuse sätte alusel saaks isikut kriminaalvastutusele võtta. Tavakohaselt peetakse Eesti karistusõiguse praktikas korduvaks tegu, mis on toime pandud vähemalt teist korda. Kuid aga selline lähenemine

---

¹⁹⁹ Ibid.

ahistava jälitamise koosseisu kontekstis ei ole asjakohane, kuna Istanbuli konventsioonist võib välja lugeda, et iseenesest tegude toimepanemise arv ei ole üldsegi nii oluline, vaid olulisem on tegevus ise. Eelduslikult selline ebamäärasus peaks tekitada raskusi regulatsiooni rakendamisel. Allpool vaatleme, kas see on tõesti nii.

Kui vaadata kõikide Intervjueeritavate vastuseid, siis saab järeldada, et tegelikult praktikas kõnealune probleem ette ei tule. Ükski Intervjueeritavatest ei suutnud meenutada, et tema praktikas oleks piiripealne juhtum, kus tema oleks sunnitud kahlema, kas antud juhul ahistava jälitamise koosseis on täidetud või mitte.

„Praktikas eriti probleemi sellest ei ole. Ei vaata liiga detailselt. Mingi aja perioodi jooksul – siis saadame kohtusse.“ (Intervjueeritav nr 4)

„Ei olnud selliseid piiripealseid juhtumeid, et ise oleks kahelnud. On sellised, kus on väga intensiivne ning kohe selge, et on koosseis täidetud või siis need, kus intensiivsus on nii madal, et ei saa kuidagi koosseisu alla paigutada.“ (Intervjueeritav nr 3)

„Minu kaasustes olid teod niivõrd selged, et mingeid raskusi ei tekkinud. Perioodid kus saadeti alandava sisuga e-kirju, sõnumeid jms olid pikad (nt kuude kaupa sõimatakse lõtvade elukommetega naiseks, siis arusaadavalt on selline käitumine häiriv ning alandav)“. (Intervjueeritav nr 1)

Mõned Intervjueeritavad on seisukohal, et teoreetiliselt kõnealune koosseis ei erine teistest karistusseadustiku koosseisudest ning siin on rakendatav üldine karistusõiguse praktikas kehtiv põhimõte, et retsidiivne tegu, mis on toime pandud vähemalt teist korda, kuid nemad märganud, et ei näe selles probleemi, kuna tavaliselt episoodide on märgatavalt rohkem ning kahtlusi ei või tekkida. Üks Intervjueeritav on väitnud, et lähtutakse kolmest episoodist, kuna kaheks korrast jääb väheseks.

„Korduvus – kui kaks. Aga need asjad ei ole ainult korda. Neid on kohe märgatavalt rohkem. Mul ei ole sellist kogemust, kas need kaks asja on juba ahistav jälitamine või ei ole, kuna neid on kohe rohkem kui kaks. Ma ei näe selles probleemi.“ (Intervjueeritav nr 6)

„Ikkagi lähtume kolmest olukorrast. Kaks korda – natukene jääb väheseks, mina tahaks vähemalt kolm korda. Mõnikord võib olla küll, et kohe on väga intensiivne ning nii täiesti hirmutav, nt täiesti mingid noad – siis on loomulikult. Aga kui ta ainult paar korda käinud – ikka peab natukene rohkem olema.“ (Intervjueeritav nr 7)

Intervjueeritavate valdav enamus ei hakanud pakkuma mingeid konkreetseid numbreid. Esiteks, on väga raske, kui üldse ei ole võimalik, tõmmata piiri ning ära otsustada, nt kui palju SMS-i on

piisav, et võtta inimest kriminaalvastutusele. Kas üldse peaks seda tegema? Pigem mitte, kuna tavaliselt kõik oleneb kaasuse asjaoludest ning tegelikult korduste arv ei ole niivõrd tähtis, vaid tähtsam on tegevus ise, selle intensiivsus ja iseloom. Suurt rolli mängib ka loo üldine taust: kas inimesed on teineteisega tuttavad, kui kaua, mis suhted nende vahel on, mis on jälitaja taust jmt. Näiteks kui varem vägivalla eest kriminaalkaristatud endine partner kirjutab paar hirmutava sisuga sõnumit, siis on alust pöörata sellele juhtumile rohkem tähelepanu, kui muule teisele, kus varem karistamata tuttav, kes ei ole kunagi demonstreerinud vägivaldseid kalduvusi, kirjutab paar sõnumit meeldivale naisele, kes ei ole sõnaselgelt veel öelnud, et selline tähelepanu talle on soovimatu.

„Numbriliselt raske öelda ja vist ei tohiks öelda. Kas näiteks 5 SMS-i on kuritegu ja neli ei ole?“
(Intervjueeritav nr 10)

„Võimatu on paika panna täpseid arv kordi või ajaperioodi, millal tegu vastab ahistava jälitamise koosseisule. Kõik oleneb konkreetse kaasuse asjaoludest. Minu praktikas, kus olen jaatanud ahistava jälitamise koosseisu olid perioodid mitme kuu pikkused, kus kannatanule edastati sadu kirju elektrooniliselt. Reeglina olid need tekstid solvava ning alandava iseloomuga.“
(Intervjueeritav nr 1)

„Kõige tavalisem on – sõnumite saatmine ja helistamine, kaks sõnumit ikkagi ei täida selle koosseisu, ei ole ahistav jälitamine. Aga kui sõnumeid tuleb juba 200 siis küll on. Aga kus see piir läheb, et nüüd on ahistav jälitamine. Kas 15 sõnumit? See ongi sõltub väga palju asjaoludest, kui palju inimest teineteist teavad ning mis on suhete üldine taust.“ (Intervjueeritav nr 9)

Teiseks põhjuseks, miks tegude korduvus ei tekita praktikas probleeme on see, et tavaliselt kui toimub tõsine ahistav jälitamine, siis korduvate tegevuste arv on märgatavalt suurem kui kaks korda. Sellisel juhul pidevalt helistatakse, saadetakse mitu sõnumit päevas, käiakse kodu juures ja muul viisil üüratakse kannatanuga kontakti luua, kuid aga isegi sellisel juhul ei saa unustada, et tuleb vaadata tegevust ja loo tausta kompleksina. Nagu eespool oli juba räägitud, näiteks olmetülid, eksabikaasade vaidlused laste või vara üle, katsed selgitada välja, miks endine partner on suhet lõpetanud vms ei lähe ahistava jälitamise sätte alla, kui muid tegevusi juurde ei tule.

„Tuleb lähtuda teost endast. Näiteks kui kannatanu koheselt teeb avalduse politseisse „ma esmaspäeval öelnud talle, et suhted on läbi, ja nüüd ta kirjutas mulle veel teisipäeval ning kolmapäeval“. Kas ma hakkan kohe sellest kuritegu tegema? Lähtutakse ikkagi sellest, mis on taustaks. Kui inimene lihtsalt kirjutab „selgita mulle, miks sa suhted lõpetasid?“. Mõnikord inimesed plätsuvad teine teisele, kui suhted on läbi. Aga inimesel ongi ju õigus saada teada, miks

partner läks temalt ära, miks ta sellele seisukohale tulnud. See et ta kaks korda helistatud – see ei tee kohe ahistavaks jälitamiseks, kui muid tegevust siia juurde ei tule.“ (Intervjueeritav nr 5)

Seega vaatamata sellele, et intervjueeritavate seas puudub üldine seisukoht kui palju, millise olemusega või intensiivsusega tegusid on piisav, et ahistava jälitamise sätte alusel saaks isikut kriminaalvastutusele võtta, reaalselt ei tekita see raskusi regulatsiooni rakendamisel, kuna tavaliselt juhtumid on sellised, et kas tegu on nii intensiivne ja kohe on selge, et koosseis on täidetud, või siis vastupidi – intensiivsus on nii madal, et ei saa kuidagi koosseisu alla paigutada. Sellest järeldub, et võib ette tulla olukord, kus kannatanu, kes alguses tuleb politseisse vaid paari häiriva SMS-ga, ei saa kohest abi, vaid peab ootama seni, kuni tulevad kas uued SMS-id või toimepanija kasutab muid käitumisviise. See on aga õigustatud, kuna keegi ei pea olema nii sama karistusõiguslikult karistatud, kui tekivad kahtlused kuriteo toimepanemises.

4.2.1.3. Teise isiku eraellu sekkumine

Vastavalt põhiseadusele igal inimesel on õigus perekonna- ja eraelu puutumatusele. Seadusandja KarS-i §-ga 157³ on loonud meetmed, et kaitsta isikut soovimatu eraellu sekkumise eest. Eraelu mõistet on raske ammendavalt defineerida, seepärast kõnealusesse paragrahvisse näitliktegude „teise isikuga kontakti otsimine“ ning „teise isiku jälgimine“ kõrval sisse viidud ka konstruktsioon „muul viisil teise isiku eraellu sekkumine“. Siin on meil tegemist määratlemata õigusmõistega, mis võib praktikas tekitada probleemi rakendamisel ning äraotsustamisel, kas just sellise konkreetse teoga sekkutakse inimese eraellu või mitte.

Intervjueeritavate valdav enamus tõdes, et nende tööpraktikas ei ole „eraellu sekkumise“ koosseisu tunnus probleemi tekitanud, kuna tavaliselt helistatakse kannatanu eranumbrile, saadetakse kirju tema isiklikule emailile ja käiakse tema kodu juures, mis on ilmselgelt kannatanu eraelusfäär ning see ei tekita mingeid lisaküsimusi.

„Praktikas siiamanni ei ole see probleemi tekitanud: kui inimesele saadetakse sõnumeid eranumbrile, emailile igasuguseid kirju – see ongi eraellu sekkumine. Töö juurde käimine, tööandjale kirjutamine ka.“ (Intervjueeritav nr 8)

„Minul ei olnud probleemi. Oligi konkreetset – konkreetne eraellu sekkumine – käib kodus ja tülitab, käib töö juures – see häirib ju ilmselgelt. Oli juhtum, kui käis tööl, ohvrit tööl ei olnud, karjus midagi ning pärast töökaaslased rääkisidki, et käis otsimas ning karjus seal.“ (Intervjueeritav nr 7)

„Samuti kui tänaval tuleb järjepidevalt midagi rääkima; kui rõdul jäetakse mingeid kirju või ukse taga – siis ongi see kõik juba eraellu sekkumine.“ (Intervjueeritav nr 9)

Intervjueeritav nr 2 on avaldanud arvamuse, et teatud juhtudel inimesed mingil määral ise loobuvad oma eraelu osast. Nii näiteks kui inimene loob endale sotsiaalmeedias avatud profiili, paneb sinna fotod ning teeb postitusi, lepib ta juba sellega, et keegi teine saab selle näha ning pärast hakkama kas fotodele like'i panema, postitusi kommenteerima või sõnumeid saatma. *„Inimene peab olema kõigeks valmis, meil on praegu selline suhtlemise vorm.“* Kui tegemist on täiesti võõra inimesega, kellega ei ole muid sidemeid ning kellel ei ole muid võimalusi kannatanuga kontakti luua, siis tegelikult probleemi saab lahendada lihtsa blokeeringuga või profiili võõraste inimeste jaoks sulgemisega. Intervjueeritav nr 2 toob välja teist gruppi inimesi, kes peavad ka mingil määral leppima oma ellu sekkumisega – need on inimesed, kelle töö on seotud kliendi suhtlemisega ning kelle telefonidele ja emailidele on avalik liigipääs. Kuid siin kohe tekib küsimus: kus on see piir, kus soovimatu tegevus on seotud tööga ning kus see on juba eraellu sekkumine?

Eristamine, kas jälitamine on tööga seotud või juba läheb eraellu, on *„/.../ tunnetuse küsimus ning selle tuleb tulla juurde terve mõistusega“* (Intervjueeritav nr 5). Siin on väga tähtsad kannatanu ütlused – tema peab põhjendama, miks selline tegevus on tema eraellu sekkumine. Uuri ja prokuröri töö on vaadata, kas kannatanu antud põhjendused on mõistlikud ja arusaadavad, sh objektiivsele kõrvalseisjale. Intervjueeritava nr 6 arvamusel *„Eraelu – on kõik see, mis on väljaspool tööaega. Seega suur osa elust on eraelu.“*

Intervjueeritav nr 6 toob kaks näidet eristamiseks. Esimesel juhul süüdimõistetud inimesel on viha tema menetluses töötava prokuröri suhtes ning ta hakkab prokurörile igapäevaselt emailile kirjutama, et „sina oled halb ja vastik prokurör“. Intervjueeritav nr 6 märgib järgmist *„Mina siis näen, et see on minu tööga seotud ja ma ütlen niimoodi – et mina siin ei näeks ahistava jälitamise koosseisu, isegi kui ta kirjutaks mulle igapäevaselt – kuna see on tõesti minu tööga seotud.“* Teisel juhul peategelaseks on ka süüdimõistetud inimene, kuid kes otsib välja prokuröri eranumbri ning hakkab helistama ja sõnumeid saatma. *„Siis läheb see piir siin, kuna ta enam ei näe minust prokuröri ainult, vaid jõudis minu eraellu sfääri.“* Sarnast näidet reaalelust toob Intervjueeritav nr 2: eakas inimene, kellele meeldis klienditeenindaja, hakkas saatma sõnumeid töönumbrile- ja emailile, pärast aga sai ta lisaks teada tema isiklikud andmed ja kontaktid, sh näiteks kus kannatanu ema töötab. Selline käitumine kahtlustamata väljub lubatud piiridest.

Sarnasel positsioonil on avaliku elu tegelased. Avaliku elu tegelane laiemas mõttes on iga selline isik, kellel on avalikus elus roll – olgu selleks valdkonnaks poliitika, majandus, kunst, sport,

sotsiaal- või muu sfäär.²⁰⁰ Lähtudes nende positsioonist avaliku elu tegelastel on teatud talumiskohustus, mis tuleneb PS § 44 lg-st 1²⁰¹ ning PS § 45 lg-st 1²⁰², mis kokku annavad sh ajakirjanduse vabadust. Ajakirjandusel lasub kohustus edasi anda teavet ja mõtteid nii poliitilistel teemadel kui ka kõigis teistes avalikkusele huvi pakkuvates küsimustes, ning avalikkusel on õigus neid teabeid saada,²⁰³ kuid siin on ka omad piirid - avalik huvi ei ole samastatav ajakirjaniku uudishimu või tema kaudu mõne isiku erahuvidega.²⁰⁴ Seega avaliku elu tegelane peab olema valmis tähelepanuks nii ajakirjanike kui ka fännide poolt ning ei saa seda kohe nimetada ahistavaks jälitamiseks, kuid senikaua see ei puuduta tema eraelu sfääri.

„Avalike elu tegelastel – avaliku elu piir on natukene suurem, kui tavalisel inimesel; tema peabki arvestama sellega, et ükskõik kuhu ta läheb, teda võivad näha teised inimesed; temaga võidakse rääkida, midagi küsida vms. Aga temal eraelu sfäär lõpeb ära seal, kus ei ole enam ühiskondliku huvi.“ (Intervjuueritav nr 5)

4.2.1.3.1. Kolmas isik

Nagu eespool oli juba märgitud – üldjuhul ahistava jälitamise all mõeldakse otseselt ohvrile suunatud käitumist, kuid paljud jälitajad ei piirdu ainult konkreetse ohvriga, vaid võivad suunata oma tegevuse ka teisele ohvri sotsiaalsesse keskkonda kuuluvale isikule, sealhulgas perekonnaliikmetele, sõpradele ja kolleegidele, suurendades selliselt ohvri hirmutunnet.²⁰⁵ Seepärast ahistava jälitamise regulatsioon oli laiendatud ning tegude loetellu oli lisatud sõnastus „muul viisil teise isiku eraellu sekkumine“. Siinkohal rõhutame veel kord, et ohvriks kriminaalmenetluse mõttes jääb ikkagi see isik, keda lõpptulemusel soovitakse oluliselt häirida või hirmutada. Seega sõltumata sellest, kas isikut, keda taheti hirmutada, üldse reaalselt jälitati, on ahistava jälitamise koosseis täidetud ka juhul, kui ta tundis hirmu.²⁰⁶

Tavaliselt rünnatakse kõige lähedamaste inimeste kaudu, ei võeta mingit kaugelt olevat suguvõsa, keda inimene võib olla küll teab, aga kellega ta kunagi kokku ei saa. Need on vanemad, õed-vennad, lapsed, uus elukaaslane. Juhul kui põhiohvriks ei ole faktiliselt jälitatud isik, vaid tema lähedane inimene, tuleb ära luua seost ja ära tõendada, et tegelikult taheti mõjutada ja hirmutada või häirida põhiohvit. See on selline koht, kus kannatanu peab andma oma seletused: milline seos

²⁰⁰ Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2017. Komm § 45 p 33.

²⁰¹ Igaühel on õigus vabalt saada üldiseks kasutamiseks levitatavat informatsiooni.

²⁰² Igaühel on õigus vabalt levitada ideid, arvamusi, veendumusi ja muud informatsiooni sõnas, trükis, pildis või muul viisil.

²⁰³ Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2017. Komm § 45 p 12

²⁰⁴ Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2017. Komm § 45 p 33

²⁰⁵ Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (2011).

²⁰⁶ Karistusseadustiku ja välismaalaste seaduse muutmise seaduse eelnõu.

on tema ja kolmanda isiku vahel; miks kannatanu arvab, et tema on põhiohver, mitte kolmas isik; miks ta tunneb ennast ohustatuna või häirivana; kuidas see mõjutab tema elu.

„Olgem ausad – siin on selle konkreetse inimese enda tunnetus. Näiteks kui mind rünnata, siis võib olla ma ei tunne hirmu, kuna olen harjunud siin igapäevaselt kahtlustatavatega tööd tegema, ma ei kardagi seda. Aga mind on võib olla kergem rünnata just minu lähedaste kaudu. Siin tulevadki need ohutuled põlema ja minu jaoks on siin selline koht, kus ma tunnen, et kui ma ennast saan kaitsta, siis minu lähedasi kaitsta ei saa, kuna ma ei ole nende kõrval 24/7. Ning kui see on ära seletatav või ära põhjendatav, millest see minu hirm või häirimine tuleneb – siis me need seosed tõmbame kokku.“ (Intervjueeritav nr 5)

Intervjueeritavate praktikas ei olnud eriti palju juhtumeid, kus oleks kaasatud kolmas isik ning kus oleks kahtlus, kes on tegelik kannatanu. Kui aga mingid tegevused olidki suunatud kolmandale isikule, siis üldjuhul põhitegevused olid ikkagi seotud põhikannatanuga, nii et kahtlust ei olnud, kes on jälitamise põhisiht. Samuti kui jälitaja otsib kontakti kellegagi kolmandaga, siis tavaliselt ta teeb või küsib midagi sellist, et kohe saab aru, mis on tema eesmärk. Nii näiteks Harju Maakohtu asjas nr 17231702012 jälitaja saatis kannatanu tütrele kirjad, mille sisuks oli kannatanu ründamine ja halvustamine, ning töökaaslastele saadetud kirjad olid kättemaksuks, et nad teaksid, mida kannatanu nende kohta on rääkinud.

„Sõpradele, tööandjatele saadetud kirjad, helistamine – see võib süüdistuses taustaks olla, aga ikkagi põhitegevused alati seotud põhikannatanuga.“ (Intervjueeritav nr 9)

„Kui jälitaja pöörab tähelepanu kellelegi kolmandale, siis ta ikkagi alati küsib midagi nii, et sa saad kohe aru, et põhieesmärk on saada info põhikannatanu kohta.“ (Intervjueeritav nr 5)

Tavaliselt kaasatakse kolmandat isikut menetlusse tunnistajana, kuid võib juhtuda, et jälitajapoolne tegevus ei piirdu ainult põhiohvri kohta info küsimisega, vaid juba sekkutakse selle kolmanda isiku eraellu sfääri ning see sekkumine on nii intensiivne, et temast ka saab kannatanu.

„Mees tahtis naise liigi pääseda, aga kuna naine blokeeris teda ära, siis ta võttis need satelliidid – sõbrannad, uue elukaaslase, õe. Ma kohe nägid, et tema eesmärk on põhikannatanuga kontakti saada. Kui kolmandate isikutega kontakti otsimine ei ületa selle piiri, kus põhikannatanu kohta info küsitakse – siis need satelliidid ei ole ka kannatanud. Aga sel kaasusel oli see, et inimesed ei andnud talle info põhikannatanu kohta ning ta oli ärritunud. Ring kasvas ning nendest kolmest isikutest said ka kannatanud, kuna see jälitaja hakkas neile nende kohta ka kirjutama. Ta teadis isikliku info, nt kes on abordi teinud, kes oli kurt – ning kasutas neid asju ära. Ning see sekkumine oli nii intensiivne, et nendest ka said kannatanud.“ (Intervjueeritav nr 6)

Eespool öeldust järeldub, et vaatamata sellele, et intervjuueeritavate valdav enamus tõdes, et nende tööpraktikas ei ole „eraellu sekkumise“ koosseisu tunnus probleemi tekitanud, kuna üldjuhul helistatakse kannatanu eranumbrile, saadetakse kirju tema isiklikule emailile ja käiakse tema kodu juures, mis on ilmselgelt kannatanu eraelusfäär ning see ei tekita mingeid lisaküsimusi, siiski mõned kitsaskohad eksisteerivad. Peamised raskused, mis võivad tekkida on isiku töö- ja eraelu eristamine; avaliku elu tegelase avaliku ja eraelu vahel piiride tõmbamine; kolmanda isiku ning jälitamise põhiohvri vahel seose loomine.

4.2.1.4. *Eesmärk või tagajärg teist isikut hirmutada või alandada või muul viisil oluliselt häirida*

Nagu eespool oli juba mainitud: Istanbuli konventsiooni ahistava jälitamise tulemuse formuleering „mis paneb teise isiku oma turvalisuse pärast muret tundma“ oma liiga subjektiivse olemuse tõttu ei ole aset leidnud Eesti karistusseadustikus. Eesti seadusandja näeb ette alternatiivsena valikuna kas eesmärki või tagajärje tekkimist – hirmutamine, alandamine või muu oluline häirimine. Töö autori arvates, see kuriteokoosseisu element peab praktikas tekitama kõige rohkem raskusi: kuidas määratleda hirmutunnet, mis on alandamine, kuidas sisustada „muul viisil oluline häirimine“?

Intervjuude käigus saadud info kohaselt võib järeldada, et intervjuueeritavate seas väljendite „hirmutamine“, „alandamine“ või „muu oluline häirimine“ tõlgendamine ei ole eriti probleemi tekitanud.

Intervjuueeritav nr 7 toob hirmutava käitumise järgmise definitsiooni: „*hirmutavad on ebatavalised tegevused, mis tavapärases käitumises ei ole normaalsed*“. Sinna võib tuua näidist seaduse seletuskirjast: kui on aset leidnud ühekordne kannatanu ukse taha tulemine - siis selles ei ole midagi, kuid aga kui üks kord on pandud tapetud kass – siis see on ebatavaline käitumine, mis on kohe ohtlikuna tundub ning üldse võib viidata mingile ähvardusele.

Töö autori huvitav tähelepanek on see, et kõik õigekaitse-süsteemiga seotud isikud on rõhutanud, et nad ei pea vajalikuks lisada kohustusliku elemendina hirmutunde tekitamist, kuid mõned tugikeskuste ja sotsiaalkindlustusameti töötajad avaldasid arvamuse, et sellise kriteeriumi lisamine väga aitaks kaasa. Intervjuueeritav nr 19 selgitas oma vastuse selliselt, et nemad nagu sotsiaalkindlustusameti töötajad töös kannatanuga alati vaatavad inimese seisundit ning hindavad kuivõrd ta hirmunud on, seega nende jaoks hirmu kriteerium on kohustuslik element. Kahjuks teiste intervjuude kirjaliku vormi tõttu jäid nende vastuste motivatsioon ebaselgeks, aga võiks eeldada, et selliste vastuste põhjused on samad nagu Intervjuueeritaval nr 19. Töö autori arvamus on see, et hirmutunne on eriti subjektiivne tunnus, mida ei ole võimalik objektiivselt mõõta, millepärast on raske ka tõendada, samuti on keeruline vältida olukordi, kus sellega pahatahtlikult

manipuleeritakse, seega ilmtingimata kõneolev kriteerium ei pea kriminaalmenetluses olema kohustuslik.

„Leian, et hirmu tunnet on keeruline tõendada ning teiseks ei peaks ahistava jälitamise koosseisu eesmärk olema kaitsta isikut üksnes hirmu eest tema füüsilise turvalisuse pärast, vaid ka ahistava jälitaja pealetükkiva sissetungi eest ohvri psühholoogilisse ruumi, mis põhjustab ohvris tugevat stressi. Lisaks on kõik inimesed erinevad ja tajuvad ka olukordasid erinevalt, sest ühele inimesele võib olla mingi teguviis lihtsalt häiriv, aga teine inimene tunneb juba paanilist hirmu.“
(Intervjueeritav nr 14)

„Hirm ei pea olema, kui juba oluliselt häiriv, siis juba sellest piisab. Kui see mind tõesti häirib, kui ta nt iga päev oma autoga käib minu järel või minu akna peale – ning mind see tõesti häirib, võib olla ma isegi ei saa majast välja minna. Ma arvan, et see on õige, ei pea ilmtingimata olema.“
(Intervjueeritav nr 7)

Milles aga väljendub kannatanu oluline häirimine? Nagu kõikide ahistava jälitamise koosseisu elementide sisustamisel tuleb aluseks võtta iga konkreetse juhtumi asjaolud, kuna mis ühel juhul võib olla tavaline süütu tegevus, teisel juhul võib olla kannatanule eriti soovimatu ja ahistav. Kuna karistusseadustiku seletuskiri sisaldab konventsiooni seletuskirja refereeringut, siis saab eeldada, et seadusandja tahe on olnud ka oluline häirimine sisustada konventsiooni seletuskirja silmas pidades. Nagu eelnevalt oli juba kirjutatud: konventsiooni seletuskirjas nimetatakse ahistavaks jälitamiseks käitumist, mis kogumis on kannatanu suhtes ähvardav ja tekitab temas hirmu. Niisiis sellest Eliisa Sommer järeldab, et meie seadusandja tahe on olnud tõmmata paralleel konventsiooni seletuskirjas nimetatud hirmu tekitava ähvardava käitumise ja KarS § 157³ dispositsioonis märgitud olulise häirimise vahel.²⁰⁷

Intervjueeritav nr 8 ja Intervjueeritav nr 2 ka rõhutanud, et kõik sõltub toimepanija konkreetsetest tegudest ning nende iseloomust. Iga konkreetne kannatanu peab ise kirjeldama ning oskama selgitama miks ta on häiritud, mida ta tunneb, kas ta saab oma igapäevaseid tegevusi edasi teha või ta peab kuidagi oma elustiili muuta: kas ta saab jätkata töötada samas kohas, suhelda lähedastega, tegelda oma hobidega jmt. Hirmu või olulise häirimise näitajaks võib olla see, kui inimene pöördub arsti juurde, tugikeskusesse või muu organisatsiooni abi saamiseks.

„Kannatanu ütlused, kuidas ta seda ise kirjeldab ning kuidas ta tunneb – põhiline. Ta peab ülekuulamisel öelda, kas tundis hirmu ning miks ja just see millest ta seda tundis. Mõnikord inimesed kirjeldavad väga hästi – ei saa magada öösiti, ei julge enam väljas käia. Aga mõnikord

---

²⁰⁷ Sommer, E. (2018)

inimesed ei suuda väga hästi kirjeldada. Kannatanu peab oskama põhjendada, miks see käitumine on hirmutav. Kannatanust lähtub.“ (Intervjueeritav nr 8)

„Meil ka telefoni ja elukohtade vahetamisi olnud.“ (Intervjueeritav nr 5)

KarS kommentaaride kohaselt kannatanu alandamine tähendab tema üle irvitamist teoga või verbaalselt, sh nt ebatsensuursete sõnade kasutamine.²⁰⁸ See määratlus hästi sobib ka ahistava jälitamise juurde.

Intervjueeritav 6 toob alandamise järgmise näite, kuid mida tuleb panna juhtumi üldise konteksti: *„Noh Aivar naudid sa oma penoplastist majas mõnusat külma talve, mina siin olem oma soojas klaasviljaga soojustatud puitmajas. Mina olen alati kvaliteedi hinnanud, kui sina samal ajal eelistad odavat varianti“. See on selgelt suunatud inimese alandamisele või tema solvamiseks. Minul on vot see ning sinul on nii vähe.*“

*„/.../ ebatsensuurse sisuga sõnumeid (mh „Iga lits oma koju“, Kas ikka tead et lasin su silikooni topsi oma spermat“, „Vaatan sinu pilti lõõn pihku sinu kondoomi“ jne), millega alandas ning häiris TK.*²⁰⁹

4.2.1.4.1. Objektiivse kõrvalseisja isiku kriteerium

Mõistetavalt, et eri inimeste taluvus ja hirmulävi võivad olla erinevad, inimene ise võib olla liiga nõrga süsteemiga. Kuivõrd oluline häirimine on objektiivse koosseisu tunnus, siis selle tuvastamisel ei tohiks lähtuda vaid kannatanu subjektiivsest hinnangust²¹⁰, seega ahistava jälitamise regulatsiooni rakendamisel lähtutakse objektiivse kõrvalseisja kriteeriumist ehk siis jälitaja tegu peab põhjustama hirmutunnet või muud ebamugavust lisaks kannatanule ka keskmisele mõistlikule inimesele. Sellest reeglist võib kõrvale kalduda ainult eripäraste kannatanule puhul (nt laps või vaimse tervisehäirega inimene).

„Tegemist on subjektiivsete kriteeriumitega, mis arusaadavalt varieeruvad erinevate kannatanute vahel. Seetõttu tuleb lähtuda keskmise mõistliku inimese kriteeriumist. Kui inimene ei tundnud otseselt hirmu, siis saab analüüsida, kas see oli kannatanu jaoks alandav või muul viisil oluliselt häiriv. Kui kohtueelne menetlus seda ei tuvasta, siis tuleb menetlus lõpetada.“ (Intervjueeritav nr 1)

²⁰⁸ J. Sootak, P. Pikamäe. KarS § 58/3. - Karistusseadustik. Komm. vlj. 4. vlj, Tallinn; Juura 2015.

²⁰⁹ PMKo 1-18-8865

²¹⁰ Sommer, E. (2018)

„Objektiivne selline vaade peab asjale jääma, muidu võiks igasugust asja ahistavaks jälitajaks nimetada.“ (Intervjueeritav nr 3)

Kes on antud juhul see objektiivne kõrvalseisja? Menetleja ongi selline inimene, seega tema peabki ennast kannatanu olukorda panema ning hindama, kas talle tunduks selline käitumine hirmutavaks, alandavaks või häiritavaks.

„Kõige sagedasem ahistava jälitamise vorm – kontakti otsimine, SMS sõnumid, kõned. Kui me vaatame nende sisu – siis kohe saame aru, mis nad seal ütlevad ning mis on nende eesmärk. Ei saa eitada, et ma iseennast panen olukorda: nt kui ma igapäevaselt sõidan autoga kodust tööle ning minule kohe auto sappa sõidaks keegi ning jälitaks mind, kas ma siis tunneks ennast hirmutuna, selle sama inimese asemel? Ma selliselt seda ka hindan.“ (Intervjueeritav nr 6)

„Peab panema ennast sellesse olukorrasse. Näiteks kui ma loen kriminaalasja: nad läksid lahku, neil on ühised lapsed ning ta tuleb kolm korda ning tahab selgitust – miks nad läksid lahku või tahab oma autod tagasi saada vms – ühe sõnaga on mingid mõistlikud põhjused, miks ta otsib kontakti, aga naine tuleb ja teeb avalduse, siis küll ei ole siin seda olulist häirimist. See on tõesti ühine elu lõppenud ning üks inimene tahab asjad selgeks rääkida ning teine inimene üldse ei taha kuulata ja rääkida.“ (Intervjueeritav nr 7)

Kuid aga igal juhul tuleb alati lähtuda nii teost endast, mis on objektiivne, ning ka selle konkreetse kannatanu subjektiivsest arusaamisest ning tema selgitust, miks ta just sellises olukorras tundis ennast hirmutatuna või häirituna, kuna ei saa eitada konkreetse juhtumi konteksti tähtsust, millest võib täielikult sõltuda asja menetlemise käik ja tulemus.

„Peab alati lähtuma teost – mis on objektiivne. Ja teine asi – kas see võis sellele inimesele tekitada hirmu. Lähtume keskmise võimega inimese kriteeriumist. Selge on see, et inimeste taluvus, hirmu tundmine võib olla erinev, ta ongi ju erinev, aga siin peab jääma terve keskmise mõistusega inimese pilgule, et just see tegevus – kas see võibki olla just sellise kannatanu jaoks. Aga peab hindama ka, kas selle konkreetse kannatanu jaoks. Varasemad käitumised ja varasemad kogemused hindame ka – see annabki meile pildi.“ (Intervjueeritav nr 5)

Vaatamata sellele, et terminid „hirmutamine“, „alandamine“ või „muu oluline häirimine“ on mõnevõrra subjektiivsed ning määratlemata, Intervjueeritavatel ahistava jälitamise sätte tõlgendamisel ja rakendamisel selles konkreetses osas probleemi ei teki. Peamised raskused on seotud mitte sätte tõlgendamisega, vaid kuriteo tõendamisega, millest me räägime järgmises peatükis.

4.2.2. Tõendamise problemaatika

4.2.2.1. Kannatanule negatiivsete tagajärgede põhjustamine

Kuna jälitaja tegudel ei pruugi olla sama eesmärk ja tulemus, jättis seadusandja omavahel alternatiivsetena valikuna nii eesmärgi kui tagajärje, mis võivad ka koos esineda. Ringkonnakohus seda ka kinnitab: „Isiku kriminaalkorras vastutusele võtmiseks KarS §-s 157³ sätestatud ahistava jälitamise eest peab olema tõendatud alternatiivselt eesmärk või tagajärg teist isikut oluliselt häirida. Olulise häirimise võimalikke viise näitlikustab säte sõnadega „hirmutada“ või „alandada“, kuid jätab selle nimekirja avatuks, sest lisandub veel „või muul viisil oluliselt häirida“. Seega hirmutamine või alandamine ei ole tingimata kohustuslikud, sest hirm on siiski subjektiivne nähtus ning selle tekkimine individuaalne.“²¹¹ Töö autori arvates, „hirmutamise“, „alandamise“ ja „häirimise“ subjektiivse iseloomu tõttu menetluses võivad tekkida selle tõendamise raskused sõltumata sellest, kas püütakse tõendada eesmärki või tagajärge. Samuti autor oletab – vaatamata sellele, et tagajärje tõendamine ei ole kohustuslik, siiski praktikas sagedamini tõendatakse just seda, kuna jälitaja eesmärgi tõendamine on veel keerulisem.

Intervjueeritav nr 6 kinnitab, et kuna tegemist on tahtliku teoga, siis kahtlustatava tahtlust peab igal juhul tõendama, kas eesmärgi või tagajärje suhtes. Tavaliselt eesmärgi on raske tõendada, kuna ükski kahtlustatav ei tule politseisse ega ütle vabatahtlikult „jah, tahtsin hirmutada/alandada/häirida“, enamasti nad ütlevadki, et „tahtsin temaga lihtsalt suhelda“. Kuna tavaliselt kannatanu pöördub politseisse kui jälitamine on kestnud juba mõnda aega, kui juba on läbitud mingi keskpunkt ning ilmtingimata mingi tagajärg saabunud, siis sellisel juhul alati on võimalik eesmärgi asemel tagajärje tõendada.

„Vaatamata sellele, et ahistava jälitamise koosseisu on alternatiivselt toodud toimepanija eesmärk või kannatanule põhjustatud tagajärg, mis peaks tähendama, et kui menetluses tuvastatakse eesmärgipärane tegevus, siis tagajärje põhjustamine obligatoorne pole, siis praktika siiski näitab seda, et kannatanule see negatiivne tagajärg tekib, kuna vastasel juhul nad ei oleks õiguskaitseorganite poole pöördunud menetluse alustamiseks.“ (Intervjueeritav nr 1)

Nagu kõikides muudes kriminaalmenetlustes tõendamiskoormis lasub riigil ehk siis uurimisasutusel. Kannatanu ülesanne on pöörduda politseisse selleks, et teha avalduse toimunud kuriteost, anda omad ütlused ning kui temal on mingid tõendid, siis esitama neid ka. Ahistava jälitamisega seotud kriminaalmenetlus eeldab kannatanu igakülgset koostööd uurimisasutusega,

---

²¹¹ TrtRnKo 1-18-1712, p 5.4.

kuna ilma selleta ei suudeta jõuda kõikide oluliste isikuteni, sh tunnistajateni, ning tõenditeni, mis on just konkreetsetes kaasuses oluline.

„Tõendite kogumise kohustus on ikkagi menetlejal, aga ta ei saa need tõendid kätte, kui kannatanu ei saa aru, et tema peab neid välja andma; et tõendeid peab koguma tema abiga. Kannatanul ei ole tõendamiskoormust, vaid ta peab panustama koostöösse.“ (Intervjueeritav nr 5)

„Tõendeid koguma peab uurija, kuid on ilmselge, et kannatanu peab andma informatsiooni – kust alustada ja kust mida otsida. Ei saa olla selliselt, et „mina ahistavalt jälitatakse, aga kuidas, mismoodi, kus need sõnumid on.“ Seega info ikkagi peab tulema kannatanult – kuidas ja mis viisil teda jälitatakse.“ (Intervjueeritav nr 6)

„Tõendite kogumine ja tõendamine on uurimisasutuse kohustus, kuid palju lihtsam on politseil sekkuda, kui tegevust on pealt näinud sugulased, sõbrad.“ (Intervjueeritav nr 16)

Siinkohal tuleb rõhutada, et kannatanul endal ei ole mitte mingit tõendamiskohustust ning ta ei pea omal käel hakata tõendeid koguma, kuid kui temal on mingid tõendid olemas, siis ta peab neid alles hoidma ja uurimisasutusele edastama. Näiteks sõnumid või e-kirjad võivad väga palju rääkida kuriteost ennast ning kahtlustatava eesmärkidest. Probleemiks võib olla see, kui kannatanu kohe kustutab ebameeldivad sõnumid ära, kuid kuna tavaliselt tõsine jälitamine kestab kaua ning uued sõnumid tulevad põhimõttelised igapäevaselt juurde, siis saab kannatanule öelda, et „palun jätta alles, meil on neid vaja“. Intervjueeritavate sõnul veel ükski kannatanu ei ole loobunud koostööst ning kõik alati vabatahtlikult edastavad nende käes olevad tõendid.

„Kui isikul on sadades lehekülgedes e-kirju, siis see pole kannatanu jaoks liialt koormav, kui ta need uurimisasutusele edastab.“ (Intervjueeritav nr 1)

„Ei ole näinud ühtegi kannatanut, kes ei teinud meiega koostööd. Nt ühe kannatanuga selliselt oligi: kui tuli juurde mingi uus sõnum, siis ta kohe pani seda edasi menetlejale.“ (Intervjueeritav nr 6)

Kuidas saab tõendada kannatanu negatiivse tagajärje tekkimist? Peamiseks tõendiks on ikkagi kannatanu ütlused koos tema selgitustega, miks ja kuidas kahtlustatava tegevus põhjustab talle selliseid tagajärgi. Ütluste kinnitamiseks juurde tulevad SMS-id, meilivahetused, sõnumid sotsiaalmeediast, kõnede eristus. Kui jälitaja füüsiliselt käib kannatanu järgi, siis tema võib teha videot või pilti. Samal ajal on võimalik lisada tunnistajate ütlused, kes võivad kinnitada, et kahtlustatav ongi kogu aeg käib näiteks kas töö või kodu juures, kuna tavaliselt järjepidev jälitamine jääbki ka teiste silmadele, isegi kui need ei ole kannatanule lähedased tuttavad. Näiteks üks naine jälitas meest ning käis mehe maja juures niivõrd tihti, et see jäi teiste naabritele ka silma,

kes pärast andsid ka ütlused: „jah, igapäevaselt käis, ühe korda olen näinud teda aias ronimas, teise korda nägid teda binoklites piilumas.“ (Intervjueeritav nr 6)

„Kui kannatanu näeb, et inimene igakord läheb temaga kaasa, läheb koos poodi vms – siis kannatanu võiks võtta sõbranna kaasa, kes pärast annab ütlusi; või nt kui kannatanul on lähenemiskeeld, siis saab paluda tunnistajaid – et vaadake, mul on lähenemiskeeld, aga tema kogu aeg sattub minuga samal ajal samasse kohta. Kui pood on kümme tundi päevas lahti, siis tõenäosus, et me samal ajal sinna sattume ei ole eriti suur. Võib olla, et üks kord sattume, aga ei ole igapäevaselt.“ (Intervjueeritav nr 5)

„Kui see on süstemaatiline – siis sul on võimalus tõendada. Kui ta käib kodu või töö juures, siis kutsu kedagi tuttavatest, kes näeb – et tõesti see on järjepidev ning kes pärast saab olla tunnistajaks.“ (Intervjueeritav nr 13)

Kannatanul võivad tekkida terviseprobleemid pidevast pingest ja stressist, mida ahistav jälitamine on talle tekitanud. Seda on võimalik kinnitada kannatanu arsti poole pöördumisega. Samuti negatiivset tagajärgede tekkimist võivad kinnitada pöördumised tugikeskusesse või muu sarnase organisatsiooni poole abi saamiseks. Mõnikord inimesed on sunnitud muuta oma elustiili, vahetada telefoninumbri, elukohta vms. Kui näiteks ei ole isegi proovinud blokeerida ahistaja telefoninumbri või seda enam – vastab kõnedele ja kirjadele, siis see võib viidata sellele, et võib olla kontakt jälitajaga ei ole piisavalt häiriv või kannatanu ise tahab ka suhelda. Kuid siin tuleb mainida, et alati blokeeringud ei aita, kuna hakatakse helistama ja kirjutama teistelt numbritelt. Nii näiteks asjas Harju Maakohtu asjas nr 17231702012 kannatanu blokeeris jälitaja telefoninumbri ja e-posti aadressi, kuid tema hakkas helistama kannatanule ja tema tütrele teistelt numbritelt ning kasutama teisi e-posti aadresse.

„Näiteks: muidu olen käinud koeraga jalutamas kell kuus ümber Tammelinna, kogu aeg käisin ning ahistaja teadis minu marsruuti ning hakkas seal mind jälitama; kaasas käima eemal. Tunnen, et minu jaoks see on juba ahistav või hirmutekkitav - sõltuvalt sellest, millisenä see kujuneb. Muudan kellaaega, hakkan käima jalutamas näiteks kell seitse või vastupidi tulen varem töölt ning jalutan kell viis ning võtan hoopis teise linna osa. Siin on näha, et kannatanu ise otsib neid varianti ning muid võimalusi, et see lõpeks. Aga jälitaja igal juhul hakkab uurima kõik elu muudatused välja ning üks kord ta hakkab teist ringi temaga koos jalutama. Ning sel juhul me selgelt saame aru, millele see tõesti suunatud on.“ (Intervjueeritav nr 5)

4.2.2.1.1. Kontekst

Nagu eespool oli juba mitu korda rõhutatud – tihti ahistav jälitamine seisneb sellistest tegudest, mis eraldivõetuna ei ole õigusvastased ning on sotsiaalselt aktsepteeritud, mis teeb

kuriteokoosseisu tõendamise raskemaks. Telefonikõnede tegemine, sõnumite jätmine, kingituste saatmine ja etteteatamata kohale ilmumine ei pea iseenesest kohe moodustama ahistava jälitamise koosseisu. Selleks et ahistaja tegevused oleks võimalik kvalifitseerida kõnealuse sätte alla peavad esinema erakordne olukord ja teatud kontekst.

Näitena võtame juba klassikaks saanud lillede saatmise olukorda: mees korduvalt saadab meeldivale naisele lilli, kuid naisel pole lillede saatja vastu huvi, seega saadetud lilled ei valmista talle rõõmu. Lillede saaja küll loodab, et lillede saatmine lõppeks, kuid nende saamine ei mõjuta tema turvatunnet, mistõttu koosseis puudub. Samas ei ole välistatud, et lillede saatmine võib mõningatel juhtudel põhjustada hirmu turvalisuse pärast, näiteks kui lillede saatja tahab anda märku, et adressaat on tal alati silmapiiril ja asukoht jälgitav.²¹²

Intervjueeritav nr 5 toob näitena järgmist:

„Naine on otsustatud suhte lõpetada, mees saadab talle ilusti 30 punast roosi. Naine teeb karbi lahti ja näeb, et kõikidel on nupud ära lõigatud. Naine tunnetab hirmu, võib olla tema jaoks see on mingi märk „su eluga võib midagi juhtuda?“. Aga kui küsime meest, siis ta ütleb „ei, see näitab minu murtud südame““.

Selleks et anda objektiivset hinnangut ning ära otsustada, kas sellisena saadetud lilled on armastuse sümbol või pigem mingi muu ähvardav või hirmutav märk, peab välja selgitama loo tausta ning põhjused, miks kannatanul tekkivad just sellised emotsioonid. Üldjuhul aga ikkagi ühe selline lillede saatmine ei anna kohe ahistava jälitamise koosseisu, vaid peavad juurde tulema veel mingid muud tegevused.

„Seda on keeruline pelgalt üksikjuhtumi pinnalt analüüsida. Iga olukorda tuleb hinnata selle konkreetse faktiliste asjaolude kogumis. Tunnistan, et mõnes olukorras võib ka meeldivale naisele pelgalt lillede korduv saatmine olla selle adressaadile ebameeldiv. Sellises juhtumis tuleks tuvastada, milles selline negatiivne emotsioon tuleneb. Kui sellele on eelnenud kannatanu pidev ja järjepidev jälgimine, suhtlemise otsimine jms, siis sellisel juhul võib ahistava jälitamise koosseis olla täidetud. Tunnistan, et see on keeruline situatsioon ning vajab igal üksikjuhtumil kaalumist.“
(Intervjueeritav nr 1)

Intervjueeritav nr 6 rõhutab, et alati tuleb vaadata jälitaja tausta: kas ta oli varasemalt karistatud, sh vägivaldsete kuritegude eest, kas kannatanu teab sellest ning kas toimepanija teod või sõnad võivad reaalselt kedagi hirmutada? *„Kui ta tõesti kunagi oli mingi vägivalda kuriteo toime pandud*

---

²¹² Sommer, E. (2018)

– siis tegelikult paratamatult hakkad mõtlema, et kui ta kunagi on toime pandud sellise teo, siis kas praegu võib midagi sarnast juhtuda.“ (Intervjueeritav nr 6)

„Samal ajal võib negatiivseid tagajärgi kinnitada ka asjaolu, et teo toimepanija on varasemalt korduvalt süüdi mõistetud vägivaldsetes kuritegudes, millest kannatanu on teadlik. Sarnaselt tõendame ähvarduse tõsiseltvõetavust KarS § 120 koosseisu puhul.“ (Intervjueeritav nr 1)

Eriti palju raskusi tekitavad ebaselged sõnumid, mida kaval jälitaja sihipäraselt looritab. Kui nad kannatanule võivad olla selged lähtuvalt tema ja jälitaja suhete kontekstist ning seepärast hirmutavad, siis ei pruugi olla, et menetleja saab nendest aru ning näeb selles tõendit hirmutavast, alandavast või häirivast tegevusest. Siin on tähtsal kohal kannatanu enda selgitused, kuid aga alati tuleb silmas pidada, et kahtlustataval on õigus ümber lükata iga kannatanu öeldud sõnu andes oma ütlusi ja selgitusi. Kui kannatanu ja toimepanija selgitused ei klapi, siis olukord on keeruline ning abiks saavad olla ainult muud enam selgelt mõistetavad tõendid. Kui aga muid tõendeid ei ole, siis kannatanule ei jää midagi, kuna sellisel juhul ilmtingimata menetlust kas ei alustata üldse või hiljem lõpetatakse ära.

Intervjueeritav nr 6 toob oma praktikast järgmist näidet:

„,,Sofi, talu peabki sooja toa“. Sofi talu – kannatanu õde kodu. Soe tuba – tähendab, et ma tulen ja panen selle põlema. Kui mina ei loe seda sellest välja, siis on paratamatu, et kannatanu peab seda selgitama. Peab selgitama, mis seos on. Aga alati peab taust olema, kui midagi juurde ei tule – siis ilmselgelt sellise sõnumiga kohtusse ei jõua – kahtlustataval ongi ju õigus ümber lükata ning oma selgitusi andma, et mis see võiks tähendada, nt et tuba peabki kütma, aga küsimus – millega ma seda teen.“ (Intervjueeritav nr 6)

4.2.2.1.2. Sõna-sõna vastu olukord

Riigikohtu kriminaalkolleegiumi seisukohale vastavalt kohtuotsust saab lugeda motiveerituks ka siis, kui kohtuotsus tugineb vaid ühele tõendile,²¹³ sh endastmõistetavalt selleks tõendiks võivad olla ühe isiku ütlused. Siinkohal tekib sõna-sõna vastu olukord, milles kohus peab kaaluda kõik asjaolud, motiivid, eesmärgid, mis võivad rääkida nii süüteo toimepanemise poolt kui ka vastu ning anda neile üldhinnang ehk teisisõnu - hinnata argumente kogumis.²¹⁴ Kas ahistava jälitamise puhul on võimalik selline olukord, et kohtusse saadetakse asja ainuke tõendiga – kannatanu ütlusega?

Kui vaadata Intervjueeritavate vastused, siis saab järeldada: on vähetõenäoline, et ainsa tõendiga – kannatanu ütlustega – kriminaalasi sattub kohtusse. Kui on sõna-sõna vastu olukord ja puudub

---

²¹³ RKKKo 3-1-1-85-00, p 5.2

²¹⁴ RKKKo 3-1-1-94-04, p 10

võimalus täiendavaid tõendeid koguda, siis rakendatakse kriminaalmenetluse seadustiku § 7 lg-s 3 sätestatu: kriminaalmenetluses kõrvaldamata kahtlus kahtlustatava või süüdistatava süüdiolekus tõlgendatakse tema kasuks, ning menetlust lõpetatakse. Kuid kergekäelist sellist otsust ei tee, vaid kaalutakse enne kõiki variante, mis on seadusega antud (Intervjueeritav nr 1).

„Kui puuduvad objektiivsed tõendid, siis tulebki konstateerida fakti, et puudub kuriteokosseis ning menetlus tuleb lõpetada. Kuna riigi karistusõiguslik sekkumine on äärmine abinõu, siis peavad selle rakendumiseks olema olema objektiivsed tõendid.“ (Intervjueeritav nr 1)

„Kriminaalmenetluses ongi see, et isiku süü tuleb tõendada. Kasutame seda väljendit „väljaspool mõistliku kahtlust“ – need asjad, mis jäävad kahtlustavaks, siis seda tõlgendatakse süüdistatava kasuks. Kui inimeste ütlused on mõlema soodusväärased, siis inimest süüdi mõista ei saa.“ (Intervjueeritav nr 3)

Eeltoodud olukorrale saab vaadata kahest poolest. Ühest küljest, see on õiglane kahtlustatava suhtes, kuna keegi ei pea olema põhjendamatult süüdi mõistetud, muidu see võib viia kannatanute kuritarvitusteni. Teisest küljest, selline lähenemine võib kahjustada kannatanule olukorras, kus jälitaja on kaval ja kujutlusvõimeline ning suudab oma tegevusi nii loorima (nt ebamääraste sõnumite näited), et keegi kõrvaltvaatajatest ei taju kuritegu.

Kuigi mõned Intervjueeritavatest on kinnitatud, et nende praktikas siamaani ei olnud sõna-sõna vastu situatsiooni ette tulnud, kuna tavaliselt alati on olemas kas sõnumid, fotod või ütlused, ei saa ikkagi loota, et sellised olukorrad praktikas üldse ei eksisteeri. Paljud tugikeskuste ja sotsiaalkindlustusameti töötajatest on kinnitanud, et nende praktikas on tihti tulnud juhtumid, kus ei suutnud tõendada kahtlustatava süüd, sh sõna-sõna vastu olukordades. Kahjuks kirjalike intervjuude puhul ei olnud võimalust täpsustada, mis olid need juhtumid ning millisel põhjusel kahtlustatava süü jäi tõendamata, seega mingeid põhjanevaid järeldusi teha ei saa.

4.2.2.1.3. Muud raskused

Enamus uurimisasutustes töötavatest intervjueeritavatest tegelevad lähisuhtevägivalla menetlemisega, mis tähendab, et kõik nende menetlusse satuvad ahistava jälitamise juhtumid on kuidagi seotud lähisuhtega. Sellisel juhul kannatanu on kahtlustatavaga tuttav ning toimepanija ei peita, seega ei teki probleemi kahtlustatava isiku tõendamisega. Kuid on juhtumid, kus jälitajaks on võõras inimene, keda tuleb ka tuvastada, mida tihti on päris raske teha.

Intervjueeritav nr 2 märgab, et kui jälitamise vormiks on füüsiline järelkäimine ning kannatanuga samadesse kohtadesse ilmumine, siis seda on palju lihtsam tõendada, kui juhtumitel, kus tegemist on sõnumite saatmisega ja helistamisega. Nii näiteks kahtlustatava telefoni positsioneerimine või kõneeristused ei pea üldse midagi andma, kuna lõppude lõpuks tuleb tõendada, et just see inimene

oli kirjutatud või helistanud. Intervjueeritava nr 2 praktikas oli järgmine juhtum: isikud A ja B viibivad ühes ruumis, A-le tuleb ahistav sõnum B-lt, kuid on kindlaks tehtud, et B ei ole sõnumi saatnud – kuidas siis teada saada, kes oli sõnumi saatnud? Samuti situatsiooni raskendab kõnekaartide müük ilma isikut tõendava dokumendita - sellisel juhul inimene saab igapäevaselt kaarte muuta ja alati kirjutada/helistada erinevatest numbritest, mida kuidagi ei ole võimalik inimesele omistada, ainult kui neid läbiotsimise käigus leitakse. Veel raskem on küberahistamise tõendamine, kuna sel juhul ei piisa tõendada, et mingid sõnumid olid konkreetsest arvutist/telefonist saadetud, vaid tuleb kindlaks teha, kes konkreetset seda tegi. Kuidas siis olla näiteks avalikes kohtades asuvate arvutitega?

Eelnevalt oli mainitud, et kui kannatanu ise vastab ahistaja sõnumitele või kõnedele, siis see tegelikult võib tähendada, et kannatanule selline ahistaja käitumine ei ole vastumeelne ning ta ise tahab ka temaga suhelda. Sellisel juhul ahistaja vastutus peab olema välistatud. Kuid näiteks Intervjueeritav nr 9 praktikas oli järgmine olukord: kannatanu said väga palju e-kirju ahistava ja häiriva sisuga, kuid mõned ta ignoreeris, aga mõnedele oli ta vastanud. Kuidas sellesse suhtuda ning kuidas seda kajastada kahtlustuse esitamises: kas kiri, millele kannatanu oli vastanud, peab tõendite juurde lisama; miks kannatanu oli kirjale vastanud, kas seepärast, et see ei olnud tema jaoks piisavalt häiriv või vastupidi – see oli niivõrd häiriva sisuga, et ta pidas vajalikuks vastata? Sellel konkreetset juhul kõik kirjad oli tõendite hulka lisatud, kuid sellest ei saa teha põhjapanevaid järeldusi.

Eespool öeldust järeldub, et üldjuhul tõendite kogumisega raskusi ei teki, kuna tavaliselt kannatanul endal on piisav tõendusmaterjal olemas. Kõige suurem raskus, mis võib tekkida juba olevate tõenditega töötamisel on selle konkreetse loo konteksti väljaselgitamine ja tõenditega seostamine. Kõige suuremad raskused esinevad juhtumitel, kus toimepanija ei ole teada ja kõigepealt tuleb teda tuvastada ning ainult pärast tõendada, et just tema vastavad teod toime pandud. Samuti kuriteo tõendamine on raskendatud sõna-sõna vastu olukorras.

4.2.2.2. Kahtlustatava tahtluse tõendamine

Endine Viru Ringkonnaprokuratuuri konsultant ja praegune abiprokurör Kaidi Kahu kirjutas: „/.../ loodava regulatsiooni alusel ei ole nõutav tõendada süüdlase tahtlust teo või tagajärje suhtes.“²¹⁵ Selle väitega on raske nõustuda, kuna Karistusseadustiku ja välismaalaste seaduse muutmise seaduse eelnõu sätestab: „Et mahtuda selle sätte reguleerimisalasse, peavad sellise ähvardava

---

²¹⁵ Kahu. K. (2018)

käitumise aktid olema toime pandud tahtlikult ning sooviga tekitada ohvris hirmu.²¹⁶ Töö autor oletab, et praktikas võivad esineda raskused tõendamisel kahtlustatava tahtluse eesmärgi või tagajärje suhtes.

Enamus intervjueeritavatest on seisukohal, et toimepanija tahtlust peab tõendama, kuna tegemist on tahtliku teoga. Tahtluse vormid on erinevad ning meie intervjueeritavate arvamusel, jälitajal peab olema vähemalt kaudne tahtlus ehk siis ta võib suhtuda oma tegevusse ükskõikselt, kuid ta peab mõõnma, et tema käitumine võib kannatanu jaoks olla hirmutav, alandav või muul viisil häiriv. Eliisa Sommer õigesti märkab, et sõna „eesmärk“ objektiivse koosseisu tunnuseks viitab, et kahtlustatava tegu on tahtlik. Kuid tema arvamusel see peab olema kavatsuse vormis suunatud kannatanu hirmutamisele, alandamisele või muule olulisele häirimisele.²¹⁷ Töö autori arvamusel „vähemalt kaudne tahtlus“ peab olema eelistatud, kuna kui näiteks jälitaja saadab saada SMS-i, siis ta peab mõõnma, et see igapäevale võib olla häiriv, vaatamata sellele, et ta ei kavatsenud isikut häirida, vaid tahtsid näidata oma suurt armastust.

Kuid enamus intervjueeritavates on märganud, et tegelikult toimepanija eesmärgi on päris raske tõendada. Intervjueeritav nr 5 on tabavalt öelnud: *„Meie õigussüsteemis kahtlustataval on õigus ütlushi mitte andma või on õigus valetada, st et teema fantaasia oma versiooni kinnitamiseks võib olla ükskõik mis. Me sellise menetlusega ei jõua mitte kuskile, et kaitsta neid kannatanuid.“* Seega juhul kui ei ole võimalik eesmärki tõendada, on alati võimalik tõendada tagajärge, kuna igal juhul kannatanu ei oleks politseisse pöördunud, kui tal ei oleks mitte mingi tagajärge saabunud.

„Ei saa eeldada, et tuleb ja ütleb „jah, tahtsin hirmutada“. Enamasti nad tulevad ja ütlevad: „tahtsin temaga suhelda“. (Intervjueeritav nr 6)

„Kahtlustatavaks oli naine, saatis üle 50 sõnumeid – sellised „vaatan telekat, mida sina teed?“. Ta ütles ka, et tal ei olnud tagamõtet nende sõnumite suhtes ning ta lihtsalt tahtis anda mehele märku, et ta mõtleb tema peale. Nad ei olnud kuidagi hirmutavad, aga kuna need sõnumid tulevad, neid on palju ning kohati nad on isegi solvavad, siis tahtlus on olemas.“ (Intervjueeritav nr 8)

„Üks kahtlustatav ütles, et tema eesmärgiks on mingid asjad tagasi saada. Võib tekkida küsimus, võib olla ta tegelikult ei tahtnud häirida, vaid tahtis lahkumisel mingid asjad tagasi saada. Kuid sõnumite sisust kohe tuli välja, et eesmärgiks ei ole ainult asja tagasi saada, vaid et soov seda inimest häirida ning hirmutada. Samuti lisandusid nt ukse taga käimine, töö juures käimine, tänaval lähenemine. Mees isegi ööbis oma autos kannatanu tänaval.“ (Intervjueeritav nr 9)

---

²¹⁶ Karistusseadustiku ja välismaalaste seaduse muutmise seaduse eelnõu.

²¹⁷ Sommer, E. (2018)

Kuidas siis ahistava jälitamise regulatsiooni tõlgendada, kui teo tagajärjeks on kannatanu hirmutamine, alandamine või muu oluline häirimine? Intervjueeritava nr 4 arvamusel kui on tegemist eesmärgi tõendamisega, siis tahtlus on alati olemas, kuid kui on tagajärjega, siis sellisel juhul tahtlust üldse ei pea tõendama. Eliisa Sommeri arvamusel ei piisa tuvastada, et kahtlustatava tahtlik käitumine kogumis oli selline, mille tagajärjel kannatanu tundis end oluliselt häirituna ilma et peaks tuvastama tahtlust ka tagajärje suhtes. Vastupidisel juhul võib tekkida olukord, kus kahtlustatava kriminaalõiguslik vastutus sõltub kannatanu suvast. Seega Sommeri arvamusel olukorras, kus ei ole võimalik kindlaks teha, et kahtlustatav vähemalt mõõnis, et tema tegevus on kannatanule hirmutav, alandav või häiriv, ei saa jaatada koosseisu olemasolu.²¹⁸ Muud Intervjueeritavad on ka arvamusel, et peab olema tõendatud objektiivsest poolest tagajärje olemasolu ning subjektiivsest poolest kahtlustatava vähemalt kaudne tahtlus selle tagajärje suhtes. Käesoleva töö autor nõustub enamuse arvamusega.

„Pooldan tõlgendust, et subjektiivsest küljest peab olema vähemalt kaudne tahtlus ka tagajärje suhtes. Vastasel juhul läheb koosseis vastuollu määratletuse põhimõttega. KarS § 2 lõikes 1 ja põhiseaduse § 23 lõikes 1 sätestatud määratletusnõude kohaselt peab nii tegu, mille eest seadus karistuse ette näeb, kui ka karistus olema selgelt määratletud, et igaljuhul oleks võimalik ette näha, milline käitumine on keelatud ja karistatav ning milline karistus selle eest ähvardab, et ta saaks oma käitumist vastavalt kujundada.*16“²¹⁹

Olukorras, kus teotoimepanija tegelikuks eesmärgiks oli mitte negatiivse tagajärje põhjustamine, vaid mingi positiivne tähelepanuavaldus (nt kingituste või armastuskirjade saatmine), kuid teisele poolele selline käitumine on soovimatu ja kas hirmutav või häiriv, siis peab ta sellest kindlasti ka teotoimepanijale teada andma. Kui inimesel puudub selline teadmine, siis teda ei saa ka kriminaalvastutusele võtta. Aga kui pärast teavitamist teotoimepanija tegevus ei lõppe, on võimalik jaatada jälitaja vähemalt kaudset tahtlust ning sellega ka koosseisu olemasolu.²²⁰ Kuid siinkohal on tähtis öelda, et saab ka konkludentsete tegudega väljendada, et kahtlustatava käitumine on soovimatu: telefoninumbri blokeerimine, kontode kustutamine, sõnumitele ja e-kirjaldele mittevastamine jt peab olema jälitajale signaaliks, et tema tegevus ei ole soovitud ning seda tuleb lõpetada. Samuti saab kannatanu väljendada oma rahulolematust tegudega kolmanda isiku kaudu, kes juba sõnaselgelt palub vastumeelsed tegevused lõpetada.²²¹

„Oli üks-kaks juhtumit, kus ei olnud ka inimene teisele inimesele arusaadavalt öelnud, et ei taha suhtlemist – neid on siis vähe, et alustada menetlust. Kannatanu peab ise ütlema, et lõpetage ära,

---

²¹⁸ Ibid.

²¹⁹ Ibid.

²²⁰ Ibid.

²²¹ TrtRnKo 1-18-1712 p 5.2.

ei taha suhelda. Kui sellisel juhul ei lõpeta – siis juba võivad olla koosseis täidetud.“
(Intervjueeritav nr 3)

„Näide praktikast: A saatis järjepidevalt korteriomani K-le sõnumeid, et K korterit üüriv isik Ü on liiderlik ja narkomaan ning korteriomani peaks sellele reageerima. Korteriomanik ütles ülekuulamisel, et saabunud SMS-id ja telefonikõned olid tülikad, kuivõrd kõned tulid keset koosolekuid või katkestasid teisi igapäevaseid toiminguid. Seega igapäevane kontakteerumine A poolt muutus K-le häirivaks, kuid samas K ei väljendanud A-le, et viimane kontakteerumise lõpetaks, vaid asus ignoreerima saabunud SMS-e ja kõnesid või saatis A-le automaatteavitusi koosolekul viibimise kohta. K ignoreeris A kõnesid ja SMS-e, sest teda ei huvitanud A saadetud info, kuivõrd temal oma üürniku Ü suhtes pretensioone ei olnud. Kuna A terroriseeris oma kõnede ja SMS-idega ka Ü-d ja saatis halvustavaid teateid Ü tuttavatele, siis selle suhtes alustati kriminaalmenetlust, milles Ü oli kannatanu. Menetluse kestel tõusis küsimus, et kuigi A eesmärk oli seada Ü halba valgusesse ja sundida ta kolima teise elukohta, aga kuna selle tagajärjel oli häiritud ka K, kas sel juhul on kriminaalmenetluses kannatanuks ka K? Sellele on kolm vastuväidet. Esiteks ei sekkunud A korteriomani K eraellu. Samuti ei mõjutanud A tegevus K turvatunnet. Kolmandaks, A eesmärk oli hoiatada korteriomannikku halva üürniku eest, mitte negatiivselt mõjutada ehk oluliselt häirida K-d. Olukorras, kus K ei andnud teada, et kontakteerumine lõpetataks, ei saa nentida, et A oleks pidanud möönma, et tema tegevuse tagajärg on K suhtes oluliselt häiriv. Seega K-d selle näite puhul ei saa käsitada kannatanuna.“²²²

Siinkohal tuleb mainida, et ükski Intervjueeritava praktikas ei ole tekkinud probleeme kahtlustatava tahtluse tõendamiseks, kuna tavaliselt tegelikud eesmärgid on jälgitavad kirjades või neid saab järeldada teotoimepanija tegude kompleksist.

Eespool öeldust järeldub, et vaatamata teoreetilisele diskussioonile, kas on vajalik tõendada kahtlustatava tahtlust, milliste elementide suhtes ning mis vormis see tahtlus peab esinema, ikkagi praktikas sellega mingeid raskusi ei teki.

4.2.3. Raskused muudest kuriteokoosseisudest piiritlemisel

Kuni KarS-i §-ga 157³ täiendamiseni oli ahistav jälitamine osaliselt kaetud ähvardamise koosseisuga (KarS § 120) ja osaliselt eraviisilise jälitustegevuse koosseisuga (KarS § 137), seega mõned ahistava jälitamise juhtumid püüdsid paigutada nende koosseisude alla. Nii näiteks kriminaalpoliitika uuringus „Kuritegevus Eestis“ kirjutatakse, et varasematel aastatel on nüüd

---

²²² Sommer, E. (2018)

KarS § 157³ juures kirjeldatud rikkumisi registreeritud sageli eraviisilise jälitustegevuse kuriteokoosseisu all (KarS-i § 137).²²³ Sellest tuleneb küsimus: kas praegu tekkivad raskused kuriteokoosseisude piiritlemisel?

Intervjueeritavate sõnul praktikas ei ole probleeme koosseisude eristamisega, kuna tavaliselt tõendid annavad kohe ilusti piiri teha, mis koosseisuga tegemist on. Kui aga esinevad mitu kuriteo koosseisu tunnused, siis saab ka mõlema alla kvalifitseerida, kuna see ei ole keelatud ning igati normaalne.

Intervjueeritav nr 5 on kinnitanud, enne kui tulnud ahistava jälitamise paragrahv, paigutasid nad mõned juhtumid eraviisilise jälitamise koosseisu alla, kuid on see on võimalik ainult siis, kui on olemas kannatanu kohta andmete kogumise eesmärk, mis enamikel juhtudel puudub, mis omakorda välistab KarS §-i 137 rakendamist. Nüüd on võimalik paigutada ahistava jälitamise juhtumid KarS § 157³ alla, mis aga ei välista ka samaaegselt KarS §-i 137 rakendamist. Kui nt palju kirju saadav ja kodu juures käiv isik ükskord ütleb, et „ma tean, kus sa olid esmaspäeval; ma tean, kus sa praegu oled; tean, kuhu sa kavatsed sõita“ jmt, siis ahistava jälitamise kõrval ongi ka andmete kogumine.

Intervjueeritavad rõhutavad, et ähvarduse koosseisuga peab alati väga tähelepanelik olema ning põhimõtteliselt iga jälitamise juures analüüsida ka ähvardamise koosseisu võimalikust, kuna nagu tabavalt märgib Intervjueeritav nr 5: „*Inimese tapmiseks on ju ühte lööki vaja.*“ Kui lihtsalt häiriva sisuga sõnumite seas leidub mõni selline „*Tulen Elvasse, tapan su ära*“, siis sellisel juhul piir on juba üle läinud ning tegemist ei ole ainult jälitamisega, vaid sealhulgas ka ähvardamisega. Seega sellisel juhul tuleb subsumeerida mõlema koosseisu alla.

4.2.4. Ahistava jälitamise juhtumitest teatamata jätmise põhjused

Praegusel hetkel puudub hinnanguline arv, palju inimesi on langenud ahistava jälitamise ohvriks, kuid on selge, et see arv on küll suurem, kui ametlikus statistikas avaldatud. Sellele viitab nii kogu Euroopa hõlmav ohvriuuring, kuid ka intervjuude käigus saadud info.

„*Juhtumeid on kindlasti rohkem, mida me teame. Inimesed proovivad oma jõul hakkama saama.*“
(Intervjueeritav nr 5)

Peamine põhjus, miks inimesed ei pöördu ahistava jälitamise juhtumite puhul politseisse, on lihte – nad ei tea, et selline kuriteokoosseis on olemas või kui isegi teavad, siis ei oska enda elusituatsiooni paigutada selle koosseisu alla. Sel juhul politseisse pöördatakse juba siis, kui on olemas mingid konkreetsed ähvardused, mis tekitavad inimeses hirmu. Selleks, et inimeste

---

²²³Kuritegevus Eestis 2017.

teadlikus ning ka usaldus politsei töö vastu tõstaks on vajalik aeg, nagu iga uue asja jaoks. Kuid tuleb teha ka teavituskampaaniad, rääkida noortele probleemist õppeasutustes ja rohkem kajastada seda meedias, sh juba jõustunud kohtuotsuseid ahistava jälitamise kaasustes. Intervjueeritav nr 1 on kinnitanud: *„järjest rohkem politseis ja prokuratuuris tegeletakse mitte ainult tagajärgede, vaid ka aktiivse ennetustööga, mille eesmärk on just nimelt inimeste teadlikkuse tõstmine.“*

Tihti kannatanul võib olla valehäbi või valehirm: „Kuidas ma tulen sellist asja avaldama?“ Sageli kannatanud arvavad, et ahistav jälitamine on pigem ebameeldiv tegu kui kuritegu, seega kardavad, et keegi sellest saab teada. Nii näiteks Intervjueeritavate arvamusel eriti vähe on meessoost avaldajate arv, kuigi reaalelus meessoost kannatanuid võib olla palju rohkem. Peamiseks põhjuseks on kasvatusmudel, et mehed on tugevad ning peavad ise hakkama saama. *„Nad ei pöördu mõeldes, et „kuidas ma sellega lähen, kas ma ei saa ise selle naisega hakkama saama; kuidas ma lähen naise vastu avaldust tegema“* (Intervjueeritav nr 5).

Väga palju sõltub kannatanu ja kahtlustatava omavahelistest suhetest ning kannatanu enda käitumisest. Nt sageli kannatanud vastastikult suhtlevad kahtlustatavaga, kuid siin kohe tekib küsimus: kas see üldse võib olla ahistav jälitamine? Sõltub konkreetse asja asjaoludest, kuid suure tõenäosusega siin menetlust kohe ei algatata, vaid selgitatakse inimesele, et kui ta ei taha kellegagi suhelda, siis tuleb sellest inimest teavitada ning lõpetada temaga igasugust kontakti.

„Tihti juhtub ka nii, et inimesed lähevad lahku; aga jälitavad teineteist – nt kes su uus partner on vms. Suhtest väljaminemine mõjutab inimest erinevalt: mõni tunneb, et ta on rohkem kannatanu, kui see teine pool, samas ta ei hinda enda käitumist.“ (Intervjueeritav nr 5)

Kui inimene pöördub politseisse, siis ta peab aru saama, et kahtlustatavale võib saabuda mingi negatiivne tagajärg. Aga kuna ikkagi enamikel juhtudel ahistav jälitamine toimub lähisuhetes, siis tavaliselt oma lähedastele karistust ei taheta, vaid lihtsalt tahetakse, et jälitamine lõpeks, seega alguses kannatanud proovivad oma jõududega hakkama saama ning otsida abi politseiväliselt. Nt kui tegemist on ainult sõnumite saatmisega, siis saab numbri ära blokeerida ning enamikel juhtudel inimesed seda ka teevad. Kuid ikkagi paljudel juhtudel nn isetoimetamine kasu ei too ning juba siis inimesed jõuavad politseisse.

„Arvan, et suure tõenäosusega ei lõpeta perekonna või sõprade sekkumine ahistavat jälitamist, võib-olla ainult juhtumite puhul, mis on alles alanud ning ahistav jälitaja teeb seda tõesti teadmatusest (ei tea, kuidas see mõjub kannatanule ja et tegu on kuriteoga), kuid arvan, et sarnased juhtumid on ilmselgelt vähemuses.“ (Intervjueeritav nr 16)

„Kannatanu korraldas istungi kohvikus oma endise noormehe ja tema vanematega. Istuti maha ning räägiti, et „noh selliselt edasi jätkata ei saa, saa aru, et suhe on läbi, palun lõpeta mind

ahistada“. Vanemad püüdsid ka seletada, et „kui ütleb ei, siis ei saa sundida koos elada, midagi ei tule välja“. Aga vaatamata sellele kaks päeva hiljem noormees jälle hakkas kirjutama ning helistama „mul on ikka vaja eraldi rääkida“. (Intervjueeritav nr 5)

„Naine jälitas meest. Mees tegi kõike ennast sõltuva: proovis temaga ise rääkida, oli käinud tsiviilkohtusse, taotlenud lähenemiskeeldu selle naise suhtes. Ise proovinud asja lahendada, aga see ei saanud piiri. Ning alles siis ta pöördus politseisse.“ (Intervjueeritav nr 6)

Sageli inimestel ei ole aega ning viitsimist sellega tegelema, kuna kui sa oled kannatanu kriminaalasjas, siis see ikkagi nõuab aega: menetleja ja prokuröriga mitmekordne suhtlemine, võib olla ka kohtus käimine.

4.2.4.1. Umbusaldus politsei vastu

Statistika andmete kohaselt²²⁴ Eesti elanikkonna usaldus politsei vastu on väga kõrgel tasemel (89 %). Uurimisasutustes ja prokuratuuris töötavad Intervjueeritavad pooldavad ka seda arvamust: vaatamata sellele, et on mõned inimesed varasema halba kogemusega, kes nüüd ka ei julge politseisse minna, siiski enamus Eesti inimestest usaldab politseid ning pöördub abi saamiseks.

Kuid kui vaadata tugikeskuste ja sotsiaalkindlustusameti töötajate vastused, siis pilt ei ole enam nii ühemõtteline, vähemalt mis puudutab ahistava jälitamise asju. Nende andmete kohaselt väga paljud kannatanud ei pöördu politseisse ning seda erinevatel põhjustel, sh need, mis olid juba eespool nimetatud. Kuid kõige silmatorkavam ja murettekitavam põhjus on see, et ei ole mõtet pöörduda, kuna politseilt abi ei saa. Veelgi enam, et mõnikord pärast politseisse pöördumist ahistaja tegevused muutuvad veelgi pealetükkivamaks ja ähvardavamaks – inimesed seda kardavad ning väldivad.

„Ahistava jälitamise korral politseist abi ei saa, sest reeglina nõuab analüüsiv koosseis kindlale isikule suunatud tegusid teatud perioodi jooksul, milline see periood aga olema peaks, seda keegi öelda ei oska ja jälitaja teeb seda, ilma et keegi teda takistaks, sest keegi ei näe, mida ta teeb. Ahistajad kasutavad ohvri ahistamisel tihti väga läbimõeldud või vaevu hoomatavaid meetodeid, mis kõrvaltvaatajatele tunduvad kahjutud, aga põhjustavad kindlas kontekstis hirmu ohvris, keda jälitatakse.“ (Intervjueeritav nr 14)

„Inimene võib tunduda ennast väga halvasti, aga ei saa politseisse tulla, kuna nt tihti sõnumid on sellised, et kaks inimest saavad aru, mis seal toimub. Aga väliselt võib olla – ei saa. „Kordub see reedene asi, mäletad reedest?“ - mees võib sellele vastata, et oleme reedel käinud piknikus. See

---

²²⁴ Politsei- ja Piirivalve amet. Uuringud. Politsei- ja Piirivalveameti usaldusväärsus. Kättesaadav: <https://www.politsei.ee/et/uuringud> (27.04.2019)

võibki olla selline hirmutav ja tõsine, aga kuhu sa sellega lähed? Inimene kardab, ei usu, et sellega saab tulla.“ (Intervjueeritav nr 12)

Intervjueeritava nr 3 väide kohaselt, kuna meil kehtib legaliteedi põhimõte (KrMS § 6) ning kuriteoasjaolude ilmnemisel tuleb toimetada kriminaalmenetlust, siis ahistava jälitamise menetluse alustamiseks piisab kannatanu põhjendatud avaldusest. Ning ainult siis, kui pärast uurimist leitakse, et ei ole kuriteokoosseisu, siis menetlust lõpetatakse. Intervjueeritav nr 7 kinnitab, et praegu suhtutakse ahistava jälitamise juhtumitesse väga tähelepanelikult ning kui on ajend ja alus olemas, siis algatatakse menetlust, aga mis seal tõesti toimub ja kas on ikkagi kõik kuriteokoosseisu tunnused täidetud, selgitatakse juba menetluse käigus. Kuid aga sellesse ei usu tugikeskuste töötajad ning nende poole pöörduvad kannatanud. Nad märgivad, et sageli isegi kui füüsiline kallaletung fikseeritud, siis menetlust lõpetatakse KrMS § 7 alusel.

Samuti väga tihti kunagi abita jäänud kannatanud enam ei usalda politseid, kuna seal neid on taasohvristatud. Nii näiteks Intervjueeritav nr 11 märgib, et politsei suhtumine kannatanusse (sh vestlusstiil ohvriga) on sama, nagu siis, kui suhtlevad kurjategijaga, seega ära hirmutatud ja traumeeritud nad ei julge enam abi küsida.

Intervjueeritavate nr 8 ja nr 9 väide kohaselt, et hetkest kui ahistava jälitamine sai kriminaliseeritud, pöördujate arv on suurenenud ning nüüd üha rohkem tullakse ja räägitakse omast murest. Kui pöörduja juttust selgub, et menetluse algatamiseks ei ole alust, siis kindlasti seletatakse inimesele – miks, ning püütakse pakkuda muud igasugust abi: suunatakse ohvriabi töötaja vastuvõtule, antakse info erinevate turvakodude kohta, seletatakse tsiviillähenemiskeelu võimalusi jt.

„Iga asja kohta, kus inimene tuleb ja ütleb, et mind ahistatakse ja jälitatakse, menetlust ei alustata. Aga me alati teeme midagi, me ei jätta inimesi lihtsalt abita.“ (Intervjueeritav nr 8)

„Kriminaalmenetlus ei ole alati kõige mõistlikum ning mitte alati see ka vajalik, kuna inimene ootab eelkõige mitte menetluse alustamist, vaid et tema probleem oleks lahendatud. Me koos leiame selle lahenduse.“ (Intervjueeritav nr 9)

Kui ikkagi toimub selline asi, et inimene tuleb politseisse, räägib oma loo ära, millel on ilmselgelt koosseisu tunnused olemas, kuid uurija ei võta seda tõsiselt ning ei alusta menetlust, siis inimesel on võimalus edasi kaevata prokuratuuri ja edasi kohtusse.

Eespool öeldust järeldub, et ahistava jälitamise juhtumite puhul politsei poole abi saamiseks mittepöördumiste põhjused on erinevad ning enamasti on seotud inimesest endast tulenevate

põhjustega: ei tea, et selline koosseis on olemas; ei taha, et lähedane inimene saaks karistatud; mingil põhjusel kardab jälitajat; häbeneb jälitamisest rääkida; lihtsalt ei viitsi selle asjaga tegeleda. Kuid kõige murettekitavamaks põhjuseks on see, et inimesed ei usku politsei töösse ning sellele, et politseist saab abi. Kuigi statistika näitab, et usalduse tase on kõrge ning uurimisasutustes ja prokuratuuris töötavate Intervjueeritavate vastused annavad lootust, et igale pöördunud inimesele pakutakse võimalikku abi, siis ikkagi tasub sellele väga tõsisile mittepöördumise põhjusele pöörata rohkem tähelepanu.

KOKKUVÕTE

Käesoleva magistritöö eesmärgiks oli ekspertintervjuude baasil analüüsida, millised probleemkohad ja raskused tulevad kriminaalmenetluses ette ahistava jälitamise regulatsiooni rakendamisel ning kuidas nemad mõjutavad regulatsiooni tõhusust, samuti välja selgitada, kas esinevad raskused võivad kuidagi takistada kannatanul saada efektiivset kaitset. Eespool püstitatud eesmärkide saavutamiseks töö autori poolt olid läbi viidud ekspertintervjuud politsei- ja prokuratuuri ning tugikeskuste ja sotsiaalkindlustusameti töötajatega. Intervjuudest tehtud lühijäreldused on toodud allpool.

Eesti karistusseadustikku sisse viidud sätte sõnastus on kohati vastava Istanbuli konventsiooni regulatsiooni laiem, seega esmapilgul võib tunduda, et Eesti ahistava jälitamise vastane regulatsioon on tõlgendamisvõimaluste poolest tohutult lai ning praktikas võib tekitada probleeme. Regulatsioonis sisalduvad näitlikustavad teod, kuid lõpptulemuseks ta jääb avatuks konstruktsiooni „muul viisil“ abil, mis mõnede intervjuueeritavate arvamusel teeb regulatsiooni liiga laiaks, nii et sinna alla saab subsumeerida ükskõik mis. Intervjuueeritavate enamuse arvamusel selle konstruktsiooni olemasolu on õigustatud, kuna esiteks, elu väga kiiresti muutub, ning, teiseks, toimepanijate kujutlusvõime on mõõtmata, nii et definitsiooni liigne kitsendamine ilma tõlgendamise õigusega võiks piirata võimalust kas üldse reageerida või vähemalt aegsasti reageerida vastavale käitumisele, mis jätaaks kannatanut ilma õigeaegse kaitseta. Intervjuueeritavate valdav enamus on seisukohal, et karistusseadustikus sisalduv ahistava jälitamise regulatsioon ei ole liiga lai ning siiamani nemad on saanud selle edukalt praktikas rakendada, sealjuures mitte liiale minnes. Vaatama regulatsiooni näilikule laiusele ülekriminaliseerimise oht on välistatud ja kahtlustatav on kaitstud ametnike omavolist, kuna uurijad on piisavalt pädevad, et mitte alustada kergekäeliselt kriminaalasju seal, kus koosseisu tunnused on ilmselgelt puuduvad.

Teoreetilisi küsimusi tekitab ahistava jälitamise vastase regulatsiooni kohustuslik „korduvuse“ või „järjepidevuse“ nõue, kuna ei Istanbuli konventsiooni ega Karistusseadustiku ja välismaalaste seaduse muutmise seaduse seletuskirjad ei anna vastuseid küsimustele kui palju, millise olemusega või intensiivsusega tegusid on piisav, et kõnealuse sätte alusel saaks isikut kriminaalvastutusele võtta. Siinkohal võiks küll ära tõugata karistusõiguse praktikas kehtivast reeglist, et korduv tegu on see, mis on toime pandud vähemalt teist korda, kuid alati tuleb silmas pidada, et kõnealuse regulatsiooni juhul iseenesest tegude toimepanemise arv ei ole üldsegi nii oluline, vaid olulisem on tegevus ise, selle intensiivsus ja iseloom. Seega siinkohal pigem üldse ei tasu paika panna täpseid arv kordi ajaperioodi, millal tegu vastab ahistava jälitamise koosseisule. Seda enam, et kõikide Intervjuueeritavate vastustest järeldub: tegelikult kõnealune probleem on ainult teoreetiline ning praktikas see ette ei tule, kuna tavaliselt episoodide on märgatavalt rohkem kui kaks ning

kahtlusi ei või tekkida. Ükski Intervjueeritavatest ei suutnud meenutada, et tema praktikas oleks piiripealne juhtum, kus tema oleks sunnitud kahlema, kas antud juhul ahistava jälitamise koosseis on täidetud või mitte, kuna tavaliselt juhtumid on sellised, et kas tegu on nii intensiivne ja kohe on selge, et koosseis on täidetud, või siis vastupidi – intensiivsus on nii madal, et ei saa kuidagi koosseisu alla paigutada. Sellest järeldub, et võib ette tulla olukord, kus kannatanu, kes alguses tuleb politseisse vaid paari häiriva SMS-ga, ei saa kohest abi, vaid peab ootama seni, kuni tulevad kas uued SMS-id või toimepanija kasutab muid käitumisviise. See on aga õigustatud, kuna keegi ei pea olema nii sama karistusõiguslikult karistatud, kui tekivad kahtlused kuriteo toimepanemises.

Määratlemata õigusmõiste „eraelu“ võiks praktikas tekitada raskusi selle tõlgendamisel ning äraotsustamisel, kas just sellise konkreetse teoga sekkutakse inimese eraellu või mitte. Vaatamata sellele, et Intervjueeritavate valdav enamus tõdes, et nende tööpraktikas ei ole „eraellu sekkumise“ koosseisu tunnus probleemi tekitanud, kuna üldjuhul helistatakse kannatanu eranumbrile, saadetakse kirju tema isiklikule emailile ja käiakse tema kodu juures, mis on ilmselgelt kannatanu eraelusfäär ning see ei tekita mingeid lisaküsimusi, siiski mõned kitsaskohad eksisteerivad.

Peamine raskus seisneb selles, kuidas panna piiri, kus toimepanija soovimatu tegevus on seotud kannatanu tööga ning kus see juba läheb eraellu. Ühemõtteliselt vastata sellele küsimusele ei ole võimalik. Põhimõtteliselt see on uurija enda tunnetuse küsimus, millele vastust leida aitavad kannatanu antud põhjendused, miks toimepanija tegevus ei ole seotud ainult tööga, vaid on juba tema eraellu sekkumine. Sarnane küsimus tekib seoses avaliku elu tegelastega, kellele on lähtudes nende positsioonist teatud talumiskohustus, ning kes ei saa igasugust nende suunatud tähelepanu nimetada ahistavaks jälitamiseks. Siinkohal uurija peab suutma ära tajuda, kus lõpeb ühiskondlik huvi selle isiku vastu ning algab eraelu sfääri sekkumine. Kuna tegemist on uurija tõlgendamisvõimetega, siis juhul kui ta millegipärast ei suuda õigesti piiri panna, kannatanu võib jääda ilma õigeaegse kaitseta.

Teoreetiliselt teatud juhtudel, kui teotoimepanija tegevus on suunatud mitte ainult põhikannatanule, vaid ka tema lähedastele inimestele, võib tekkida raskus seose äraloomisega ja äratõendamisega, et tegelikult taheti mõjutada ja hirmutada või häirida põhikannatanut. Siin on jälle koht, kus kannatanu peab andma oma seletused: milline seos on tema ja kolmanda isiku vahel; miks kannatanu arvab, et tema on põhiohver, mitte kolmas isik; miks ta tunneb ennast ohustatuna või häirivana; kuidas see mõjutab tema elu. Kuid üldjuhul eeltoodud probleemi üldse ei ole, kuna kõik teotoimepanija tegevused tavaliselt on kuidagi seotud põhikannatanuga, nii et ei teki kahtlusi, kes on jälitamise põhisiht.

Ahistava jälitamise regulatsiooni kõige subjektiivsemaks tunnuseks on „eesmärk või tagajärg on teise isiku hirmutamine, alandamine või muul viisil oluliselt häirimine“, järelikult see peab

tekitama kõige rohkem raskusi nii tõlgendamisega kui ka tõendamisega. Kuna eelnimetatud tunded on väga subjektiivsed ning erinevatel inimestel võivad erinevalt ilmned, siis selle tuvastamisel lähtutakse objektiivse kõrvalseisja kriteeriumist, kelle rolli mängib uurija - tema peabki ennast kannatanu olukorda panema ning hindama, kas talle tunduks selline käitumine hirmutavaks, alandavaks või häiritavaks.

Kuna tihti ahistav jälitamine seisneb sellistest tegudest, mis eraldivõetuna ei ole õigusvastased ning on sotsiaalselt aktsepteeritud, siis suurt rolli mängib konkreetse juhtumi kontekst ja taust, seetõttu lisaks objektiivsele teo tuvastamisele alati tuleb kuulata kannatanu subjektiivsed selgitused, miks jälitaja tegevus tekitab temal sellised emotsioonid. Eriti palju raskusi tekitavad ebaselged sõnumid: kui nad kannatanule võivad olla selged lähtuvalt tema ja jälitaja suhete kontekstist ning seepärast hirmutavad, siis ei pruugi olla, et menetleja saab nendest aru ning näeb selles tõendit hirmutavast, alandavast või häirivast tegevusest. Siin on tähtsal kohal kannatanu enda selgitused, kuid aga alati tuleb silmas pidada, et kahtlustataval on õigus ümber lükata iga kannatanu öeldud sõnu andes oma ütlusi ja selgitusi. Kui kannatanu ja toimepanija selgitused ei klapi, siis olukord on keeruline ning abiks saavad olla ainult muud enam selgelt mõistetavad tõendid. Kui aga muid tõendeid ei ole, siis kannatanule ei jää midagi, kuna sellisel juhul ilmtingimata menetlust kas ei alustata üldse või hiljem lõpetatakse ära. Nõnda juhul, kui jälitaja on eriti kaval ning kujutlusvõimeline, siis kannatanu võib jääda ilma kaitseta.

Isiku kriminaalkorras vastutusele võtmiseks ahistava jälitamise eest peab olema tõendatud alternatiivselt eesmärk või tagajärg teist isikut oluliselt häirida. Praktikas rohkem raskusi tekib eesmärgi tõendamisega, kuna toimepanija kunagi vabatahtlikult ei tunnista, et ta tahtnud kannatanut hirmutada/alandada/häirida. Kuna tavaliselt kannatanu pöördub politseisse juba sellisel juhul, kui on mingi tagajärg tekkinud, siis eesmärgi asemel üldjuhul tõendatakse tagajärje saabumist. Üldjuhul selle tõendamisega raskusi ei teki, kuna kõik kannatanud teevad politseiga koostööd, annavad omad ütlused ja selgitused ning esitavad kõik nende käes olevad tõendid: SMS-id, e-kirjad, fotod, videod, annavad tunnistajate kontaktid. Probleemiks võib olla see, kui kannatanu kohe kustutab ebameeldivad sõnumid ära, kuid kuna tavaliselt tõsine jälitamine kestab kaua ning uued sõnumid tulevad põhimõttelised igapäevaselt juurde, siis saab kannatanut paluda neid enam mitte kustutada ning edastada politseile. Lisatõendiks võib olla arsti poole ning muude organisatsioonide abisaamiseks pöördumine (tukikeskused, sotsiaalkindlustusamet jms), samuti oma elustiili, vahetada telefoninumbri, elukohta vms.

Eesti kriminaalõiguse praktika kohaselt kohtuotsus võib tugineda vaid ühele tõendile, nt kannatanu ütlustele. Sellisel juhul tekib sõna-sõna vastu olukord. Intervjueeritavate vastustest aga saab järeldada: ahistava jälitamise puhul on vähetõenäoline, et kui puudub võimalus täiendavaid

tõendeid koguda, et kriminaalasi üldse sattub kohtusse. Vastavat menetlust lõpetatakse KrMS § 7 lg-s 3 alusel. Ühest küljest, see on õiglane kahtlustatava suhtes, kuna keegi ei pea olema põhjendamatult süüdi mõistetud, muidu see võib viia kannatanute kuritarvitusteni. Teisest küljest, selline lähenemine võib kahjustada kannatanule olukorras, kus jälitaja on kaval ja kujutlusvõimeline ning suudab oma tegevusi nii loorima (nt ebamääraste sõnumite näited), et keegi kõrvaltvaatajatest ei taju kuritegu.

Kõige suuremad raskused on seotud juhtumitega, kus teotoimepanijaks on kannatanule võõras või teadmatu inimene, keda tuleb ka tuvastada. Siinkohal tuleb märkida, et kui jälitamise vormiks on füüsiline järelkäimine ning kannatanuga samadesse kohtadesse ilmumine, siis seda on palju lihtsam tõendada, kui juhtumitel, kus tegemist on SMS-de saatmisega ja helistamisega või arvuti kaudu kirjade saatmine. Kahtlustatava telefoni positsioneerimine, kõneeristused või arvuti leidmine ei pea üldse midagi andma, kuna ei piisa tõendada, et mingid sõnumid olid konkreetsest arvutist/telefonist saadetud, vaid tuleb kindlaks teha, kes konkreetset seda tegi. Sellest järeldub, et paljudel juhtudel võib teotoimepanija kaua aega jääda tuvastamata jätkates kannatanu jälitamist. Tõendamist raskendavad avalikes kohtades kättesaadavad arvutid ning kõnekaartide vabamüük ilma isikutõendava dokumendi esitamiseta. Silmas pidades muid kuritegusid, mida pannakse toime telefoni kasutades, võiks seadusandja mõtisklema selle probleemi lahendamisest.

Selleks, et mahtuda KarS § 157³ sätte reguleerimisalasse, peab tõendama, et jälitaja käitumine oli toime pandud tahtlikult, samuti vähemalt kaudse tahtluse eesmärgi või tagajärje suhtes. Töö autori oletuse kohaselt peaks tahtluse tõendamine tekitada teatud raskusi, kuid Intervjueeritavate vastuste kohaselt, ei ole nende praktikas mingeid probleeme tekkinud. Ainsaks on see, et kuna teotoimepanija eesmärgi on raske tõendada, siis tavaliselt tõendatakse tahtlust tagajärje suhtes. Siinkohal on tähtis rõhutada: kannatanu peab jälitajale teada andma, sh konkludentseete tegudega, et tema tähelepanu on soovimatu ning seda tuleb lõpetada. Kui inimesel puudub selline teadmine, siis teda ei saa ka kriminaalvastutusele võtta. Kui pärast teavitamist teotoimepanija tegevus ei lõppe, on võimalik jaatada jälitaja vähemalt kaudset tahtlust ning sellega ka koosseisu olemasolu.

Töö autori oletuse kohaselt võiksid tekkida raskused muudest sarnastest kuriteokoosseisudest piiritlemisel, kuid intervjueeritavate sõnul praktikas ei ole probleeme koosseisude eristamisega, kuna tavaliselt tõendid annavad kohe ilusti piiri teha, mis koosseisuga tegemist on. Kui aga esinevad mitu kuriteo koosseisu tunnused, siis saab ka mõlema alla kvalifitseerida, kuna see ei ole keelatud ning igati normaalne.

Praegusel hetkel puudub hinnanguline arv, palju inimesi on langenud ahistava jälitamise ohvriks, kuid käesoleva töö autori ja mõnede Intervjueeritavate oletuse järgi see arv on küll suurem, kui

ametlikus statistikas avaldatud. Intervjuude käigus oli sealhulgas küsitud, mis on ahistava jälitamise juhtumitest teatamata jätmise põhjused. Peamised mittepöördumise põhjused tulenevad kannatanust ennast: paljud siiamanni ei tea, et selline koosseis on olemas või kui isegi teavad, siis ei oska enda elusituatsiooni paigutada selle koosseisu alla; mõnedel on valehäbi või valehirm, nemad arvavad, et ahistav jälitamine on pigem ebameeldiv tegu kui kuritegu, seega kardavad, et keegi sellest saab teada; ei viitsi aega raisata ning asjaga tegeleda. Väga palju sõltub kannatanu ja kahtlustatava omavahelistest suhetest ning kannatanu enda käitumisest: mõned kannatanud vastastikult suhtlevad jälitajaga ning anna teada, et suhtlemine on soovimatu; paljud ei taheta karistust oma lähedastele, vaid lihtsalt tahetakse, et jälitamine lõpeks, seega alguses proovitakse oma jõududega hakkama saada. Siin peaks aitama üldine teadlikkuse tõstmine, et ahistav jälitamine on kuritegu ning sellega saab politseisse minna. Peaks tegema teavituskampaaniaid, rääkida sellest probleemist juba noortele õppeasutustest ning rohkem kajastada seda meedias, sh juba jõustunud kohtuotsuseid ahistava jälitamise kaasustes.

Kuigi statistika näitab, et Eestis usalduse tase politsei vastu on kõrge, kõige silmatorkavamaks ja murettekitavamaks põhjuseks, mis tuli välja tugikeskuste töötaja vastustest, on see, et inimesed ei usku politsei töösse ning sellele, et politseilt saab abi. Veelgi šokeerivamaks on väide, et kannatanud saavad taasohvristatud, kuna politsei suhtumine kannatanusse on sama, nagu siis, kui suhtlevad kurjategijaga, seega ära hirmutatud ja traumeeritud nad ei julge enam abi küsida. Politseis ja prokuratuuris töötavate Intervjueeritavate vastused aga näitavad, et nemad ikkagi suhtuvad iga ahistava jälitamise juhtumisse ja avaldajasse väga tähelepanelikult ning isegi kui puudub menetluse alustamise alus, siis aitavad leida muud lahendust. Kuna sellised vastuolulised vastused on tulnud inimestest, kes asuvad kriminaalmenetluse erinevatest pooltest, siis peaks sellele pöörata eriti rohkem tähelepanu ning püüda leida põhjused.

Vaatamata sellele, et ahistava jälitamise regulatsiooni tõlgendamisel ja rakendamisel kriminaalmenetluses võivad esineda mõned raskused, ikkagi saab järeldada, et üldjuhul nemad ei mõjuta regulatsiooni tõhusust ning kannatanu võimalust saada kaitset. Kuid kuna praegune ahistava jälitamise praktika ja Intervjueeritavate kogemus selles küsimuses ei ole veel eriti rikkad, siis ei tasu tulevikus pimesi tugineda käesolevas töös tehtud järeldustele, kuna kõik võib muutuda praktika, sh ka kohtupraktika, kujunemisel.

О проблематике применения положения о преследовании с целью домогательства в уголовном процессе

Резюме

01.08.2014 года в Европе вступил в силу первый региональный правовой документ, предусматривающий юридически обязывающие стандарты предотвращения насилия в отношении женщин и семейного насилия, защиты жертв и наказания виновных - Конвенция Совета Европы о предотвращении и борьбе с насилием в отношении женщин и домашним насилием (далее Стамбульская конвенция или конвенция). Конвенция обязывает сторон, присоединяющихся к Стамбульской конвенции, принять необходимые законодательные или иные меры для обеспечения того, чтобы намеренное поведение в виде неоднократного угрожающего поведения, направленного на другое лицо, которое вызывает у нее или него страх за свою безопасность, преследовалось в уголовном порядке.

Поскольку внутренне законодательство Эстонии в полной мере не соответствовало требованиям конвенции, в том числе в Пенитенциарном кодексе отсутствовала статья, криминализирующая преследование, было необходимо привести кодекс в соответствие с требованиями конвенции. В связи с этим 14.06.2017 года эстонский парламент внес поправки в Пенитенциарный кодекс Эстонии и включил в него новый состав преступления – Преследование с целью домогательства (ст. 157³ Пенитенциарного кодекса). Вышеупомянутый параграф предусматривает следующее: поиск неоднократного или последовательного контакта с другим лицом, слежение за ним или вмешательство в его личную жизнь против его воли иным способом, если целью или последствием этого является запугивание, унижение другого лица, или причинение ему иным способом беспокойства, если отсутствует установленный в статье 137 настоящего Кодекса состав виновного деяния – наказывается денежным взысканием или тюремным заключением на срок до одного года.

До добавления нового состава преступления в Пенитенциарный кодекс, когда человек обращался в полицию, с целью прекратить преследование, у полиции не было оснований действовать до того момента, пока преступник не совершит иное уголовно наказуемое преступление. Единственное, что мог сделать пострадавший – обратиться в гражданский суд и ходатайствовать о вынесении запрета на приближение, за нарушение которого следует уголовная ответственность. После изменения закона у потерпевших появилась возможность обращаться в полицию напрямую и требовать возбуждения уголовного

дела и прекращения причинения беспокойства. Предположительно, благодаря данной поправке к закону, получение помощи должно стать проще, быстрее и эффективнее. Но так ли это на самом деле?

Цель данной работы – проанализировать, какие возникают затруднения в уголовном процессе при применении статьи о преследовании с целью домогательства и каким образом они влияют на эффективность нормы, а также выяснить, могут ли возникающие затруднения помещать потерпевшему получить эффективную и своевременную защиту. Для достижения поставленных целей был выбран качественный метод исследования – проведение экспертных интервью с людьми, которые, исходя из своего опыта работы, могут выразить мнение по поводу действующей статьи против преследования. Первая группа опрашиваемых включает в себя людей, имеющих непосредственное отношение к уголовному процессу – следователей, прокуроров и помощников прокуроров. Во вторую группу опрашиваемых входят люди, напрямую не вовлечённые в уголовный процесс, но которые могут обладать информацией, остающейся за пределами уголовного процесса – работники центров поддержки женщин и отдела социального обеспечения.

Магистерская работа состоит из четырех глав. В первой главе автор дает общий обзор истории криминализации преследующего поведения и раскрывает понятие преследования, главным образом через его обязательные элементы. Во второй главе автор дает обзор истории создания Стамбульской конвенции и ее содержания, в частности статьи о преследовании. Также автор дает обзор нормативных актов других стран-членов Евросоюза, их различий и проблем, возникших при применении статей о преследовании. В третьей главе автор описывает принятую в Эстонии статью о преследовании с целью домогательства и ее обязательные элементы. Также автор приводит статистические данные случаев преследования, зарегистрированных в Эстонии. В четвертой главе автор анализирует данные, полученные в ходе экспертных интервью. Выводы, сделанные из вышеупомянутых интервью, изложены ниже.

Формулировка положения, содержащегося в Пенитенциарном кодексе Эстонии, порой шире, чем соответствующее положение Стамбульской конвенции, поэтому может показаться, что статья, запрещающая преследование с целью домогательства, является чрезвычайно широкой с точки зрения возможностей толкования и может вызвать проблемы на практике. Статья включает в себя примеры наказуемых деяний, однако остается открытой, благодаря конструкции «иным способом», что по мнению некоторых интервьюируемых, делает ее слишком широкой с точки зрения толкования и возможностей применения. Но по мнению большинства опрошенных, существование

этой конструкции оправдано, потому что, во-первых, жизнь меняется очень быстро, а во-вторых, воображение преследователей неизмеримо, таким образом слишком узкое определение без права на толкование может ограничить возможность своевременно реагировать на поведение, причиняющее беспокойство.

Теоретические вопросы вызывают обязательные элементы состава преступления «неоднократное» и «последовательное», поскольку ни в пояснительной записке к Стамбульской конвенции, ни в пояснительной записке к Закону об изменении Пенитенциарного кодекса, не говорится о том, сколько действий, какого характера или какой интенсивности достаточно для того, чтобы привлечь человека к уголовной ответственности по статье о преследовании с целью домогательства. В данном случае можно отталкиваться от общепринятых норм уголовного права: повторным является действие, совершенное как минимум дважды. Однако следует иметь в виду, что в данном случае количество совершенных актов не является первостепенным показателем виновности, поскольку наиболее важным считается характер и интенсивность деятельности преследователя. Опрошенные отмечают, что на самом деле вышеописанная проблема носит лишь теоретический характер и на практике она не возникает. Как правило, случаи преследования настолько интенсивны и имеют более двух эпизодов, что сразу становится понятно – состав преступления выполнен; либо наоборот – интенсивность настолько мала, что никаким образом невозможно квалифицировать под данную статью. Из этого следует, что может возникнуть ситуация, когда жертва, которая первоначально приходит в полицию с несколькими, причиняющими беспокойство СМС-сообщениями, не получает немедленной помощи, а вынуждена ждать, пока не поступят новые СМС-сообщения или преступник не использует другие способы преследования. Однако это оправдано, потому что никто не должен быть обвинен или наказан, если есть сомнения в совершении преступления.

Неопределенный правовой термин «частная жизнь» на практике может создать трудности при его толковании и принятии решения о том, вторгается ли преследователь в частную жизнь человека или нет. Несмотря на тот факт, что подавляющее большинство респондентов признали, что в их практике проблема «вмешательства в частную жизнь» не вызвала проблем, поскольку обычно звонят и посылают СМС на личный номер жертвы, письма отправляются на его личную электронную почту и посещают его дом, что абсолютно очевидно является личной сферой жертвы и, следовательно, не создает никаких дополнительных вопросов. Однако все-таки существуют некоторые проблемные места.

Основная трудность заключается в том, как установить границу, где нежелательные действия преступника связаны с работой жертвы и когда они уже переходят в личную жизнь. Невозможно однозначно ответить на этот вопрос, т. к. по сути это вопрос личного восприятия следователя, который основывается на показаниях и разъяснениях жертвы. Аналогичная проблема возникает в случае общественных деятелей, которые исходя из своей позиции, должны быть более терпимы и не могут любое внимание к себе называть преследованием. Следователь должен уметь различать, где заканчивается общественный интерес к этому человеку и начинается вмешательство в частную жизнь. В случае, если следователь истолкует действия преследователя неправильно, жертва может остаться без своевременной защиты.

Теоретически, в случаях, когда действия правонарушителя направлены не только на основную жертву, но и на близких, может возникнуть трудность с доказательством того, кто же является основной целью преследователя. В данной ситуации жертва сама должна пояснить какие отношения связывают ее с третьим лицом; почему жертва считает себя основной целью преследователя; почему чувствует угрозу или беспокойство и т. д. Однако, как отмечают интервьюируемые, на практике данная проблема не существует, т.к. как правило все действия преследователя каким-то образом связаны с основной жертвой, так что не возникает сомнений, кто является основной целью.

Наиболее субъективным элементом вышеупомянутого состава преступления является «целью или последствием этого является запугивание, унижение другого лица, или причинение ему иным способом беспокойства», поэтому это должно вызывать наибольшие трудности как с точки зрения толкования, так и с точки зрения доказательства. Поскольку вышеупомянутые проявления чувства очень субъективны и у разных людей могут проявляться по-разному, то при установлении их наличия исходят из критерия объективного наблюдателя, роль которого исполняет следователь - он должен поставить себя на место жертвы и оценить, посчитал бы он данное поведение преследователя пугающим, унижительным или иным образом беспокоящим.

Поскольку зачастую преследование с целью домогательства состоит из действий, которые по отдельности не являются незаконными и социально приемлемы, то важную роль играет контекст конкретного случая преследования. В связи с этим в дополнение к объективному определению деяния всегда должны быть услышаны субъективные объяснения жертвы относительно того, почему преследование вызывает в нем соответствующие эмоции. В частности, трудности вызывают неясные, неоднозначные и завуалированные сообщения, которые могут быть понятны жертве, исходя из контекста

и истории взаимоотношений с преследователем, но не будут понятны следователю. В данном случае следователь снова должен отталкиваться от объяснений жертвы, однако следует помнить, что подозреваемый имеет право дать показания и опровергнуть каждое сказанное жертвой слово. В этом случае помочь могут только другие более однозначные доказательства. Однако, если других доказательств нет, жертве ничего не остается, потому что с наибольшей долей вероятности дело не будет возбуждено или будет прекращено за отсутствием доказательной базы. Таким образом, если преследователь особенно хитер и изобретателен, жертва может остаться без защиты.

Для того, чтобы привлечь человека к уголовной ответственности по статье о преследовании, необходимо доказать либо цель, либо последствие причинения беспокойства жертве. На практике с доказательством цели трудностей возникает больше, потому что подозреваемый никогда добровольно не признает, что он хотел запугать жертву, унижить или побеспокоить ее. Поскольку обычно жертва обращается в полицию, когда уже наступили какие-либо последствия, то в ходе уголовного производства доказывают наступление последствий, а не цель преследователя. Как правило, это нетрудно доказать, т. к. пострадавшие сотрудничают с полицией, дают свои показания, а также предоставляют все имеющиеся у них доказательства: СМС, электронные письма, фотографии, видео, контакты свидетелей и т.д.

Наибольшие трудности связаны со случаями, когда преследователем является неизвестный человек, которого сначала необходимо идентифицировать. При этом преследование, проявляющееся в виде физического наблюдения, появления с жертвой в одних и тех же местах, доказать гораздо проще, нежели преследование с отправкой сообщений через телефон или компьютер. Например, недостаточно установить устройство, с которого сообщения были отправлены, необходимо доказать, кем именно они были отправлены. Отсюда следует, что во многих случаях преследователь может оставаться непойманным в течение длительного времени, продолжая тем временем выслеживать жертву. Процесс доказывания осложняется наличием компьютеров общего пользования и свободной продажей телефонных карточек без предъявления удостоверяющего личность документа.

Также следует доказать, что все действия преследователя были совершены умышленно, и что у него был как минимум косвенный умысел относительно цели или последствия. По предположению автора, доказательство умышленности действий должно вызывать определенные трудности, однако, согласно ответам интервьюируемых, в их практике не возникало подобных проблем. Единственное - из-за того, что цель преступника трудно

доказать, обычно доказывают наступившие последствия для жертвы. Здесь важно подчеркнуть, что жертва должна сообщить преследователю, что его внимание нежелательно и должно быть прекращено. Если этого не знает, то он не может быть привлечен к ответственности.

Согласно еще одному предположению автора, трудности могут быть возникнуть при разграничении похожих составов преступлений, однако по мнению опрошенных, на практике данной проблемы нет, так как обычно обстоятельства дела и имеющиеся доказательства сразу дают понять, какое преступление имеет место быть. В случае, если есть имеются признаки нескольких преступлений, то можно деяния подозреваемого квалифицировать сразу по нескольким статьям.

На данный момент отсутствует приблизительное число людей, ставших жертвами преследования, однако по мнению автора и интервьюируемых, этот показатель выше опубликованного в официальной статистике. Интервью, среди прочего, включало в себя вопрос о том, почему жертвы не сообщают о случаях преследования. Основные причины связаны с самой жертвой: некоторые не знают, что данный состав преступления существует, а если знают, то не могут к нему отнести свою жизненную ситуацию; у некоторых имеется ложный стыд, они считают, что преследование это скорее что-то неприятное и постыдное, поэтому боятся, что кто-то об этом узнает; не хотят тратить время и участвовать в уголовном процессе. Очень многое зависит от отношений между жертвой и подозреваемым и от поведения самой жертвы: некоторые пострадавшие сами продолжают общение с преследователем; многие не хотят наказания для своих близких, а просто хотят, чтобы преследование закончилось, поэтому сначала стараются справиться своими силами.

Самой поразительной и тревожной причиной, по которой жертвы не обращаются в полицию – недоверие к полиции. Еще более шокирующим является утверждение работников центров поддержки о том, что в полиции жертвы повторно становятся жертвами, поскольку отношение полиции к жертве точно такое же, как и при общении с правонарушителем. Ответы опрошенных в полиции и прокуратуре показывают, что они очень внимательно относятся к каждому заявителю, и даже если нет оснований для начала уголовного производства, они пытаются найти другое решение. Поскольку такие противоречивые ответы поступают от людей, которые находятся по разные стороны уголовного процесса, этому следует уделить особое внимание.

Хотя в толковании и применении нормы, запрещающей преследование с целью домогательства, существуют некоторые сложности, все же можно сделать вывод, что эти сложности, как правило, не влияют на эффективность нормы и возможность получить защиту. Но поскольку на данный момент практика случаев преследования и опыт самих интервьюируемых по этому вопросу еще не очень богаты, в будущем не стоит слепо полагаться на сделанные в этой работе выводы, поскольку все может измениться с появлением новой практики.

KASUTATUD ALLIKATE LOETELU

Kasutatud kirjandus

1. Ashworth, A., Zedner, L., & Tomlin, P. (2013). Prevention and the limits of the criminal law. Oxford: Oxford University Press.
2. Amar A. (2007). Behaviors that college women label as stalking or harassment. Journal of the American Psychiatric Nurses Association, 13, 210–220.
3. Baum K., Catalano S., Rand M., Rose C. (2009). Stalking victimization in the United States (NCJ 224527). Bureau of Justice Statistics Special Report. Washington, DC: U.S. Department of Justice.
4. Bjerregaard B. (2000). An empirical study of stalking victimization. Violence and Victims, 15, 389–406.
5. Blaauw, Eric, et al. "The toll of stalking: The relationship between features of stalking and psychopathology of victims." Journal of Interpersonal Violence 17.1 (2002): 50-63.
6. Brewster, M. P. (1997). An exploration of the experiences and needs of former intimate stalking victims: Final report submitted to the National Institute of Justice. West Chester, PA: West Chester University
7. Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence. Explanatory Report. Strasbourg 2011, pp 1-4. Seletuskiri inglise keeles: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016800d383a>; Mitteametlik eestikeelne tõlge: <http://www.enu.ee/naistevastane-vagivald/index.php?keel=1&id=618> (27.04.2019)
8. Council of Europe Committee of Ministers. Recommendation Rec (2002)5 of the Committee of Ministers to member states on the protection of women against violence– Available: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=280915> (27.04.2019)
9. De Fazio, Laura. "The legal situation on stalking among the European member states." European Journal on Criminal Policy and Research 15.3 (2009): 229-242. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10610-009-9101-3> (27.04.2019)
10. Dennison S., Thomson D. (2002). Identifying stalking: The relevance of intent in commonsense reasoning. Law and Human Behavior, 26, 543–561.
11. Dennison S. (2007). Interpersonal relationships and stalking: Identifying when to intervene. Law and Human Behavior, 31, 353–367.
12. Dietz N. A., Martin P. Y. (2007). Women who are stalked: Questioning the fear standard. Violence Against Women, 13, 750-776.

13. Dovelius AM, Öberg J, Holmberg S (2006) Stalking in Sweden – Prevalence and Prevention. Stockholm: Edita Norstedts.
14. Dressing H, Kuehner C, Gass P (2005) Lifetime prevalence and impact of stalking in a European population: Epidemiological data from a middle-sized German city. *British Journal of Psychiatry* 187: 168–172.
15. Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2017. Arvutivõrgus: <http://www.pohiseadus.ee/index.php?sid=1&ptid=31&p=26> (27.04.2019)
16. Ferreira, Célia, Marlene Matos, and Carla Antunes. "Pathways towards new criminalisation: The case of stalking in Portugal." *European Journal on Criminal Policy and Research* 24.3 (2018): 335-344. Arvutivõrgus: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10610-017-9346-1> (27.04.2019)
17. Finch, Emily. "Stalking the perfect stalking law: an evaluation of the efficacy of the Protection from Harassment Act 1997." *Criminal Law Review* (2002): 703-718.
18. FRA – Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet. Naistevastane vägivald: Euroopa Liitu hõlmav uuring. Tulemuste kokkuvõte. Luxembourg, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2014.
19. Gormley, L. "The Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence: a consolidation of existing international law, or a significant progression?". *European Human Rights Law Review*. Legislative Comment. (2014): 606-617.
20. Grans, Lisa. "The Istanbul Convention and the Positive Obligation to Prevent Violence." *Human Rights Law Review* 18.1 (2018): 133-155, Arvutivõrgus: <https://academic.oup.com/hrlr/article/18/1/133/4857380?searchresult=1> (27.04.2019)
21. Guelke, J. & Sorel, T. (2016). Violations of privacy and law: The case of stalking. *Law, Ethics and Philosophy*. (4), 32-60.
22. Harmon R., Rosner R., Owens H. (1998). Sex and violence in a forensic population of obsessional harassers. *Psychology, Public Policy, and Law*, 4, 236–249.
23. Hellmann, D. F., & Kliem, S. (2015). The prevalence of stalking: Current data from a German victim survey. *European Journal of Criminology*, 12(6), 700–718. <https://doi.org/10.1177/1477370815587769> (27.04.2019).
24. J. Sootak, P. Pikamäe. KarS § 120/3.4. - Karistusseadustik. Komm. vlj. 4. vlj, Tallinn; Juura 2015.
25. Kahu, K.. Ahistava jälitamise kriminaliseerimine Eestis – kuriteokoosseisu erakordsusest ja sellega seotud probleemistikast. Justiitsministeerium. 2/2018 – Õiguskeele 100. number. Kättesaadav: https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/kaidi_kahu_ahistava_jalitamise_kriminaliseer

- [imine eestis - kuriteokoosseisu erakordsusest ja sellega seotud problemaatikast.pdf](#)
(27.04.2019)
26. Karistusseadustiku ja välismaalaste seaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri. - Riigikogu veebileht. Arvutivõrgus:
<https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/f9a7291c-8c46-4ad8-a740-4e1c55c83964/Karistusseadustiku%20ja%20v%C3%A4lismaalaste%20seaduse%20muutmise%20seadus> (27.04.2019)
27. Kuritegevus Eestis 2016. Kriminaalpoliitika uuringud. Tallinn, 2017. Arvutivõrgus:
http://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/krimipoliitika/files/elfinder/dokumendid/kuritegevus_eestis_est_web_0.pdf (27.04.2019)
28. Kuritegevus Eestis 2017. Kriminaalpoliitika uuringud. Tallinn, 2018. Arvutivõrgus:
http://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/krimipoliitika/files/elfinder/dokumendid/kuritegevuseestis_2017_veebi01.pdf (27.04.2019)
29. Kuritegevus Eestis 2018. Kriminaalpoliitika uuringud. Tallinn, 2019. Arvutivõrgus:
<https://www.kriminaalpoliitika.ee/et/kuritegevus-eestis-2018> (27.04.2019)
30. Lisa 2. Märkustega arvestamise tabel. Karistusseadustiku ja välismaalaste seaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskirja juurde. - Riigikogu veebileht. Arvutivõrgus:
<https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/f9a7291c-8c46-4ad8-a740-4e1c55c83964/Karistusseadustiku%20ja%20v%C3%A4lismaalaste%20seaduse%20muutmise%20seadus> (27.04.2019).
31. Logan T., Cole J., Shannon L., Walker R. (2006). Partner stalking: How women respond, cope, and survive. New York, NY: Springer.
32. Logan T., Walker R., Stewart C., Allen J., (2006). Victim service and justice system representative responses about partner stalking: What do professionals recommend. Violence and Victims, 21, 49–66.
33. Logan T., Shannon L., Cole J., Swanberg J. (2007b). Partner stalking and implications for women's employment. Journal of Interpersonal Violence, 22, 268–291.
34. Logan T., Walker R. (2009). Partner stalking: Psychological dominance or business as usual? Trauma, Violence, and Abuse, 10, 247–270.
35. Logan T. (2010). Research on partner stalking: Putting the pieces together. Lexington, KY: University of Kentucky, Department of Behavioral Science & Center on Drug and Alcohol Research. Arvutivõrgus: www.cdar.uky.edu/vaw (27.04.2019)
36. Logan, T. K., and Walker, R. "Stalking: a multidimensional framework for assessment and safety planning." Trauma, Violence, & Abuse 18.2 (2017): 200-222.

37. Logan, T. K., and Walker, R. "Stalking: a multidimensional framework for assessment and safety planning." *Trauma, Violence, & Abuse* 18.2 (2017): 200-222 (viidatud: Southworth C., Finn J., Dawson S., Fraser C., Tucker S. (2007). Intimate partner violence, technology, and stalking. *Violence Against Women*, 13, 842–856.)
38. Logan, T. K., and Walker, R. "Stalking: a multidimensional framework for assessment and safety planning." *Trauma, Violence, & Abuse* 18.2 (2017): 200-222 (viidatud: Blaauw E., Winkel F., Arensman E., Sheridan L., Freeve A. (2002). The toll of stalking: The relationship between features of stalking and psychopathology of victims. *Journal of Interpersonal Violence*, 17, 50–63.)
39. Logan, T. K., and Walker, R. "Stalking: a multidimensional framework for assessment and safety planning." *Trauma, Violence, & Abuse* 18.2 (2017): 200-222 (viidatud: Canter D., Ioannou M. (2004). A multivariate model of stalking behaviors. *Behaviormetrika*, 31, 113–130.)
40. Logan, T. K., and Walker, R. "Stalking: a multidimensional framework for assessment and safety planning." *Trauma, Violence, & Abuse* 18.2 (2017): 200-222 (viidatud: McFarlane J., Campbell J., Wilt S., Sachs C., Ulrich Y., Xu X. (1999). Stalking and intimate partner femicide. *Homicide Studies*, 3, 300–316.)
41. Logan, T. K., and Walker, R. "Stalking: a multidimensional framework for assessment and safety planning." *Trauma, Violence, & Abuse* 18.2 (2017): 200-222 (viidatud: Mechanic M., Weaver T., Resick P. (2000). Intimate partner violence and stalking behavior: Exploration of patterns and correlates in a sample of acutely battered women. *Violence and Victims*, 15, 55–72.)
42. Meloy, J. R. , & Gothard, S. (1995). Demographic and clinical comparison of obsessional followers and offenders with mental disorders. *American Journal of Psychiatry*, 152, 258-263
43. Melton H. C. (2007). Closing in: Stalking in the context of intimate partner abuse. *Sociology Compass*, 1, 520-535.
44. Miller N. (2001b). Stalking laws and implementation practices: A national review for policymakers and practitioners (Grant No. 97-WT-VX-0007, pp. 1–273). Washington, DC: U.S. Department of Justice, Institute for Law and Justice.
45. Mohandie, K., Meloy, J., McGowan, M., & Williams, J. (2006). The RECON typology of stalking: Reliability and validity based upon a large sample of North American stalkers. *Journal of Forensic Sciences*, 51, 147–155.
46. Mullen P., Pathé M., (1997). The impact of stalking on their victims. *British Journal of Psychiatry*, 170, 12–17.

47. Mullen, P., M. Pathé, R. Purcell, and G. Stuart, "Study of Stalkers" (1999) 156 *American Journal of Psychiatry*
48. Mullen, Paul E., Michele Pathé, and Rosemary Purcell. "Stalking: New constructions of human behaviour." *Australian and New Zealand journal of psychiatry* 35.1 (2001): 9-16.
49. Mullen P., Pathé M., Purcell R., (2004b). When do repeated intrusions become stalking? *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, 15, 571–583.
50. Mullen P., MacKenzie R., Ogloff J., Pathe M., McEwan T., Purcell R. (2006). Assessing and managing the risks in the stalking situation. *Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law*, 34, 439–450.
51. Mullen, P. E., Mackenzie, R., Ogloff, J. R., Pathé, M., McEwan, T., & Purcell, R. (2006). Assessing and managing the risks in the stalking situation. *Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law Online*, 34(4), 439-450.
52. Mustaine E., Tewksbury R. (1999). A routine activity theory explanation for women's stalking victimizations. *Violence Against Women*, 5, 43–62.
53. O'Hair H., Bernard D., Roper R. (2011). Communication-based research related to threats and ensuing behavior. In Chauvin C. (Ed.), *Threatening communications and behavior: Perspectives on the pursuit of public figures* (pp. 33–73). Washington, DC: The National Academies Press.
54. Orion, D. (1997). *I know you really love me: A psychiatrist's journal of erotomania, stalking, and obsessive love*. New York: Macmillan.
55. Owens, J. G. "Why definitions matter: Stalking victimization in the United States." *Journal of interpersonal violence* 31.12 (2016): 2196-2226. Arvutivõrgus: <https://doi.org/10.1177/0886260515573577> (27.04.2019)
56. Parliamentary Assembly. Recommendation 1582 (2002). Domestic violence against Women.— Kättesaadav: <http://assembly.coe.int/nw/xml/xref/Xref-XML2HTML-en.asp?Fileid=17055> (27.04.2019)
57. Parliamentary Assembly. Committee on Equality and Non-Discrimination. Stalking. Report. Doc. 12861, Reference 3854 of 23 April 2012.
58. Phillips L., Quirk R., Rosenfeld B., O'Connor M. (2004). Is it stalking? Perceptions of stalking among college undergraduates. *Criminal Justice and Behavior*, 31, 73–96.
59. Pinals D. A. (ed.). *Stalking: psychiatric perspectives and practical approaches*. – Oxford University Press, 2007.
60. Riigikogu õiguskomisjoni istungi protokoll nr 108, 07.03.2017. - Riigikogu veebileht. Arvutivõrgus: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/f9a7291c-8c46-4ad8-a740->

- [4e1c55c83964/Karistusseadustiku%20ja%20v%C3%A4lismaalaste%20seaduse%20muutmise%20seadus](#) (27.04.2019).
61. Rugala E. (2001). Workplace violence: Issues in response. Quantico, VA: National Center for the Analysis of Violent Crime. US Department of Justice. Retrieved from www.fbi.gov/stats-services/publications/workplace-violence (27.04.2019)
  62. Rudrappa, D., M. P. Kumar, and T. N. Chandrashekar. "Stalking." (2014): 63-67.
  63. Rowley, J. (1997, November 14). 1 in 12 women pursued by stalkers, survey shows. Times Picayune, p. A18.
  64. Scottish Government (2014) Scottish Crime and Justice Survey 2012/13: Sexual Victimization and Stalking. Arvutivõrgus: <http://www.scotland.gov.uk/Resource/0045/00454149.pdf> (27.04.2019)
  65. Sheridan L., Roberts K. (2011). Key questions to consider in stalking cases. Behavioral Sciences and the Law, 29, 255–270.
  66. Skoler, G. (1998). The archetypes and psychodynamics of stalking. In J. R. Meloy (Ed.), The psychology of stalking: Clinical and forensic perspectives (pp. 113-137). San Diego, CA: Academic Press.
  67. Spitzberg BH (2002) The tactical topography of stalking victimization and management. Trauma, Violence, and Abuse 3: 261–288.
  68. Spitzberg, Brian H., and Cupach, William R.. "The state of the art of stalking: Taking stock of the emerging literature." Aggression and Violent Behavior 12.1 (2007): 64-86
  69. Сторублёнкова, Е. Г. и Самуткин, В. Л. "Сталкинг: синдром навязчивого преследования." Пробелы в российском законодательстве. Юридический журнал 6 (2017).
  70. Sommer E. Kuidas tõlgendada karistusseadustiku §-i 1573? Juridica 8/2018
  71. Thompson C., Dennison S. (2008). Defining relational stalking in research: Understanding sample composition in relation to repetition and duration of harassment. Psychiatry, Psychology and Law, 15, 482–499.
  72. Tjaden P., Thoennes N. Stalking in America: finding from the National Violence Against Women Survey, U.S. department of justice, Washington D.C., 1998
  73. Tjaden P. (2009). Stalking policies and research in the United States: A twenty year retrospective. European Journal of Criminal Policy Research, 15, 261-278.
  74. van der Aa, Suzan. "New trends in the criminalization of stalking in the EU member states." European Journal on Criminal Policy and Research 24.3 (2018): 315-333. Arvutivõrgus: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10610-017-9359-9> (27.04.2019)

75. Westrup, Darrah, and William J. Fremouw. "Stalking behavior: A literature review and suggested functional analytic assessment technology." *Aggression and Violent Behavior* 3.3 (1998): 255-274.

Kasutatud normatiivaktid

76. Austria vabariigi kriminaalkoodeks. § 107a „Beharrliche Verfolgung“. Arvutivõrgus: <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (27.04.2019)
77. Belgia kuningriigi kriminaalkoodeks. Art. 442Bis. Arvutivõrgus: <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (27.04.2019)
78. California Penal Code 646.9 (West, 1990; suppl. 1994).
79. Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence. Arvutivõrgus: <http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/210> (27.04.2019)
80. General Assembly Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women. Arvutivõrgus: <https://www.ohchr.org/documents/professionalinterest/cedaw.pdf> (27.04.2019)
81. Hispaania Kuningriigi kriminaalkoodeks. § 172ter „Stalking“. Arvutivõrgus: <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (27.04.2019)
82. Hollandi Kuningriigi kriminaalkoodeks. § 285b “Belaging”. Arvutivõrgus: <http://www.wetboek-online.nl/wet/Wetboek%20van%20Strafrecht/285b.html> (27.04.2019)
83. Karistusseadustik - RT I 2001, 61, 364; RT I, 13.03.2019, 77.
84. Kriminaalmenetluse seadustik, RT I 2003, 27, 166; RT I, 13.03.2019, 7
85. Itaalia Vabariigi kriminaalkoodeks. Art. 612-bis.⁽¹⁾ „Atti persecutori“. Arvutivõrgus: <http://www.altalex.com/documents/news/2014/10/28/dei-delitti-contro-la-persona> (27.04.2019)
86. Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon. RT II 2010, 14, 54. Arvutivõrgus: <https://www.riigiteataja.ee/akt/13320295> (27.04.2019)
87. Luksemburgi Suurhertsogiriigi kriminaalkoodeks. Art. 442-2. „Du harcèlement obsessionnel“. Arvutivõrgus: <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (27.04.2019)
88. Malta Vabariigi kriminaalkoodeks. § 251AA “Stalking”. Arvutivõrgus: <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (27.04.2019)
89. Perekonnaseadus. RT I 2009, 60, 395; RT I, 09.05.2017, 29. § 116 lg 2. Arvutivõrgus: <https://www.riigiteataja.ee/akt/109052017029> (27.04.2019)

90. Rumeenia kriminaalkoodeks. § 208 „Hartuirea“. Arvutivõrgus: <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (27.04.2019)
91. Rootsi Kuningriigi kriminaalkoodeks. §4b “Olaga förföljelse or stalkning”. Arvutivõrgus: <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (27.04.2019)
92. Saksamaa Liitvabariigi kriminaalkoodeks. § 238 „Nachstellung“. Arvutivõrgus: https://www.gesetze-im-internet.de/stgb/_238.html (27.04.2019)
93. Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi ahistamise kaitse seadus. 2A „Offence of stalking“, 4A „Stalking involving fear of violence or serious alarm or distress,“. Arvutivõrgus: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1997/40?timeline=true> (27.04.2019)
94. Sloveenia kriminaalkoodeks. § 134a “Zalezovanje”. Arvutivõrgus: <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (27.04.2019)
95. Tsehhi Vabariigi kriminaalkoodeks, § 354 “Nebezpečné pronásledování”. Arvutivõrgus: <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (27.04.2019)
96. Ungari kriminaalkoodeks. § 222 „Zaklatás“. Arvutivõrgus: <https://www.refworld.org/pdfid/4c358dd22.pdf> (27.04.2019)

Kasutatud kohtupraktika

97. PMKo 1-18-8865
98. TrtRnKo 1-18-1712
99. RKKKo 3-1-1-85-00
100. RKKKo 3-1-1-94-04

Muud allikad

101. Australian Bureau of Statistics. Women's safety Australia. – 1996. Available: [http://www.ausstats.abs.gov.au/Ausstats/subscriber.nsf/0/F16680629C465E03CA256980007C4A81/\\$File/41280_1996.pdf](http://www.ausstats.abs.gov.au/Ausstats/subscriber.nsf/0/F16680629C465E03CA256980007C4A81/$File/41280_1996.pdf) (27.04.2019)
102. Domestic Violence. "Stalking, and Antistalking Legislation." Annual Report to Congress Under the Violence Against Women Act, Washington, DC: US Department of Justice, National Institute of Justice. Vol. 1. 1996.
103. „Germany wants better protection of stalking victims“, Deutsche Welle. Available: <https://www.dw.com/en/germany-wants-better-protection-of-stalking-victims/a-19397253> (27.04.2019)
104. Greg Wilford. „Man murdered ex-girlfriend days after she reported him to police for stalking“. The Independent, Available: <https://www.independent.co.uk/news/uk/crime/soldier-trimaan-harry-dhillon-murder-ex-girlfriend-alice-ruggles-report-police-stalking-gateshead-a7706266.html> (27.04.2019)

105. "Herne: Stalking-Opfer nimmt sich das Leben – Gelsenkirchener (50) in Untersuchungshaft". Derwesten. 23.11.2018. Available: <https://www.derwesten.de/staedte/gelsenkirchen/stalking-stalker-opfer-suizid-selbstmord-id215860225.html> (27.04.2019)
106. „Lily Allen on being stalked: 'I was asleep. He steamed into the bedroom and started screaming'“, The Guardian. Available: <https://www.theguardian.com/music/2016/apr/16/lily-allen-stalked-singer-police> (27.04.2019)
107. National Criminal Justice Association. (1993). Project to develop a model anti-stalking code for states. Washington, DC: U.S. Department of Justice, National Institute of Justice.
108. Politsei- ja Piirivalve amet. Uuringud. Politsei- ja Piirivalveameti usaldusväärsus. Kättesaadav: <https://www.politsei.ee/et/uuringud> (27.04.2019)
109. Rapporteur : Ms Gisela WURM, Austria, SOC. Doc. 12861, Reference 3854 of 23 April 2012. 2013 - November Standing Committee', available <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=20036&lang=en> (27.04.2019)
110. Simpson J., Weiner E. (Eds). (1989). The Oxford english dictionary. Oxford, England: Clarendon Press.
111. Sirin Kale. „55 British Women Were Killed By Men They Previously Reported To Police.“ 23.06.2018. Broadly. Vice. Available: https://broadly.vice.com/en_us/article/9kmy3a/49-women-killed-stalkers-abusers-reported-police-uk (27.04.2019)
112. Stalking Fact Sheet. Stalking Resource Center. The Office on Violence Against Women of the U.S. Department of Justice. Available: http://victimsofcrime.org/docs/default-source/src/stalking-fact-sheet-2015_eng.pdf?status=Temp&sfvrsn=0.994206007104367 (27.04.2019)
113. U.S. Department of Justice Office on Violence Against Women. Report to congress on stalking and domestic violence, 2005 through 2006.

Lisa 1 – küsitlus uurijatele ja prokuröridele

1. Regulatsioon:

1.1.Liiga kitsas määratlus - lisatud jälitamise taktikate loetelu. Eestis ei ole.

- Kas Eesti seadusandja peaks ka lisama võimalike taktikate loetelu? Kas see võiks aidata seaduse rakendajale säte tõlgendamisel ja edasisel rakendamisel?
- Kas lõplik ja suletud loetelu aitab kaasa nõ loominguisele jälitajale vastutusest päästa?

1.2.Liiga lai määratlus – jälitaja võimalikud taktikad ei ole kuidagi piiratud.

- Kus on piirid? Kuidas piiritleda tavaline süütu tegevus (nt meeldivale naisele lillede korduv saatmine) ja kuritegu, mis teeb kannatanule liiga?
- Kas liiga lai regulatsioon ei too esile olukorda, kus vastutusele võetakse süütu inimesi?

1.3.Regulatsiooni subjektiivne iseloom ning selles valguses - ühtse praktika kujundamine.

- Kuidas hinnata kannatanu hirmu? Kas see peaks olema regulatsiooni kohustuslikuks kriteeriumiks nagu mõnedes EL riikides on?
- Kuidas hinnata, kas tegu oli muul viisil oluliselt häiriv?
- Keskmise mõistliku inimese kriteerium – kas see on piisav ja õiglane? Kas inimesele, kellel ei olnud mõistlikku põhjust teatud olukorras hirmu tunda, kaitset ei tagada?

1.4.Korduvus ja järjepidevus.

- Kui palju, millise olemusega või intensiivsusega tegusid on piisav, et kõnealuse säte alusel saaks isikut kriminaalvastutusele võtta?
- Kuidas defineerida ning sisuga täita terminit järjepidev. Kas mingi ajaperiood saab järjepidevust katkeda? Kui jah, siis kui pikk see periood võiks olla?

1.5.Kannatanu eraellu sekkumine.

- Kuidas seda defineerida? Kuidas piiritleda, kus on juba eraelu ja kus veel mitte?
- Kuidas rakendada sätet, kui ahistav jälitamine toimub 3. isiku kaudu (perekonnaliikmed, sõbrad, töökaaslased vms)? Kuidas siduda see jälitamine tegeliku ohvriga?

1.6.Kannatanule negatiivse tagajärgede põhjustamine. Eesti säte ei nõua obligatoorselt tagajärje tõendamist, vaid sätestab alternatiivsena teo toimepanija eesmärgi.

- Tõenäoliselt on siiski praktikas vaja tõendada kannatanule tagajärje tekkimist?
- Kui suur see tõendamiskoormis on? Kuidas kannatanu saab tõendada negatiivse tagajärje tekkimist?
- Kuidas see mõjutab asja menetlusse võtmist, edasist lahendamist? Kas on ette tulnud juhtumid, kus kannatanu ei suutnud tõendada tagajärgede põhjustamist ning seepärast jäi kurjategija karistamata?

1.7.Süüdlase tahtluse tõendamise nõue. Eesti regulatsiooni puhul ei ole tarvis tõendada süüdlase tahtlust ei teo toimepanemise ega ka ohvrile põhjustatud tagajärgede suhtes.

- Kas see on seadusandja õige otsus või peaks vastupidi otsustama? Miks?
- Ega tahtluse kriteeriumi puudumine ei tee süüdistavale liiga?
- Kuidas olla nende juhtumitega, kus inimene tõsiselt ei tahtnud oma tegudega (nt kingete saatmine või armastuskirjade saatmine) kannatanul negatiivseid tagajärgi põhjustada?

2. Kuriteo tõendamise problemaatika

Milline on tegelik olukord Eestis:

2.1. Suur tõendamiskoormus kannatanul.

- Millised kuriteokoosseisu tunnused peab kannatanu tõendama?
- Ega see ei piira regulatsiooni rakendamist, kui kannatanul ei ole võimalust tõendeid koguda ning olukord on „sõna sõna vastu“?

2.2. Puudub mingisugune tõendamise kohustus

- Kuidas politsei peab reageerima, kui ei ole ühtegi objektiivset tõendit, vaid ainult sõnad?
- Kas ja kuidas politsei peab ise tõendeid koguma?
- Kuidas välistada, et „sõna sõna vastu“ olukordades süütu inimene ei saa karistatud?

2.3. Kuidas efektiivselt ja õigesti tõendeid koguda, et nende alusel saaks kurjategijat vastutusele võtta?

2.4. Mida tuleb meeles pidada, tõendeid kogudes, nt teise isiku õigused, isiklike andmete kaitse vms?

3. Politsei poole mittepöördumine

3.1. FRA uurimusest selgus, et peaaegu kolm neljandikku ahistava jälitamise juhtumitest (74%) ei satu politsei tähelepanu alla ning seda isegi tõsistel juhtudel.

- Mida Te arvate, mis on mittepöördumise põhjused?
- Miks see arv on nii suur?

3.2. Uurimuse andmetel olid peamisteks põhjusteks, miks politsei poole ei pöördutud, järgmised asjaolud:

- ohver tegeles juhtumiga ise või perekonna, sõprade abiga (45%) –
  - Kas see tõesti aitab lõpetada jälitamist?
  - Kas see võib tekitada uusi kuritegusid juba ohvri ja tema abistajate poolt, nt ahistaja ähvardamine, peksmine vms? Kuidas seda vältida?
- juhtunut ei peetud piisavalt tõsiseks (35%) –
  - Kuidas kannatanule aru saada, kas see on tõsine või ei ole tõsine juhtum ning kas sellega saab politsei poole pöörduda, et kaitset saada?
  - Mis on politsei töötajate üldine suhtumine sellesse kuriteosse, kas nad peetavad seda piisavalt tõsiseks, et üldse politsei poole pöörduda?
  - Kuidas tõsta inimeste teadlikkust selles osas, et ahistav jälitamine on kuritegu ja selle eest saab vastutusele võtta?
- ohver tundis umbusaldust politsei vastu, põhjendades, et ta ei uskunud, et nad saaksid või teeksid midagi (9%).
  - Mis on umbusalduse põhjused?
  - Kas see umbusaldus võib olla õigustatud? Kas politsei tõesti reageerib igale avaldusele või pigem saadab kannatanut oodata uusi juhtumeid ning tõendeid koguda?
  - Kuidas vähendada umbusaldust?

3.3. Kuidas tõsta ahistava jälitamise kuriteost avaldajate arvu?

4. Politsei töö

4.1. Regulatsiooni õige arusaamine/ tõlgendamine (teooria tasandil) ja rakendamise võimekus.

- Kas seaduse rakendajate seas on regulatsiooni arusaamine?
- Kas tõlgendamisel esinevad ebakõlad? Kuidas siis regulatsiooni rakendatakse?
- Mis on regulatsiooni kõige raskem komponent tõlgendamisel/rakendamisel/tõendamisel?

4.2. Kas politsei töötajad saavad anda nõu ja osutada abi, juhtudel, kui tõendeid ei piisa kriminaalmenetluse alustamiseks?

5. Jälitustoimingud

5.1. Kas kuriteo ja selle toimepanija kohta andmete kogumiseks on hädavajalik jälitustoimingute kasutamine või vajalike tõendite saamiseks on muud vähem isiku õigusi riivavad toimingud?

5.2. Kas see aitab vähendada kannatanu tõendamiskoormust?

5.3. Infotehnoloogia vahendusel pandud kuriteod. Kas jälitamistoimingud aitavad neid avastada?

6. Muud kuriteokoosseisud

6.1. Kas on raskusi ahistava jälitamise ja teiste sarnaste kuriteokoosseisude (ähvardamine, eraviisiline jälitustegevus jt) eristamisel?

6.2. Kas ahistava jälitamise säte on tõesti vajalik või oleks võimalik teiste koosseisude abil kaitset tagada?

Lisa 2 – küsitlus tugikeskuste ja sotsiaalkindlustusameti töötajatele

1. Ahistava jälitamisega kokku puutunud inimeste orienteeriv arv, mis Teie poole pöördub?
2. Kas paljud neist inimestest samal ajal pöördusid ka politsei poole?
  - Need inimesed, kes ei pöördunud politsei poole, kas nad avaldasid põhjused? Millised need on?
  - Miks nad otsustasin pöörduda Teie poole?
7. **Politsei poole mittepöördumine**
  - 7.1.FRA uurimusest selgus, et peaaegu kolm neljandikku ahistava jälitamise juhtumitest (74%) ei satu politsei tähelepanu alla ning seda isegi tõsistel juhtudel.
    - Mida Te arvate, mis on mittepöördumise põhjused?
    - Miks see arv on nii suur?
  - 7.2.Uurimuse andmetel olid peamisteks põhjusteks, miks politsei poole ei pöördutud, järgmised asjaolud:
    - ohver tegeles juhtumiga ise või perekonna, sõprade abiga (45%) –
      - Kas see tõesti aitab lõpetada jälitamist?
      - Kas see võib tekitada uusi kuritegusid juba ohvri ja tema abistajate poolt, nt ahistaja ähvardamine, peksmine vms? Kuidas seda vältida?
    - juhtunut ei peetud piisavalt tõsiseks (35%) –
      - Kuidas kannatanule aru saada, kas see on tõsine või ei ole tõsine juhtum ning kas sellega saab politsei poole pöörduda, et kaitset saada?
      - Kuidas tõsta inimeste teadlikkust selles osas, et ahistav jälitamine on kuritegu ja selle eest saab vastutusele võtta?
    - ohver tundis umbusaldust politsei vastu, põhjendades, et ta ei uskunud, et nad saaksid või teeksid midagi (9%).
      - Mis on umbusalduse põhjused?
      - Kuidas vähendada umbusaldust?
  - 7.3.Kuidas tõsta politseile ahistava jälitamise kuriteost avaldajate arvu?
8. Kehtiva regulatsiooni võimalikud probleemid
  - 8.1.**Liiga lai määratlus** – jälitaja võimalikud taktikad ei ole kuidagi piiratud.
    - Kus on piirid? Kuidas piiritleda tavaline süütu tegevus (nt meeldivale naisele lillede korduv saatmine) ja kuritegu, mis teeb kannatanule liiga?
    - Kas liiga lai määratlus võib olla politsei poole mittepöördumise põhjuseks? Nt politsei töötajad ei saa otsustada, kas avalduses kirjeldatud tegu sattub antud regulatsiooni alla ning seetõttu ei võta avalduse menetlusse?
    - Kuidas Te arvate, äkki peaks loetleta võimalikud jälitaja käitumistüübid?
  - 8.2.**Regulatsiooni subjektiivne iseloom**
    - Kuidas hinnata kannatanu hirmu? Kas see peaks olema regulatsiooni kohustuslikuks kriteeriumiks nagu mõnedes EL riikides on?
    - Kuidas hinnata, kas tegu oli muul viisil oluliselt häiriv?
  - 8.3.**Tõendamiskoormus**
    - Kas kannatanul on suur tõendamiskoormus?
    - Kas olete kokku puutunud juhtumitega, kus kannatanu ei suutnud tõendada mõne kuriteokoosseisu elementi (nt oma hirm, jälitaja tegevuse häiriv iseloom vms)?
    - Kuidas saaks vähendada kannatanu tõendamiskoormust?

Lisa 3 – statistika andmed

2. Prokuratuuri poolt menetluse lõpetamised ja kohtusse saatmised				
KarS § 157 ³	Kohtusse saadetud		Lõpetatud	
	Kuritegusid	Isikuid	Kuritegusid	Isikuid
2017	13	6	9	4
2018	40	27	42	31

Allikas: justiitsministeerium

3. Menetluse lõpetamise liik (isikute lõikes)		
Lõpetamise alus KarS § 157 ³ kuritegudes	2017	2018
KrMS § 199 lg 1 p 1	2	2
KrMS § 200		6
KrMS § 202 lg 7	1	13
KrMS § 203 lg 6	1	10

Allikas: justiitsministeerium

Lugupidamisega

Kaire Tamm
Nõunik
Kriminaalpoliitika osakond
Analüüsitalitus
Justiitsministeerium
Kaie.Tamm@just.ee

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Julia Stepanova,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Ahistava jälitamise regulatsiooni rakendamise probleemistikast kriminaalmenetluses“, mille juhendaja on MA Anna Markina,
  - 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
  - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tallinnas, **30.04.2019**